

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna
im. dr. Witolda Bełzy
w Bydgoszczy

BIBLIOTEKARZ KUJAWSKO-POMORSKI

NR 1 (64) 2025

BYDGOSZCZ 2025

KOLEGIUM REDAKCYJNE

Lucyna Partyka - przewodnicząca

Beata Malczewska

Karolina Stanek

Półrocznik ukazuje się od 1993 roku

Redakcja

85-034 Bydgoszcz, ul. Długa 39, tel./fax (52)328-73-90

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. dr. Witolda Bełzy
w Bydgoszczy

nakład 100 egz.

ISSN 1640-7164

Spis treści

BEATA MALCZEWSKA:

Sprawozdanie z działalności sieci bibliotek publicznych podległych merytorycznie WiMBP w Bydgoszczy – 2024 rok 5

JOANNA KRÓLICKA-NEJMAN:

250-lecie Kanału Bydgoskiego w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. dr. Witolda Bełzy w Bydgoszczy 22

PAULINA PLUDRA-ŻUK:

Ukryte ślady średniowiecza – o fragmentach rękopiśmiennych odnalezionych w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. dr. Witolda Bełzy w Bydgoszczy 27

RAFAŁ MARCINKOWSKI:

Bartłomiej – leksykograf rodem z Bydgoszczy 35

MAŁGORZATA ZMITROWICZ:

Naczynia połączone – poetyckie wernisaże w Bibliotece UKW w Bydgoszczy 41

MAGDALENA KIEŁPIŃSKA:

Spotkania z literaturą w Dyskusyjnym Klubie Książki na bydgoskich Wyżynach 46

ANETA MUSKAŁA:

Biblioteka, Sztuka i Ty – Tam, gdzie słowo staje się twórczą inspiracją 51

JOANNA BRZozowska:

Inni, a jednak tacy sami. W różnorodności siła 56

NATALIA PLEWA:

W harmonii z naturą w bibliotecznych murach 60

GRAŻYNA KOWALSKA:

Półka z regionaliami 63

LUCYNA PARTYKA:

Co słyhać w DKK: lipiec-grudzień 2024 rok 66

IZABELA GRZEGORZ: Nowa siedziba Gminnej Biblioteki Publicznej w Drzycimiu	75
SANDRA DOMINIAK: Nowoczesność i nowe możliwości – rozbudowa Biblioteki – Domu Kultury w Sośnie	78
MAGDALENA KASZUBOWSKA: Odświeżone oblicze osiedlowej wypożyczalni w Świeciu	80
BARBARA FILIPIAK: Otwarcie nowej siedziby Filii w Brzyskorzystewku PiMBP w Żninie	83
DZIAŁALNOŚĆ KULTURALNO-OŚWIATOWA W BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH powiatów: bydgoskiego, inowrocławskiego, mogileńskiego, nakielskiego, sepolńskiego, świeckiego, tucholskiego, żnińskiego	86
JAK TO ROBIĄ INNI (aktywne formy uczestnictwa w życiu kulturalnym regionu)	110
JUBILEUSZ 75-LECIA DZIAŁALNOŚCI GMINNEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ W ŚWIEKATOWIE	120
NAGRODY LITERACKIE 2024	123

**SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI SIECI BIBLIOTEK
PUBLICZNYCH WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO
PODLEGŁYCH MERYTORYCZNIE WOJEWÓDZKIEJ
I MIEJSKIEJ
BIBLIOTECE PUBLICZNEJ W BYDGOSZCZY – 2024 ROK**

1. Stan i struktura bibliotek publicznych:

Podregion bydgoski województwa kujawsko-pomorskiego swoim zasięgiem obejmuje 8 powiatów, w których funkcjonuje 55 bibliotek (26 w miastach i 29 na wsi), a w ich strukturze:

- 107 filii bibliotecznych (w tym 39 w miastach oraz 68 na wsi)
- 26 oddziałów dla dzieci (w tym 22 w miastach oraz 4 na wsi)
- 23 punkty biblioteczne (w tym 8 w miastach oraz 15 na wsi)

W ubiegłym roku w podregionie bydgoskim likwidacji uległa jedna filia biblioteczna. 24.05.2024 wpłynął wniosek o wyrażenie opinii w sprawie likwidacji Filii Ogólnej Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Nakle nad Notecią. Ze względu na niewielką powierzchnię filii oraz na budowaną w odległości kilkuset metrów nową siedzibę Biblioteki, WiMBP przychyliła się do Uchwały NR LXXVI/1423/2023 Rady Miejskiej w Nakle nad Notecią w sprawie zamiaru likwidacji filii.

Status formalno-prawny bibliotek:

W podregionie bydgoskim funkcjonują biblioteki połączone z ośrodkami kultury:

- Gminne Centrum Kultury i Biblioteki im. Klary Prillowej w Kcyni (powiat nakielski).
- Centrum Biblioteki i Kultury w Gminie Jeżewo (powiat świecki).
- Biblioteka Gminnego Ośrodka Kultury w Osiu (powiat świecki)
- Gminne Centrum Kultury w Sicienku (powiat bydgoski)
- Biblioteka Gminnego Centrum Kultury w Białych Błotach (powiat bydgoski)
- Biblioteka – Dom Kultury w Sośnie (powiat sępoleński)

Pozostałe biblioteki samorządowe w podregionie bydgoskim posiadają status samodzielnej instytucji kultury.

Filia we Wtelnie Miejsko Biblioteki Publicznej w Koronowie (powiat bydgoski) funkcjonuje jako biblioteka publiczno-szkolna.

W podregionie bydgoskim województwa kujawsko-pomorskiego wszystkie gminy wywiązują się z ustawowego obowiązku prowadzenia przynajmniej jednej biblioteki publicznej.

W 2024 roku do WiMBP w Bydgoszczy wpłynęły 3 wnioski o wyrażenie opinii w sprawie łączenia bibliotek z innymi instytucjami kultury:

04.03.2024 wpłynął wniosek o wydanie opinii w sprawie połączenia Gminnej Biblioteki Publicznej w Górnej Grupie z Gminnym Ośrodkiem Kultury, Sportu i Rekreacji w Górnej Grupie. WiMBP w Bydgoszczy nie przychyliła się do Uchwały nr XLIX/496/24 Rady Gminy Dragacz w sprawie zamiaru połączenia samorządowych instytucji kultury, wydając opinię negatywną. 12.04.2024 opinię negatywną w sprawie połączenia wydała również Krajowa Rada Biblioteczna.

28.08.2024 Rada Miejska w Gniewkowie podjęła Uchwałę nr VI/34/2024 w sprawie zamiaru połączenia Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Gniewkowie z Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Kultury Sportu i Rekreacji w Gniewkowie. WiMBP w Bydgoszczy wydała dwukrotnie opinię negatywną w sprawie łączenia instytucji 25.09.2024 oraz 14.10.2024. W dn. 7.03.2025 KRB wydała opinię negatywną.

09.09.2024 wpłynął wniosek o wydanie opinii w sprawie połączenia Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Nakle nad Notecią z Nakielskim Ośrodkiem Kultury. Ze względu na wybudowaną obok NOK, nową siedzibę Biblioteki, WiMBP w piśmie z dn. 7.11.2024 przychyliła się do Uchwały NR LIII/57/2024 Rady Miejskiej w Nakle nad Notecią w sprawie zamiaru połączenia obu instytucji w Nakielskie Centrum Kultury i Biblioteki im. Zygmunta Kornaszewskiego. W dn. 7.03.2025 KRB wydała opinię negatywną.

W ubiegłym roku w podregionie bydgoskim województwa kujawsko-pomorskiego oddano do użytku 3 nowe budynki biblioteczne:

Gmina Świekatowo otrzymała dofinansowanie na budowę budynku biblioteki z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych. Całkowity koszt inwestycji wyniósł 4 326 585 mln zł. Wysokość dotacji z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych wyniosła 2 700 000 zł. Otwarcie biblioteki miało miejsce 7 maja 2024 roku. Parterowy budynek biblioteki ma powierzchnię 500 m². Mieści wypożyczalnię z czytelnią o powierzchni 176 m², salę komputerową, salkę warsztatową o powierzchni 28 m² przeznaczoną na spotkania Dyskusyjnego Klubu Książki i Klubu rękodzieła, a także salę do organizacji wydarzeń kulturalnych ze sceną liczącą 150 m² powierzchni. Biblioteka została wyposażona całkowicie w nowe meble oraz sprzęt komputerowy.

Gmina Sośno zrealizowała inwestycję, jaką była rozbudowa Biblioteka – Domu Kultury w Sośnie ze środków (2 250 000 zł) Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych. Prace budowlane rozpoczęły się w marcu 2023 roku objęły budowę nowego skrzydła bibliotecznego. Wypożyczalnia oraz odrębna czytelnia obejmują powierzchnię 110 m² oraz przestronny hall. Biblioteka została wyposażona w nowe meble. Uroczyste otwarcie nowego obiektu odbyło się 11 grudnia

2024 roku. Całkowity koszt inwestycji wyniósł 2 698 000 zł.

Gmina Drzycim pozyskała na budowę budynku Biblioteki – Centrum Kultury i Rozwoju środki w wysokości 5 322 800 zł z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych. W 2024 oddano budynek do użytku. Całkowity koszt inwestycji razem z wyposażeniem wyniósł 6 161 466 zł. Powierzchnia obiektu to ponad 800 m². W budynku funkcjonuje GBP oraz ośrodek kultury. Biblioteka dysponuje przestronną wypożyczalnią połączoną z czytelnią, salą komputerową, salą warsztatową oraz biurem i zapleczem technicznym. Może również korzystać z sali widowiskowej ze sceną, mieszczącą 120 osób. Biblioteka wyposażona została w nowe meble oraz sprzęt komputerowy i multimedialny. 17 stycznia 2025 nastąpiło uroczyste otwarcie Biblioteki dla czytelników.

Zmodernizowane zostały również filie w podregionie:

Filia nr 5 na Osiedlu Marianki Miejskiej Biblioteki Publicznej w Świeciu przeszła kapitalny remont wnętrza. Wyposażona została w nowe meble oraz sprzęt komputerowy i multimedialny. Urząd Miasta i Gminy w Świeciu pozyskał unijne środki na rewitalizację całego budynku w którym mieści się filia.

Filia biblioteczna w Brzyskorkustewku Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej w Żninie pozyskała nową siedzibę w budynku po świetlicy wiejskiej. Obecnie filia ma powierzchnię użytkową liczącą 45m² i znajduje się w centrum wsi, w miejscu łatwo dostępnym dla lokalnej społeczności. Składa się z dwóch pomieszczeń, które zostały podzielone na cztery strefy: dla dzieci, młodzieży, dorosłych oraz strefę relaksu. Filia została wyremontowana oraz wyposażona w nowe meble przy udziale UG w Żninie oraz MOPS w Żninie. Przy remoncie filii nieodpłatnie pracowali druhowie z OSP oraz mieszkańcy wsi.

2. Stan organizacyjny i działalność bibliotek powiatowych:

W podregionie bydgoskim województwa kujawsko-pomorskiego funkcjonuje jedna biblioteka powiatowa – **Powiatowa Biblioteka Publiczna w Świeciu**. Na działalność powiatową otrzymała ze Starostwa Powiatowego w 2024 r. dotację w kwocie **552 900 zł (w 2023 roku - 469 500 zł)**. Instruktor powiatowy zatrudniony jest w wymiarze 1 etatu. PBP w Świeciu zorganizowała Konferencję „Biblioteki: współpraca=rozwój” dla bibliotekarzy z powiatu świeckiego oraz województwa.

W 2024 r. w podregionie bydgoskim województwa kujawsko-pomorskiego działało 7 bibliotek pełniących funkcję biblioteki powiatowej na mocy podpisanego ze starostwem porozumienia (Inowrocław, Koronowo, Mogilno, Nakło, Sępólno Krajeńskie, Tuchola, Żnin).

Zadania biblioteki powiatowej dla powiatu bydgoskiego pełni **Miejska Biblioteka Publiczna w Koronowie**. Na wypełnianie zadań powiatowych MBP otrzymała **72 569 zł**. Środki przeznaczone są głównie na zakup zbiorów regionalnych dotyczących powiatu bydgoskiego. MBP w Koronowie sprawuje opiekę merytoryczną nad 7 bibliotekami. Biblioteka tworzy bibliografię regionalną. Na koniec 2024 roku obejmowała ona ponad 6100 opisów bibliograficznych. W październiku 2024 MBP zorganizowała konferencję „Znani – zapomniani” poświęconą dziedzictwu żydowskiemu w regionie.

Biblioteka Miejska w Inowrocławiu na wypełnianie zadań biblioteki powiatowej w 2024 roku otrzymała **108 000 zł** (60 000 zł w 2024 r.). Środki przeznaczone zostały na wynagrodzenie instruktorów, zakup regionalistów oraz szkolenie dla bibliotekarzy z powiatu: „Jak aktywować młodzież w bibliotece?”. Placówki w powiecie inowrocławskim mogą liczyć na pomoc merytoryczną 2 instruktorów zatrudnionych na pełen etat.

Starostwo w Mogilnie na działalność powiatową przekazało **Miejskiej Bibliotece Publicznej w Mogilnie 21 000 zł**. Kwota ta nie ulega zmianie od roku 2011. Biblioteka w Mogilnie sprawuje nadzór merytoryczny nad 1 biblioteką miejską i 2 bibliotekami gminnymi w powiecie. Z powodu braku instruktora i środków są to najczęściej kontakty telefoniczne. Ze środków powiatu zakupiono książki i sfinansowano prenumeratę czasopism regionalnych oraz spotkanie autorskie. Biblioteka tworzy bibliografię czasopism regionalnych: Gazeta Pomorska, Pałuki i Ziemia Mogileńska, Rozmaitości Mogileńskie oraz gromadzi dokumenty życia społecznego z regionu.

Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Nakle nad Notecią na działalność powiatową otrzymała ze Starostwa Powiatowego w 2024 r. **140 000 zł** (20000 zł więcej w porównaniu do 2023 r.). Biblioteka tworzy bibliografię prasy regionalnej. Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Nakle na bieżąco prowadzi działalność instrukcyjną w ramach potrzeb zgłaszanych przez biblioteki publiczne z terenu powiatu nakielskiego. Instruktor (1etat) sprawuje opiekę merytoryczną nad 3 bibliotekami miejsko-gminnymi i 1 gminną udzielając wsparcia merytorycznego głównie telefonicznie i mailowo.

Biblioteka Publiczna w Sępólnie Krajeńskim pełni funkcję biblioteki powiatowej od 2004 r. Wysokość dotacji otrzymanej na ten cel ze Starostwa Powiatowego wyniosła **40 000 zł** (wzrost o 100%). Biblioteka nie zatrudnia instruktora powiatowego. Środki z dotacji przeznaczono głównie na zakup książek o tematyce regionalnej.

Miejska Biblioteka Publiczna w Tucholi wypełniała zadania biblioteki powiatowej dla powiatu tucholskiego. Dotacja otrzymana

ze Starostwa wyniosła **54 000 zł** (bez zmian w porównaniu do 2023 r.). Miejska Biblioteka Publiczna w Tucholi nie zatrudnia instruktora powiatowego.

Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Żninie na działalność na rzecz bibliotek w powiecie otrzymała kwotę **87 785 zł** (w 2023 r. – 82350 zł). Środki te przeznaczone były głównie na zakup książek o tematyce regionalnej. Biblioteka tworzy „Bibliografię regionalną powiatu żnińskiego”. Dzięki współpracy z Pracownią Digitalizacji Biblioteki UKW w Bydgoszczy udało się zdigitalizować kolejne roczniki tygodnika „Pałuki”. Biblioteka telefonicznie udziela bibliotekarzom z powiatu informacji dotyczących przepisów bibliotecznych, zagadnień merytorycznych oraz programu Mak+. Nie zatrudnia instruktora powiatowego. W październiku 2024 roku MiPBP w Żninie zorganizowała I Powiatową Konferencję Bibliotekarzy z powiatu Żnińskiego pt. „Współczesny bibliotekarz – wyzwania a rzeczywistość”.

3. Pozabudżetowe źródła pozyskiwania środków na działalność bieżącą i inwestycje – udział w programach, grantach, sponsoring, budżety partycypacyjne:

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. dr. Witolda Bełzy w Bydgoszczy oraz biblioteki samorządowe województwa kujawsko-pomorskiego ubiegały się o dodatkowe środki na działalność i rozwój swoich placówek, biorąc udział w wielu konkursach i projektach. Biblioteki składały wnioski o dofinansowanie zadań ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz samorządów niższego szczebla i fundacji działających w kraju.

Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021-2025 Priorytet 1 Poprawa oferty bibliotek publicznych Kierunek interwencji 1.1 Zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych:

Dotacja na zakup nowości wydawniczych w 2024 roku wyniosła w podregionie bydgoskim 993 250 zł. Z udziału w programie zrezygnowało w podregionie bydgoskim województwa kujawsko-pomorskiego 8 bibliotek:

1. GBP w Dąbrowie Chełmińskiej
2. GBP w Dobrczu
3. GBP w Nowej Wsi Wielkiej
4. GCK w Białych Błotach
5. GBP w Jaksicach
6. GBP w Drzycimiu
7. GCKiB w Sicienku
8. BPMiG w Barcinie

Powodem rezygnacji bibliotek z udziału w programie były głównie: brak środków na zapewnienie wymaganego 80% wkładu własnego oraz umiejscowienie lokali bibliotecznych w budynku szkoły i brak zgody dyrektora szkoły na otwarcie bibliotek w soboty dla czytelników. Wysokość posiadanej kwoty na zakup nowości wydawniczych, a co z tego wynika, możliwość zapewnienia wymaganego wkładu własnego, była jedynym kryterium podczas przydzielania bibliotekom dodatkowych środków z programu. Większość bibliotek nie była w stanie przyjąć w całości wyliczonej dla nich kwoty. Kwotę, która nie została rozdysponowana w podregionie przyjęła WiMBP w Bydgoszczy.

W październiku 2024 ogłoszony został II nabór na zakup nowości wydawniczych dla bibliotek, do którego przystąpiło tylko 8 bibliotek:

1. BP w Solcu Kujawskim
2. MBP w Koronowie
3. BM w Inowrocławiu
4. BMCK w Złotnikach Kujawskich
5. RBP w Szubinie
6. MGBP w Więcborku
7. GBP w Świekatowie
8. BP w Janowcu Wielkopolskim

Powyższe biblioteki otrzymały łącznie dotację w wysokości 41900 zł.

Ogółem dotacja na zakup nowości wydawniczych dla bibliotek podregionu bydgoskiego wyniosła 1 035 150 zł. WiMBP w Bydgoszczy otrzymała 334 000 zł, biblioteki samorządowe w podregionie 701 150 zł.

Kontynuowany był program dotacyjny dla wojewódzkich bibliotek publicznych Dyskusyjne Kluby Książki, realizowany przez Instytut Książki. Wysokość dofinansowania uzyskanego z Instytutu Książki na ten cel w 2024 roku wyniosła 91 182 zł. Dotacji celowej, w wysokości 30 000 zł, udzielił na realizację programu Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego. W 2024 roku działało w podregionie bydgoskim 97 klubów dyskusyjnych. W Bydgoszczy działało 26 klubów: 24 przy filiach WiMBP (w tym 3 dla dzieci i 2 dla młodzieży), Dyskusyjny Klub Książki Mówionej dla dorosłych w Bibliotece Głównej WiMBP oraz 2 Dyskusyjne Kluby Książki (w tym 1 komiksowy) przy Bibliotece Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego. W bibliotekach samorządowych, merytorycznie podległych WiMBP w Bydgoszczy, działało 71 klubów, w tym 6 dla dzieci i 5 dla młodzieży. W 2024 r. odbyło się łącznie 827 klubowych spotkań, w których uczestniczyło 6 589 osób. Koordynator regionalny zakupił na potrzeby klubów 904 książki (120 tytułów) i 140 audiobooków (25 tytułów). W ramach projektu Dyskusyjne Kluby Książki zorganizowanych zostało

16 spotkań autorskich, w których uczestniczyły 1 172 osoby. Łącznie w 855 wydarzeniach zorganizowanych w 2024 roku w ramach programu Dyskusyjne Kluby Książki wzięło udział 8087 osób.

WiMBP w Bydgoszczy pozyskała środki na realizację następujących zadań:

- „Wakacyjny pamiętnik młodego odkrywcy”
środki Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z Funduszu Promocji Kultury w ramach Programu Partnerstwo dla Książki – 18 375 zł
budżet Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego – 9 500 zł
środki własne – 4 305 zł
- „Tak rodziła się niepodległość – życie codzienne Bydgoszczy w cyfrowej odsłonie”
środki Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach Programu Kultura Cyfrowa – 102 000 zł
budżet Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego – 30 000 zł
środki własne – 5 305 zł
- „Będzie dziś święto wasze – w hołdzie cichym bohaterom Bydgoszczy”
środki Biura „Niepodległa” w ramach Programu Dotacyjnego „Niepodległa” – 79 784 zł
budżet Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego – 19 996 zł
budżet Miasta Bydgoszczy – 9 998 zł
środki własne – 1 161 zł
- „LiterObrazki – Festiwal Książki Obrazkowej dla Dzieci”
budżet Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego – 30 000 zł
budżet Miasta Bydgoszczy – 30 000 zł
środki własne – 20 000 zł
- Zakup wyposażenia – Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. dr. W. Bełzy w Bydgoszczy
budżet Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego – 29 800 zł
środki własne – 351 zł
- Przygotowanie dokumentacji konserwatorskiej Biblioteki Bernardynów
budżet Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego – 15 000 zł
środki własne – 1 000 zł
- „Cztery pory roku w Bibliotece u Bełzy”
umowa z Urzędem Miasta Bydgoszczy – 17 500 zł
(rozliczenie na podstawie faktur)

W podregionie bydgoskim środki z MKiDN z Funduszu Promocji Kultury w ramach Programu Partnerstwo dla książki pozyskały następujące biblioteki:

- Biblioteka Miejska w Inowrocławiu – na projekty: „Biblioteka Sztuka

i Ty” (12 600 zł) animujący czytelnictwo w różnych grupach wiekowych, „Naturalnie ciekawi” (9000 zł) popularyzujący literaturę przyrodniczą i ekologiczną wśród najmłodszych oraz „Górskie opowieści” (12 750 zł) propagujący literaturę o tematyce górskiej oraz spotkania z podróżnikami

- Biblioteka – Centrum Kultury i Promocji Gminy Lubiewo – „Oswoić emocje” – spotkania autorskie, warsztaty literackie i plastyczne dla dzieci i dorosłych (11 000 zł)
- Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Barcinie – „Biblioteka różności” (9 000 zł), działania animujące czytelnictwo

W ramach Programu Dotacyjnego „Niepodległa” dofinansowanie pozyskały:

- Biblioteka Miejska w Inowrocławiu – na projekt „Dlaczego handlarz win zgolił brodę” (17 100 zł) dotyczący Powstania styczniowego.
- Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Barcinie – na zadanie „Droga do niepodległości. Walka Polaków w literaturze, słowie i muzyce” (17 400 zł)

GBP w Sadkach zrealizowała projekt „Kto Ty jesteś? Polak mały” adresowany do przedszkolaków, na który pozyskała 22 000 zł z Ministerstwa Edukacji Narodowej „Inni, a jednak tacy sami. W różnorodności siła”.

GBP w Rogowie otrzymała dofinansowanie (27 350 zł) z programu Kraszewski. Komputery dla bibliotek.

Gminna Biblioteka Publiczna w Lnianie oraz działająca w niej nieformalna grupa Bibliolider pozyskała 5 650 zł konkursie grantowym Działaj Lokalnie Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności realizowanym przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce oraz Ośrodek Działaj Lokalnie w Świeciu, na realizację projektu „Naszymi tryftami na ciafroty” popularyzującego kulturę kociewską. Powiatowa Biblioteka Publiczna w Świeciu w partnerstwie z grupą nieformalną Zaczytani, pozyskała w tym samym konkursie 4 650 zł na realizację projektu adresowanego do dzieci „Mieszkam na Kociewiu”.

Gminna Biblioteka Publiczna w Kęsowie pozyskała środki na następujące działania: na projekt „Ocalić ślady wspomnienia” – 16 000 zł w ramach programu Seniorzy w Akcji Towarzystwa Inicjatyw Twórczych „ę”; na projekt „ChilLove – To nasze miejsce!” – 12 000 zł w ramach Regionalnego Konkursu Grantowego Równać Szanse Polsko Amerykańskiej Fundacji Wolności; 12 000 zł z programu Bardzo Młoda Kultura Narodowego Centrum Kultury na działania dla młodzieży pod hasłem „Barw(n)y w przestrzeni” oraz z programu Kultura – Interwencje 20 000 zł na zadanie „Kulturalne więzi”.

Biblioteki w podregionie bydgoskim aplikowały do Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych o środki na organizację zajęć wakacyjnych:

- Miejska Biblioteka Publiczna w Koronowie pozyskała 17 500 zł na spotkania edukacyjne dla młodzieży
- Gminna Biblioteka Publiczna w Lniane – pozyskała 16 880 zł na organizację zajęć edukacyjnych z zakresu profilaktyki społecznej uzależnień, bezpieczeństwa oraz promocji zdrowego stylu życia.
- Miejska Biblioteka Publiczna w Mogilnie – pozyskała 3 800 zł na organizację zajęć dla dzieci podczas ferii i wakacji oraz na warsztaty wielkanocne.

Środki z budżetu partycypacyjnego w podregionie bydgoskim pozyskała wyłącznie WiMBP w Bydgoszczy. W ramach Bydgoskiego Budżetu Obywatelskiego mieszkańcy Bydgoszczy złożyli 21 projektów dotyczących działań realizowanych w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. dr. Witolda Bełzy w Bydgoszczy – 6 z nich otrzymało dofinansowanie:

- „Nowoczesna strefa kultury – biblioteka na osiedlu Szwederowo” – 380 934 zł
- „Czytam, słucham, wypożyczam na osiedlu Szwederowo” – 10 000 zł
- „Od maluszka do staruszka na osiedlu Czyżkówko” – 6 000 zł
- „Wymarzona książka dla każdego na os. Jachcice” – 10 000 zł
- „Bydgoszcz czyta bez końca – trzecia edycja” – 38 600 zł
- „Filmowe Bielawy” – 28 700 zł

Biblioteki w podregionie bydgoskim pozyskiwały środki na działalność od sponsorów:

- GBP Górna Grupa – 9 000 zł z sołectwa na warsztaty komiksowe i spotkanie autorskie
- Gminna Biblioteka Publiczna w Rogowie – 3 000 zł z Nadleśnictwa na budowę altany w Pałuckim Ogrodzie Edukacyjnym założonym przy bibliotece.
- MBP Świecie – 3 400 zł na organizację konkursu literackiego; 1750 zł na organizację Sobót sensorycznych w przestrzeni przyjaznej dla osób w spektrum autyzmu; 1160 zł na przeprowadzenie warsztatów literackich
- GBP Pruszcz – 2 000 zł na zakup 4 czytników Pocketbook
- GBP Bukowiec – 800 zł z Banku Spółdzielczego na organizację zajęć wakacyjnych
- GBP Dąbrowa Chełmińska – 1000 zł z Nadleśnictwa Toruń na warsztaty dla dzieci i dorosłych

4. Obsługa specjalnych grup użytkowników bibliotek publicznych (osób o szczególnych potrzebach, z niepełnosprawnością, dysfunkcjami, seniorów)

Tylko nieliczne placówki biblioteczne w podregionie bydgoskim przystosowane są w pełni do obsługi osób z niepełnosprawnościami. Warunki ustawy o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami spełnia wyłącznie kilka bibliotek wybudowanych w ostatnim czasie lub po generalnym remoncie: BMCK w Złotnikach Kujawskich (powiat inowrocławski), MBP w Mogilnie (powiat mogileński), w powiecie świeckim: MBP w Świeciu, GBP w Pruszczu, GBP w Bukowcu, GBP w Świekatowie, GBP w Drzycimiu, B-CK w Sośnie (powiat sępoleński) oraz BP w Janowcu Wielkopolskim (powiat żniński).

W 2024 roku 50,6% wszystkich placówek bibliotecznych w podregionie bydgoskim wykazywało wejście do budynku przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych lub posiadanie udogodnień ułatwiających poruszanie się osobom niepełnosprawnym wewnątrz budynku. Użytkownicy mają do dyspozycji windę wyłącznie w 11 placówkach miejskich w bibliotekach w: Mogilnie, Solcu Kujawskim, Kcyni, Świeciu, Żninie i Nowem, w Oddziale dla dzieci w Więcborku oraz w 4 filiach WiMBP w Bydgoszczy. Windę posiadają również 3 biblioteki gminne na wsi (Złotniki Kujawskie, Bukowiec, Sadki). WiMBP w Bydgoszczy wyposażona jest w schodolaz.

Tylko 5 placówek w podregionie bydgoskim wyposażonych jest w pętlę indukcyjną (wzmacniacz dźwięku), która pomaga w obsłudze osób niedosłyszących (BM w Inowrocławiu, MBP w Mogilnie, BPMiG w Barcinie, GBP w Jaksicach, WiMBP w Bydgoszczy (Wypożyczalnia Główna oraz Filia nr 5 dla dorosłych i dla dzieci). Rejonowa Biblioteka Publiczna w Szubinie posiada certyfikat biblioteki przyjaznej osobom z autyzmem. Bibliotekarze zostali przeszkoleni do pracy z osobami z autyzmem. RBP w Szubinie zamieszcza na stronie biblioteki przewodnik dla osób autystycznych.

MBP w Świeciu stworzyła w bibliotece przestrzeń przyjazną dla osób ze specjalnymi potrzebami. W Oddziale dla dzieci powstał kącik wyciszenia, zakupiono akcesoria sensoryczne i tablice manipulacyjne. Pracownicy biblioteki zostali przeszkoleni w zakresie obsługi osób autystycznych. Biblioteka cyklicznie organizuje zajęcia dla rodziców z dziećmi ph. „Soboty sensoryczne”.

Filia nr 12 Biblioteki Miejskiej w Inowrocławiu ukierunkowana jest na obsługę seniorów i osób z niepełnosprawnościami. Filia gromadzi oprócz książek czarnodrukowych, głównie książki „mówione” na różnych nośnikach

oraz czasopisma specjalistyczne. Osoby niewidome i słabowidzące mogą tam korzystać ze stanowiska komputerowego z oprogramowaniem MAGi Plus oraz 11 urządzeń Czytak Plus. Działają tam również kluby seniora: „Senior potrafi” (zajęcia rękodzielnicze), „Żyj z pasją” (spotkania z ciekawymi ludźmi), „Literacki Klub Wiersza i Prozy” (prezentacja utworów czytelników), „Język niemiecki dla każdego” oraz „Makrama”.

Tylko 31 bibliotek przystosowało swoją stronę internetową do użytku dla osób z dysfunkcją wzroku. RBP w Szubinie wyposażona jest w tablice ze specjalnymi znakami graficznymi umożliwiającymi porozumiewanie się z osobami z zespołem Aspergera bądź chorymi na autyzm. MBP w Mogilnie na tablicach informacyjnych przy wszystkich drzwiach zamieściła informacje alfabetem Braille’a.

Ogółem w podregionie bydgoskim biblioteki oferują 16 stanowisk komputerowych przystosowanych do obsługi osób z niepełnosprawnościami:

MGBP w Gniewkowie posiada program komputerowy IZOOM, ułatwiający osobom niedowidzącym obsługę komputera i stworzyła w czytelnicy stanowisko dla osób z niepełnosprawnością. MBP w Mogilnie oraz BPMiG w Barcinie wyposażone są w stanowisko komputerowe z oprogramowaniem dla osób niedowidzących, syntezatorem mowy Ivona. GBP w Rogowie posiada program udźwiękowiający i powiększający SUPER NOVA, 2 Czytaki4 oraz 2 lupy elektroniczne. PBP w Świeciu oferuje swoim czytelnikom stanowisko komputerowe wyposażone w klawiaturę z kontrastem oraz lupę elektroniczną z funkcją czytania tekstu.

Starając się zaspokoić potrzeby czytelnicze osób z niepełnosprawnościami i seniorów, Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Bydgoszczy i biblioteki samorządowe udostępniały im „książkę mówioną”. W 2024 roku biblioteki w podregionie bydgoskim oferowały swoim użytkownikom łącznie dostęp do 44 134 audiobooków na nośnikach fizycznych. Coraz więcej bibliotek oferowało również swoim użytkownikom dostęp do audiobooków na platformie Legimi (33 biblioteki) oraz EmpikGo (40 bibliotek).

W WiMBP „książkę mówioną” (18 170 tytułów) na kasetach magnetofonowych oraz płytach CD udostępniała Wypożyczalnia Multimediiów – Multimedia 39 oraz 20 filii sieci miejskiej. Z oferty korzystały osoby z niepełnosprawnościami z Bydgoszczy i okolic, niewidomi i niedowidzący dorośli oraz uczniowie Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. L. Braille’a w Bydgoszczy. Wypożyczalnia Multimediiów WiMBP w Bydgoszczy dowoziła do domu „książkę mówioną” dwóm osobom niesprawnym ruchowo i w podeszłym wieku, które skorzystały z 97 tytułów. Wypożyczalnia Multimediiów WiMBP oferowała 150 filmów fabularnych z audiodeskrypcją dla osób niewidomych

i słabowidzących. Od listopada 2024 roku WiMBP poszerzyła ofertę dla czytelników o audiobooki w formacie plików cyfrowych dostępne na platformie Audiobook.pl. Na koniec 2024 roku czytelnicy mogli korzystać z 703 tytułów audiobooków.

Zaledwie 22% bibliotek w podregionie bydgoskim współpracuje ze Stowarzyszeniem Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Larix”, dzięki czemu pozyskały czytaki (31) oraz dostęp do bazy cyfrowych książek z przeznaczeniem dla osób niewidomych i słabowidzących (BM Inowrocław, GBP Nowe, MBP Mogilno, MBP Świecie, M-GBP Więcbork, M-GBP Gniewkowo, BPMiG Barcin, PiMBP Nakło, PiMBP Żnin, GBP Jaksice, GBP Rogowo). MBP w Świeciu współpracuje z Polskim Związkiem Niewidomych Koło w Świeciu, którego członkowie korzystają z oferty nagrywania cyfrowych książek mówionych. Osoby posiadające własne urządzenia mogą przynieść kartę pamięci, na którą biblioteka nagrywa wybrane tytuły.

54,5 % bibliotek oferuje swoim użytkownikom z dysfunkcją wzroku oraz seniorom dostęp do książek drukowanych dużą czcionką. Ogółem 9 973 woluminy oferowały m.in. biblioteki samorządowe: w Inowrocławiu, Barcinie, Koronowie, Mogilnie, Janikowie, Kruszwicy, Nakle, Szubinie, Świeciu, Tucholi, Żninie. WiMBP w Bydgoszczy udostępniała książki z dużą czcionką (ogółem 4789 woluminy) w Bibliotece Głównej oraz 17 filiach osiedlowych. Zapotrzebowanie wśród czytelników na książki z dużą czcionką jest coraz większe. W bydgoskiej bibliotece w ubiegłym roku przeznaczono na zakup tego typu zbiorów dużą część środków pozyskanych z Bydgoskiego Budżetu Obywatelskiego.

WiMBP w Bydgoszczy wraz z bibliotekami samorządowymi umożliwiała również czytelnikom darmowy dostęp do ebooków. W minionym roku konsorcjum skupiające 10 bibliotek z podregionu wykupiło dostęp do elektronicznych publikacji udostępnionych przez Wydawnictwo Naukowe PWN na platformie IBUK.Libra. Czytelnicy mieli darmowy dostęp do 6 970 dokumentów. Konsorcjum bibliotek samorządowych oferuje czytelnikom również darmowy dostęp do ebooków i audiobooków na platformie Legimi. W 2024 roku konsorcjum liczyło 33 biblioteki i umożliwiało swoim czytelnikom dostęp do ponad 250 000 tysięcy tytułów.

W grudniu 2024 roku WiMBP wraz z 40 bibliotekami w podregionie bydgoskim zawiązała kolejne konsorcjum oferujące czytelnikom darmowy dostęp do ebooków, audiobooków i podcastów na platformie EmpikGo. Tylko 22% bibliotek nie oferuje jeszcze swoim użytkownikom dostępu do ebooków, a spowodowane jest to głównie brakiem środków finansowych. Książki w wersji elektronicznej dostępne na tablety, czytniki i inne

urządzenia pozwalają na dowolne powiększenie czcionki dla osób z dysfunkcją wzroku. W ofercie bibliotek przybywa coraz więcej czytników książek elektronicznych, które można wypożyczać z kodami dostępu do ebooków. WiMBP w Bydgoszczy oferowała swoim użytkownikom 44 czytniki, a biblioteki samorządowe w podregionie 106 czytników (m.in.: MBP w Koronowie, M-GBP w Kamieniu Krajeńskim, M-GBP w Więcborku, BPMiG w Barcinie, GBP w Dobrczu, GBP w Świekatowie, GBP w Pruszczu).

Większość bibliotek w podregionie bydgoskim adresuje swoje działania do seniorów, ponieważ jest to najbardziej liczna grupa czytelnicza. Od kilku lat z Uniwersytetami Trzeciego Wieku współpracują biblioteki w Barcinie, Kcyni, Sępólnie Krajeńskim, Żninie, Solcu Kujawskim, Świekatowie, Pruszczu, Lnianie, Filia nr 3 BM w Inowrocławiu. W MGBP w Kamieniu Krajeńskim, w ramach UTW odbywają się zajęcia komputerowe oraz lekcje języka angielskiego. W BPMiG w Barcinie pensjonariusze Domu Dziennego Pobytu Zacisze uczestniczyli w cyklicznych zajęciach „Biblioteczny fitness umysłu” rozwijających pamięć i koncentrację, a w Filii w Piechcinie odbywają się cyklicznie wykłady dla słuchaczy UTW. Barcińska biblioteka współpracuje z Polskim Związkiem Diabetyków Kołem w Barcinie, którego członkowie spotykają się raz w miesiącu w czytelnii biblioteki.

Dyskusyjne Kluby Książki (ogółem 81 kluby dla dorosłych) działające przy bibliotekach w Bydgoszczy i podregionie bydgoskim skupiają w większości seniorów. W Bibliotece Głównej WiMBP w Bydgoszczy działa Dyskusyjny Klub Książki Mówionej utworzony z myślą o osobach niewidomych i słabowidzących. Członkowie klubu słuchają audiobooków. Klubowicze spotykali się w ubiegłym roku 10 razy. MGBP w Kamieniu Krajeńskim od 2020 roku działa Dyskusyjny Klub Książki adresowany wyłącznie do seniorów. BP w Solcu Kujawskim prowadzi zajęcia dla seniorów „Zamyśleni”, na których seniorzy ćwiczą pamięć, logiczne myślenie i koncentrację. BP w Solcu Kujawskim organizowała cykliczne spotkania dla uczestników Warsztatów Terapii Zajęciowej dotyczące literatury i kultury. W filiach barcińskiej biblioteki działają kluby seniora „Artystyczne pasje czytelniczek” (wiklina papierowa) oraz „Pasja łączy pokolenia”. W MGBP w Kamieniu Krajeńskim seniorzy cyklicznie spotykają się w Kółku Robót Ręcznych. Zajęcia dla seniorów cyklicznie odbywają się również w filiach sieci miejskiej WiMBP w Bydgoszczy. Filia nr 11 w 2024 roku zorganizowała 12 warsztatów malarskich dla seniorów prowadzonych przez artystę plastyka. Wzięły w nich udział 272 osoby. Zajęcia plastyczne przeznaczone dla seniorów odbywają się również w Filii nr 12. Seniorki co miesiąc spotykają się w Filii nr 17. Tematyka spotkań jest

różnorodna. Dyskutują o książkach, poruszają tematy prozdrowotne. W październiku, w ramach ogólnopolskiej akcji „Weekend seniora z kulturą” WiMBP w Bydgoszczy zorganizowała spotkanie autorskie „Bydgoszcz rozbrzmiewa muzyką” z Małgorzatą Grosman, warsztaty arteterapeutyczne „Jesień muzyką malowana” oraz warsztaty recyklingowe.

Biblioteki prowadzą punkty biblioteczne w Domach Pomocy Społecznej (w Koronowie, Kruszwicy, Barcinie). MiPBP w Żninie dostarcza pakiety książek, czasopism, audiobooków i filmów do Domów Pomocy Społecznej w Tonowie i Podobowicach. BPMiG w Barcinie zorganizowała 5 spotkań z historią Barcina, wykorzystując zbiory Izby Tradycji, dla uczestników Domu Dziennego Pobytu Zacisze. W Barcinie realizowany był e-kurs nauki języka angielskiego dla seniorów (23 lekcje).

MGBP w Gniewkowie współpracuje ze Środowiskowym Domem Pomocy Społecznej w Warzynie, organizując co miesiąc zajęcia biblioterapeutyczne, kulturalne, rękodzielnicze. MBP w Koronowie współpracuje z Zespołem Szkół dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną oraz niepełnosprawnościami sprzężonymi, w szkole istnieje też punkt biblioteczny. MGBP w Kruszwicy organizuje zajęcia czytelnicze i warsztaty dla podopiecznych Środowiskowego Domu samopomocy Społecznej w Kruszwicy. Biblioteka w Strzelnie współpracuje ze Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym oraz Domem Pomocy Społecznej organizując spotkania w bibliotece, konkursy literackie i plastyczne, głośne czytanie i współorganizując akcje charytatywne. W Bydgoszczy Filia nr 3 dla dorosłych zorganizowała 8 zajęć dla dzieci z Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 3 w Bydgoszczy. Do uczniów z Niepublicznej Szkoły Podstawowej dla dzieci z zaburzeniami rozwojowymi w Bydgoszczy swoją ofertę edukacyjną kieruje Filia nr 14 dla dorosłych i dla dzieci. Organizuje ona również zajęcia literacko-edukacyjne dla dzieci z Niepublicznego Przedszkola Terapeutycznego dla Dzieci z Autyzmem Krajowego Towarzystwa Autyzmu Oddział w Bydgoszczy. Biblioteka Główna oraz Filia nr 19 dla dorosłych z Oddziałem dla dzieci i młodzieży zapraszają na cykliczne zajęcia edukacyjne dzieci z Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 1 dla Dzieci i Młodzieży Słabo Widzącej i Niewidomej im. L. Braille’a w Bydgoszczy.

MBP w Mogilnie współpracuje z Zespołem Placówek Specjalnych oraz Niepublicznym Przedszkolem Terapeutycznym Niebieska Przystań. MBP w Świeciu kilka razy w miesiącu organizowała spotkania „Literacki wtorek w Bibliotece” i „Literacki piątek w Bibliotece” adresowane do podopiecznych Środowiskowego Domu Samopomocy w Świeciu i Warsztatu Terapii Zajęciowej TWON w Świeciu. Spotkania polegają na czytaniu fragmentów książek przez bibliotekarzy oraz członkinie DKK.

Filie sieci miejskiej WiMBP kierują swoją ofertę zajęć edukacyjnych i plastycznych do uczestników Warsztatów Terapii Zajęciowej Tęcza, Przyszań i Wiatrak. GBP w Dąbrowie Biskupiej kilkakrotnie w ciągu roku prowadzi zajęcia czytelnicze w Środowiskowym Domu Samopomocy Społecznej w Wonorzu oraz Domu Pomocy Społecznej w Parchaniu, gdzie mieści się również punkt biblioteczny GBP.

Usługę „książka na telefon” adresowaną do osób w podeszłym wieku oraz z niepełnosprawnościami oferowały 32 biblioteki w podregionie. Książki do domu dostarczali bibliotekarze w prawie wszystkich bibliotekach usytuowanych w miastach m.in.: Bydgoszczy, Koronowie, Inowrocławiu, Gniewkowie, Nakle, Sępólnie Krajeńskim, Świeciu, Tucholi, Żninie, Barcinie, Łabiszynie oraz w wielu placówkach na wsi.

5. Gry planszowe w bibliotekach:

Gry planszowe w swoich zbiorach posiada zaledwie 20% bibliotek w podregionie bydgoskim. Wykazują one 2 528 zainwentaryzowanych gier planszowych. Prawie wszystkie biblioteki wypożyczają gry na zewnątrz, większość organizuje też rozgrywki planszówek na miejscu. W ubiegłym roku biblioteki wypożyczyły gry na zewnątrz 7 767 razy. Część bibliotek pomimo, że nie inwentaryzuje gier planszowych, posiada je w swoich zbiorach (najczęściej z darów od czytelników) i organizuje zajęcia dla dzieci na miejscu. Często turnieje gier planszowych organizowane są podczas zajęć wakacyjnych w bibliotece. Prawie wszystkie biblioteki zauważają, że zapotrzebowanie na gry w bibliotece ze strony użytkowników jest coraz większe. Wiąże się to w dużej mierze z wysoką ceną gier. Niestety nie wszystkie biblioteki mają środki na ich zakup z dotacji organizatora. Bardzo często gry kupowane są ze środków pozyskanych w konkursach grantowych. Część bibliotek sygnalizuje, że dobrym rozwiązaniem byłaby możliwość zakupu gier planszowych ze środków NPRCz.

W Bydgoszczy gry planszowe wypożyczane są na zewnątrz w Bibliotece Głównej oraz w filiach miejskich. Cykliczne rozgrywki gier planszowych organizowane są m.in. przez placówkę zlokalizowaną w Fordonie na jednym z największych osiedli w Bydgoszczy (Filia nr 15 dla dorosłych z Oddziałem dla dzieci i młodzieży). W bibliotece raz w miesiącu odbywa się Sobotnie granie (od godz. 9.30), rozgrywki dla dorosłych, w których uczestniczy średnio 8 osób. Wśród dorosłych graczy dużym zainteresowaniem cieszą się gry karciane (np. „Portal Royal”, „Piraci z Maracaibo”), gry strategiczne (np. „Terraformacja”, „Book of time”); gry ekonomiczne (np. „Concordia”). Biblioteka organizuje również raz w miesiącu piątkowe rodzinne rozgrywki gier planszowych (od godz. 16.00).

Podczas rodzinnych rozgrywek uczestnicy często sięgają po gry logiczne (np. „Digit”), gry strategiczne (np. „Rummikub”, „Mlem – agencja kosmiczna”); gry karciane (np. „Broom Service”, „Szkoła latania”, „Park smoków”). W piątkowych spotkaniach skierowanych do dzieci i dorosłych uczestniczy ok. 15 osób. Rozgrywki gier planszowych organizowane są wyłącznie w oparciu o kompetencje pracowników.

W maju 2024, w Bibliotece Głównej WiMBP w Bydgoszczy zorganizowano planszówkowy event ph. InteGRAcja. Został on przygotowany i przeprowadzony przez studentów UKW (kierunek: Humanistyka drugiej generacji). Studenci zaprezentowali gry, które znajdują się w zbiorach WiMBP i objaśnili zasady każdej z tych gier. Następnie przeprowadzono rozgrywki oraz turniej, w czasie którego wyłoniono zwycięzcę. Został on obdarowany zestawem bibliotecznych gadżetów.

BP w Solcu Kujawskim od kilku lat organizuje w pierwszą sobotę miesiąca od godz. 17.00-22.00 Gralnię, czyli spotkania z grami planszowymi. Gralnia to odpowiedź biblioteki na zapotrzebowanie mieszkańców. Spotkania z planszówkami, kartami i quizami cieszą się zainteresowaniem użytkowników w każdym wieku, tworząc przestrzeń do integracji, rozwijania umiejętności strategicznych oraz wspólnej zabawy międzypokoleniowej. Organizacją spotkań zajmują się bibliotekarze, dbając o odpowiednią atmosferę i dobór gier do zainteresowań uczestników. Frekwencja na spotkaniach Gralni utrzymuje się średnio na poziomie 30 osób. Pracownicy soleckiej biblioteki nie mają żadnych kłopotów z organizacją rozgrywek. Solecka biblioteka nie wypożycza gier do domu.

W MBP w Świeciu działa Wypożyczalnia Gier Planszowych, utworzona ze względu na zapotrzebowanie zgłaszane przez miłośników planszówek. Raz w miesiącu, w piątki od 17.00-22.00 odbywają się Wieczory z planszówkami. W ich organizacji pomagają lokalny Klub Gier Planszowych GEEKony. Średnia frekwencja podczas spotkań wynosi 30 osób. Również placówki filialne MBP w Świeciu udostępniają gry planszowe na miejscu i na zewnątrz. Największą popularnością cieszą się gry o prostych zasadach, które można dosyć szybko rozegrać: „Dobble”, „Uno”, „5 sekund” oraz gry klasyczne, wszystkim znane: „Chińczyk”, „Grzybobranie”, „Monopoly”, „Eurobusiness”.

MiBPB w Żninie posiada w zbiorach zarówno gry planszowe, karciane i paragrafowe (gry książkowe), które udostępnia na miejscu oraz wypożycza na zewnątrz. W żnińskiej bibliotece od 2019 roku działa Klub Miłośników Gier Planszowych. Spotkania klubu odbywają się raz w miesiącu w sobotę od godz. 15.00-19.00, a uczestniczy w nich 10-15 osób. MiBPB w Żninie jest współorganizatorem cyklicznej imprezy o zasięgu ogólnopolskim „Star Wars Day”, która odbywa się w Cukrowni Żnin.

Jednym z punktów programu są rozgrywki gier dotyczących uniwersum Gwiezdnych Wojen.

MBP w Koronowie tworzy zbiór gier planszowych dopiero od 2022 roku gromadząc głównie gry dla dzieci i gry rodzinne. W bibliotece działa Klub Gier przy Stoliku, który skupia głównie młodsze dzieci. Problemem jest szybka dekoncentracja dzieci podczas gry i niechęć do dokończenia przedłużających się rozgrywek.

PBP w Świeciu udostępnia gry na miejscu i na zewnątrz. Większość zakupionych gier stanowią gry edukacyjne dla najmłodszych dzieci.

W MBP w Mogilnie gry planszowe wykorzystywane są sporadycznie na miejscu przez dzieci, natomiast chętnie wypożyczane są do domu.

Wypożyczanie gier do domu rozpoczęła w 2024 roku BP w Janowcu Wielkopolskim. Biblioteka organizuje też cotygodniowe zajęcia dla dzieci „Kreatywna biblioteka”, podczas których wykorzystuje gry planszowe.

Klub Gier Planszowych dla dzieci w wieku 8-12 lat spotyka się raz w miesiącu w MGBP w Kamieniu Krajeńskim. Biblioteka rozpoczęła również wypożyczanie gier do domu.

Wyłącznie na miejscu udostępniają gry: BM w Inowrocławiu, BP w Sępólnie Krajeńskim, GBP w Pruszczu. We wszystkich placówkach BM w Inowrocławiu gry planszowe wypożyczane są wyłącznie na miejscu, ze względu na czasochłonne sprawdzanie zawartości gry przy jej zwrocie i dużym ryzykiem jej uszkodzenia. W Filii nr 1 BM w odpowiedzi na zapotrzebowanie użytkowników powstał Rummklub, skupiający osoby w wieku 45-80 lat, które spotykają się na rozgrywkach 2 razy w tygodniu. W Filii nr 4 BM raz w miesiącu dzieci spotykają się na rozgrywkach z cyklu Kostką i głową. Oddział dla dzieci BM Inowrocławiu zaprasza najmłodszych na rozgrywki planszówek oraz zabawy edukacyjne z wykorzystaniem podłogi interaktywnej. Bibliotekarze z Inowrocławia nie sygnalizują żadnych kłopotów z graczami, twierdząc, że spory są najczęściej konstruktywne, a bibliotekarz nie musi w nie ingerować. Klub Planszówki w Bibliotece dla dzieci w wieku 5-12 spotyka się dwa razy w miesiącu w GBP w Pruszczu. GBP w Gostycynie udostępnia gry na miejscu, a w każdy piątek dzieci w wieku 7-10 lat spotykają się w Klubie gier planszowych (8 osób).

Bibliotekarze obserwują wzrost zainteresowania wypożyczaniem gier do domu, zwłaszcza wśród rodziców najmłodszych dzieci. Poszukują oni gier edukacyjnych, rodzinnych, uczących logicznego myślenia, których rozgrywki nie trwają zbyt długo. Duże zainteresowanie wypożyczaniem gier wiąże się na pewno z ich wysoką ceną. Nie bez znaczenia jest też fakt, że najmłodsze dzieci szybko się nudzą konkretną grą, a ich wybór w bibliotece jest całkiem spory. Jednocześnie największą grupą odbiorców, którzy korzystają z gier na miejscu są dzieci do 12 roku życia.

**250-LECIE KANAŁU BYDGOSKIEGO
W WOJEWÓDZKIEJ I MIEJSKIEJ BIBLIOTECIE PUBLICZNEJ
IM. DR. WITOLDA BEŁZY W BYDGOSZCZY**

Dzieje naszego miasta od wieków związane są z Brdą. Bydgoszcz swoje powstanie i rozwój zawdzięcza położeniu blisko rzeki. Początkowo, w 1038 roku, założony został przez Kazimierza Odnowiciela w pobliżu brodu na rzece drewniany gród. W latach 1337-1346 na miejscu grodu wzniesiono z woli króla Kazimierza Wielkiego murowany zamek, a 19 kwietnia 1346 r. nastąpiła lokacja miasta według prawa magdeburskiego¹. Miało to wpływ na rozwój handlu i wzrost zamożności mieszkańców. Rzeką transportowano drewno i zboże, głównie w kierunku Pomorza Gdańskiego, które w 1308 r. zostało zajęte przez zakon krzyżacki. Państwo krzyżackie zaczęło prowadzić na tych terenach wielkie inwestycje. Lokowano miasta, budowano zamki, a to spowodowało wzrost popytu na wspomniane towary.

Pozycja bydgoskiego mieszczaństwa umocniła się po podpisaniu II pokoju toruńskiego w roku 1466, gdy Królestwo Polskie odzyskało Pomorze Gdańskie wraz z Gdańskiem i zdobyło dostęp do Bałtyku. Dzięki temu jeszcze bardziej zaczął rozwijać się handel. W XVI w. Bydgoszcz stała się najbogatszym miastem na Kujawach, a w Wielkopolsce ustępowała jedynie Poznaniowi, Kaliszowi, Kościanowi i Wschowie². Już wtedy zaczęto snuć plany o połączeniu drogą wodną dorzecza Wisły i Odry, między innymi podczas rokowań polsko-brandenburskich w sprawie wolności żeglugi na szlaku warciańsko-odrzańskim. Na poważnie zaczęto myśleć o połączeniach wodnych w wieku XVIII, szczególnie po wstąpieniu na tron Stanisława Augusta Poniatowskiego. Połączenie Odry z Wisłą wiązało się z korzyściami gospodarczymi, ale także politycznymi planami króla. Dążył on do wzmocnienia pozycji większych miast, szczególnie w Polsce północno-zachodniej. Dnia 9 lipca 1766 roku, podczas posiedzenia Komisji Skarbu Koronnego w Warszawie, przedstawiono projekt budowy Kanału Bydgoskiego. Jego autorem był Franciszek Florian Czaki, potomek węgierskiej rodziny arystokratycznej. Pracował jako kartograf od 1740 r., początkowo dla księcia Józefa Aleksandra Jabłonowskiego. W 1765 r. został królewskim kartografem na dworze Stanisława Augusta. Zgodnie z jego zamysłem trasa kanału miała przebiegać od miejsca, w którym Noteć

¹ *Historia Bydgoszczy. T. 1 do roku 1920*, pod redakcją M. Biskupa, Warszawa-Poznań 1991, s. 99.

² M. Badtke, *Kanał Bydgoski*, Bydgoszcz [2006], s. 6.

znajduje się najbliżej Brdy, poprzez bagna obok wsi Ciele i docierać do rzeki między zamkiem bydgoskim a miastem. Według Czakiego przyniosłoby to dodatkowe korzyści w postaci wykorzystania strumieni i bagien do nawodnienia kanału oraz zmniejszenia ilości nieużytków. Projekt zakładał, że kanał miał być szeroki na 9 m, głęboki na 3,5 m i długi na 10,5 km.³ Niestety, późniejsze wydarzenia polityczne pokrzyżowały te plany, gdy w 1772 r. nastąpił I rozbiór Rzeczypospolitej.

Do idei budowy kanału wróciły władze pruskie tych ziem. Za namową Franza Baltazara Breckenhoffa, pruskiego tajnego radcy finansowego, który uważał, że stworzenie nowej drogi wodnej przyniesie wiele korzyści gospodarczych dla stosunków polsko-pruskich, król Prus Fryderyk II Wielki postanowił zlecić przygotowania do przekopu kanału. Nadzór nad budową sprawował Breckenhoff, do opracowania planów został wyznaczony drogomistrz Herman Jawein, a kierownikiem robót został Dornstein. Pierwsze prace ruszyły wiosną 1773 r. Początkowo zatrudniono 500 osób, ale ostatecznie przy budowie kanału pracowało od ośmiu do osiemnastu tysięcy robotników. Werbowano ich w Meklemburgii, Dessau, Turynii, Saksonii i Czechach, gdyż na miejscu brakowało wystarczającej liczby ludzi. Budowniczy pracowali w bardzo trudnych warunkach, które zmuszały ich do wielogodzinnego stania w wodzie po pachy. Dla robotników postawiono baraki, ale nie dla wszystkich starczało w nich miejsca i wielu pracowników musiało mieszkać we własnoręcznie skleconych szałasach. W rezultacie jedna czwarta robotników zmarła na febrę i czerwone.

Budowę śluz ukończono po roku, ale pierwsza próba uruchomienia kanału, podjęta 9 czerwca 1774 r., zakończyła się niepowodzeniem. Kanał wyczyszczono, pogłębiono i we wrześniu 1774 r. uruchomiono żeglugę. Kanał łączył się z Brdą poza granicami ówczesnego miasta, jego długość wynosiła 26 km 77 m, we wschodniej części kanału było dziewięć śluz, a w zachodniej jedna⁴.

Dzięki wybudowaniu kanału Bydgoszcz stała się ważnym węzłem dróg wodnych. Budowla wywarła poważny wpływ na życie miasta i jego obywateli. Nastąpił wzrost liczby mieszkańców, rozwijał się przemysł, rzemiosło i handel. Powstawały cegielnie, młyny, garbarnie i tartaki. W Bydgoszczy działało 110 przedsiębiorstw związanych z transportem wodnym. Wraz z rozwojem ekonomicznym przybywali nowi inwestorzy, a to wiązało się ze wzrostem dobrobytu. Skutkiem tego był wzrost

³ *Historia Bydgoszczy. T. 1...*, s. 369-372.

⁴ Tamże, s. 373-375.

zaludnienia Bydgoszczy. W 1772 r. zamieszkiwało ją 600 osób, a w 1920 r. było to 69 tysięcy ludzi⁵.

Kanał Bydgoski stał się nieodłącznym elementem grodu nad Brdą. Miasto w dużej mierze zawdzięcza mu swoją pozycję i rozwój. Aby to upamiętnić, 29 września 2006 r. utworzono Muzeum Kanału Bydgoskiego. Inicjatorem założenia muzeum i pierwszym kustoszem był historyk, nauczyciel, działacz społeczny Sebastian Malinowski (1970-2008). W akcie założycielskim napisano, że wobec bezcennych wartości historycznych i niepowtarzalnych walorów przyrodniczych uruchomionego w 1774 r. Kanału Bydgoskiego, należy pielęgnować bydgoskie tradycje żeglugowe, zachować pamięć o ludziach związanych z żeglugą śródlądową i hydrotechniką oraz upowszechniać tę wiedzę wśród młodego pokolenia. Organem założycielskim zostało III Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza, a fundatorem renowacji Muzeum Kanału Bydgoskiego był Krzysztof Wiśniewski⁶. Obecnie placówka mieści się przy ulicy Staroszkolnej 10. Następcą przedwcześnie zmarłego Sebastiana Malinowskiego został w 2008 r. Tomasz Izajasz, także nauczyciel historii w III LO. Muzeum działa niezwykle prężnie. Popularyzuje wiedzę o Kanale Bydgoskim nie tylko wśród mieszkańców naszego miasta, ale i w całym kraju. Organizowane są liczne wystawy, konferencje, imprezy plenerowe, prowadzone są prace naukowe, wydawane są książki na temat historii kanału. W 2024 roku minęło 250 lat od uruchomienia Kanału Bydgoskiego. Rocznicę obchodzono bardzo uroczyście przez cały rok. Oczywiście najwięcej imprez z tej okazji odbyło się w Muzeum Kanału Bydgoskiego, ale także Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. dr. Witolda Bełzy w Bydgoszczy włączyła się w te obchody.

W dniu 8 maja 2024 r. w Wypożyczalni Główniej – Fabuli zaprezentowana została wystawa pt. „250 lat historii Kanału Bydgoskiego”. Data została wybrana nieprzypadkowo, bo otwiera ona „Tydzień Bibliotek”. Co roku w tym czasie odbywa się w bibliotekach wiele imprez promujących czytelnictwo. Ekspozycję wypożyczyliśmy od zaprzyjaźnionego z Biblioteką Muzeum Kanału Bydgoskiego. Jej autorem jest jego kustosz Tomasz Izajasz, który na czternastu barwnych planszach przedstawił dzieje kanału i rolę, jaką odgrywał on w życiu miasta, regionu i całego kraju. Wystawa była prezentowana do 10 czerwca 2024 roku.

Kolejna wystawa zbiegła się z corocznym wydarzeniem, które od ponad dwudziestu lat odbywa się w naszym kraju, czyli Europejską Nocą Muzeów. Bydgoska WiMBP od dawna włącza się w nią i proponuje

⁵ M. Bandke, *Kanał Bydgoski...*, s. 6-7.

⁶ *Bydgoski Węzeł Wodny*, Bydgoszcz 2006, s. [10].

mieszkańcom Bydgoszczy wiele wydarzeń, które spotykają się z dużym zainteresowaniem. Tym razem jedną z atrakcji stanowiła wystawa zatytułowana „Pozdrowienia znad Kanału. 250 lat Kanału Bydgoskiego na pocztówce”. Na siedmiu planszach zaprezentowano dziesięć malowniczych reprodukcji starych widoków kanału pochodzących z początku XX wieku. Dodatkową atrakcją był fakt, że zostały one po raz pierwszy udostępnione szerszej publiczności. Była to zaledwie niewielka część liczącego sto dwadzieścia pocztówek zbioru, przedstawiających starą Bydgoszcz, które zostały zakupione przez Bibliotekę od prywatnego kolekcjonera w 2023 r. i znacznie wzbogaciły biblioteczne zbiory ikonograficzne. Ekspozycja prezentowana była w pomieszczeniach klatki schodowej przy ulicy Długiej 39. Kilka lat temu przeprowadzono tam remont i przywrócono wnętrza do stanu z okresu międzywojennego. Obecnie stanowią one dodatkową atrakcję biblioteki. Wystawę można było oglądać od 18 maja do 30 września 2024 roku.

Ostatnie wydarzenie, przygotowane przez Bibliotekę z okazji jubileuszu kanału, miało miejsce 14 września w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa, przebiegających w 2024 r. pod hasłem „Szlaki, sieci, połączenia”, a więc historia Kanału Bydgoskiego doskonale wpisywała się w temat. Z tej okazji Biblioteka przygotowała kolejną wystawę, ponownie wypożyczoną z Muzeum Kanału Bydgoskiego, ale zaaranżowaną przez pracowniczki Zbiorów Specjalnych, pt. „Tratwy i tartaki w krajobrazie bydgoskiego obszaru wodnego na przełomie XIX i XX w.”. Tego dnia dodatkową atrakcją był wykład dr. Radosława Michny z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, nawiązujący do prezentowanej wystawy. Na marginesie warto dodać, że otwarcie wystawy i wykład zbiegły się z wyjątkową datą, mianowicie 14 września 1774 r. odbył się na Kanale Bydgoskim pierwszy udany spław barek z transportem. Na wstępie dr Michna opowiedział o historii budowy kanału i badaniach, które prowadził między innymi w Archiwum Państwowym w Berlinie. Dotarł tam do wielu nieznanych dokumentów, które przyczynią się do coraz lepszego stanu badań na temat dziejów Kanału Bydgoskiego. Zasadniczym tematem wykładu był wpływ Brdy i Kanału Bydgoskiego na rozwój przemysłu drzewnego na drodze wodnej Wisła-Odra na przełomie XIX i XX w. Po uruchomieniu w 1774 r. nowej drogi wodnej przez Bydgoszcz płynęło tranzytem na wschód wiele produktów. Jednym z najważniejszych było drewno spławiane z Wisły i Brdy. W XIX w. funkcjonował nie tylko transport, ale nastąpił także rozwój przemysłu drzewnego w Bydgoszczy. Wybudowano Port Drzewny, powstawały tartaki i firmy zajmujące się obróbką drewna. Znaczącą rolę w historii miasta odegrała Fabryka Obrabiarek do Drewna założona w 1865 r. z inicjatywy Carla Blumwego, produkująca traki do drewna, które

znajdowały odbiorców na całym świecie. Obecnie spadkobiercą przemysłowej historii miasta są działające od ponad stu lat Bydgoskie Zakłady Sklejek „Sklejka-Multi” SA. Można przy nim nadal zobaczyć tratwy, na których niegdyś flisacy spławiali drewno⁷. Przez wiele dziesięcioleci stanowiły one nieodłączny element krajobrazu miasta. Wystawa była prezentowana w holu głównym biblioteki i pomieszczeniach Strefy Kultury w dniach od 14 do 30 września 2024 r.

Mamy nadzieję, że tych kilka wydarzeń, które zorganizowaliśmy w Bibliotece Głównej WiMBP z okazji jubileuszu 250-lecia Kanału Bydgoskiego, okazało się dla naszych czytelników interesujące i zachęciło ich do poznawania historii naszego miasta, m.in. przy wykorzystaniu bogatych zbiorów regionalnych bydgoskiej księżnicy.

⁷ <https://kanalbydgoski.pl/tratwy-i-tartaki-w-krajobrazie-bydgoskiego-obszaru-wodnego-na-przelomie-xix-i-xx-wieku/> (dostęp 05.03.2025).

UKRYTE ŚLADY ŚREDNIOWIECZA – O FRAGMENTACH RĘKOPIŚMIENNYCH ODNALEZIONYCH W WOJEWÓDZKIEJ I MIEJSKIEJ BIBLIOTECIE PUBLICZNEJ W BYDGOSZCZY

Odpowiedź na pytanie o liczbę kodeksów średniowiecznych znajdujących się w polskich zbiorach jest stosunkowo prosta. Dzięki rejestracji przeprowadzonej w ramach projektu „Inwentarz dziedzictwa narodowego w zakresie rękopisów średniowiecznych”¹ możemy oszacować, że w zbiorach bibliotecznych, archiwalnych i muzealnych zarówno w instytucjach publicznych, jak i kościelnych znajduje się obecnie łącznie blisko 9,5 tys. jednostek rękopiśmiennych² powstałych od początku wieków średnich do połowy XVI w.

Otwarte pozostaje pytanie o to, jak duży procent z rękopiśmiennej produkcji średniowiecznej stanowią zachowane rękopisy i jak zmieniłoby się nasze postrzeganie średniowiecza, gdybyśmy mogli dokładniej odtworzyć zawartość średniowiecznych bibliotek. Pewne ślady istnienia ksiąg, które nie dotarły do naszych czasów, znaleźć możemy w historycznych spisach, katalogach księgozbiorów czy wzmiankach w literaturze, a także w cytatach czy aluzjach, na które napotykamy w tekstach autorów średniowiecznych i które przynajmniej pośrednio świadczą o znajomości pewnych tekstów. Istnieją też ślady o całkiem innym charakterze, które zachowały się nie tyle dzięki wartości intelektualnej źródeł, co ich wartości materialnej i właściwościom samego materiału, na którym zostały spisane – są to niezliczone skrawki zaginionych źródeł, których przez stulecia używano jako makulatury wzmacniającej oprawy. W zależności od praktyki introligatorskiej danego czasu czy ośrodka fragmenty rękopiśmienne znaleźć można w różnych miejscach kodeksu. Mogą to być wąskie, kilkumilimetrowe paski wzmacniające szycia składek, które niekiedy pozwalają na zrekonstruowanie pełniej karty kodeksu, z którego pochodzą³, różnego typu elementy o nieregularnych kształtach wzmacniające grzbiety

¹ Baza danych dostępna na stronie manuscripta.pl [dostęp 6.03.2025].

² Liczba ta obejmuje zarówno kodeksy tzw. biblioteczne zachowane w całości, jak i fragmenty tego typu rękopisów, stanowiące osobne jednostki biblioteczne.

³ Zob. np. wirtualną rekonstrukcję karty Biblii wykorzystaną przez introligatora w klasztorze w Mondsee: <https://fragmentarium.ms/overview/F-knqo>. Skaner w kształcie pryzmatu i możliwość obróbki cyfrowej pozwalają obecnie na odtworzenie tego typu kart bez konieczności wydobycia zszywek z kodeksu.

ksiąg, często całkiem niewidoczne pod warstwą skóry, ale też fragmenty o wiele obszerniejsze, jak pełne karty czy bifolia pełniące rolę wyklejek, kart ochronnych lub stanowiące wierzchnią warstwę oprawy. Niekiedy wewnątrz oprawy odnaleźć można kilka warstw makulatury, tworzącej pierwotnie pełną składkę⁴. Recykling rękopisów nie ograniczał się zresztą jedynie do opraw ksiąg. Dzięki swoim właściwościom fizycznym pergamin doskonale nadawał się np. do wzmacniania konstrukcji pudeł rezonansowych – w ostatnich latach elementy fragmentów średniowiecznych odnaleziono w instrumentach z warsztatu Antoniego Stardivariusa, a do ich badania użyto narzędzi endoskopowych⁵, czy też innych sprzętów – tu przykładem może być fragment islandzkiego pergaminu, z którego wykonano sito⁶ lub staro-norweski tekst stanowiący element konstrukcji mitry biskupiej⁷.

Na szczególnie wartościowe zabytki tego typu uczeni zwracali uwagę od dawna – tu oczywiście wspomnieć należy wyjątkowo cenne dla polskiej kultury odkrycie Kazań Świętokrzyskich, najstarszego znanego dziś tekstu prozatorskiego w języku polskim, dokonane już w 1890 r. przez Aleksandra Brücknera w Cesarskiej Bibliotece Publicznej w Petersburgu. Skomplikowane losy tego zabytku i zbieg okoliczności, dzięki którym zachował się do naszych czasów, ilustrują zawiłą historię polskich zbiorów⁸. Na przestrzeni lat dokonano także wielu innych cennych, choć nie tak przełomowych, odkryć⁹. Ostatnie lata przyniosły wzrost zainteresowania opracowaniem tego

⁴ Na temat różnych sposobów wykorzystania makulatury w oprawach zob.: E. Chlebus, *Kłopotliwa makulatura – fragmenty in situ okiem tegumentologa*, [w:] „Codices et Fragmenta. Średniowieczny kodeks rękopiśmienny w aspekcie historycznego trwania”, red. M. Jakubek-Raczkowska, M. Czyżak, Toruń 2024, s. 65–96.

⁵ J.-Ph. Échard, L. Albiero, *Identifying Medieval Fragments in Three Musical Instruments Made by Antonio Stradivari*, “Fragmentology”, 4:2021, s. 3–28, <https://www.fragmentology.ms/article/view/stradivari>. DOI: <https://doi.org/10.24446/v4ub>

⁶ Zob. <https://handrit.is/manuscript/view/is/AM04-0673a-I/1#page/1v/mode/2up> [dostęp 6.03.2025].

⁷ Zob. <https://erikkwakkel.tumblr.com/post/55554381477/a-love-story-hidden-in-a-hat-you-are-looking-at-a> [dostęp 6.03.2025].

⁸ Reprodukacja kazań dostępna na: <https://polona.pl/item/kazania-swietokrzyskie,MzA0OTIw/7/#itemKsiążka>. Aktualne wyniki badań nad rękopisem zgromadzono w tomie: *Kazania świętokrzyskie*, red. P. Stępień, Warszawa 2009.

⁹ O szczególnie cennych fragmentach w polskich zbiorach odnalezionych w ostatnich latach zob. m.in.: M. Starzyński, *Co jeszcze kryją oprawy rękopisów w Archiwum Narodowym w Krakowie? Nieznane fragmenty dzieł Mariusza Wiktoryna i Owidiusza z X wieku*. Komunikat, „Krakowski Rocznik Archiwalny” 19, Kraków 2013, s. 167–169, tenże, *Fragment Metamorfoz Owidiusza z X wieku w oprawie rękopisu ze*

typu materiałów i zaowocowały bardziej systematycznym podejściem do badań. Spośród międzynarodowych inicjatyw, będących owocem tych tendencji, wspomnieć należy o badaniach nad fragmentami zachowanymi w krajach nordyckich, gdzie w związku z niewielką liczbą kodeksów, które dotarły do naszych czasów w całości, fragmenty stanowią szczególnie istotne źródło dla badań nad średniowieczem¹⁰, badania prowadzone na Węgrzech w ramach grupy badawczej utworzonej w 1974 r.¹¹, a także działającą od dziesięciu lat bazę Fragmentarium¹², gromadzącą w tym momencie już ponad 7 tys. reprodukcji wraz z opisami fragmentów pochodzących z kolekcji na całym świecie. Odpowiedzią na te tendencje w warunkach polskich jest rozpoczęcie inwentaryzacji fragmentów w polskich zbiorach w ramach bazy danych manuscripta.pl.

Systematyczne przeglądanie zbiorów pod kątem makulatury oznacza, że poza zwiększeniem prawdopodobieństwa odkrycia zabytków wyróżniających się czy to czasem powstania, czy zawartością, stykamy się z ogromną liczbą średniowiecznych źródeł, dalece przewyższającą liczbę zachowanych kodeksów. Nie sposób na obecnym etapie oszacować chociażby rzędu wielkości z jakim mamy do czynienia, fragmenty znaleźć można bowiem nie tylko w oprawach rękopisów średniowiecznych i późniejszych, w drukach poczynawszy od inkunabułów nawet po wiek XVIII, ale też w archiwaliach i kolekcjach fragmentów w poprzednich dziesięcioleciach wyjętych z opraw. W zależności od specyfiki każdej z kategorii i specyfiki poszczególnych kolekcji procent opraw, w których spodziewać się możemy fragmentów, znacząco się od siebie różni. Warto zatem poszukiwać makulatury (nie tylko zresztą rękopiśmiennej, lecz także

zbiorów Archiwum Narodowego w Krakowie, „Meander” 68, Warszawa 2013, s. 107–114; J. Łukaszewski, *Fragment karolińskiego rękopisu z tekstem Liber in partibus Donati Smaragdusa z Saint-Mihiel odnaleziony w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu*, „Biblioteka”, 2024:28(37), DOI: 10.14746/b.2024.28.2, s. 11–37; M. Opalińska, P. Pludra-Żuk, E. Chlebus, 'The Eleventh-Century 'N' Psalter from England: New Pieces of the Puzzle', *The Review of English Studies* 74, 314, s.203–221, <https://doi.org/10.1093/res/hgac081>.

¹⁰ Poza bogatą literaturą przedmiotu dostępne są również bazy zbiorów fragmentów: *Fragmenta membranea*: <https://fragmenta.kansalliskirjasto.fi/> [dostęp 20.02.2025]; Det Kgl. Bibliotek, www.kb.dk/en/nb/materialer/haandskrifter/HA/e-mss/fl h.html [dostęp 20.02.2025]; <https://fragment.uib.no/> [dostęp 20.02.2025].

¹¹ Zob. https://www.fragmenta.oszk.hu/fragm_en_researchgr.htm [dostęp 20.02.2025].

¹² Zob. m.in. P. Pludra-Żuk, *Czy potrzebna nam fragmentologia? Na marginesie pierwszego numeru pisma „Fragmentology”*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2019 t. 64, No 4, s. 173–182. DOI: 10.4467/0023589XKHNT.19.035.11043.

drukowanej) we wszystkich repozytoriach przechowujących zbiory historyczne. Bariere stanowi tu dostęp do zbiorów. W związku z tym, że rejestracja fragmentów wiąże się zazwyczaj z koniecznością przebadania oprawy każdego tomu wchodzącego w skład kolekcji, już w pierwszym kroku napotykamy na trudność natury praktycznej: badacze nie mają z reguły dostępu do magazynów, konieczność wstępnego rejestrowania tomów, w których widoczne są fragmenty, spadałaby zatem na personel bibliotek. Rozwiązaniem idealnym jest z punktu widzenia fragmentologa to, przyjęte przez Bibliotekę Elbląską, gdzie zdecydowano się na rejestrację wszelkich widocznych w oprawie elementów makulatury podczas konserwacji zachowawczej, co bardzo ułatwiło dalsze opracowanie źródeł¹³. Podobny sposób działania został przyjęty przez Wojewódzką i Miejską Bibliotekę Publiczną im. dr. Witolda Bełzy w Bydgoszczy, w której Małgorzata Klepczyńska z Działu Zbiorów Specjalnych podczas przeglądu starych druków z kolekcji pobernardyńskiej rozpoczęła wstępną rejestrację napotykaných fragmentów. Dzięki tej decyzji możliwe było zarejestrowanie do tej pory 22 takich jednostek, a liczba ta z pewnością będzie rosnać w miarę postępowania prac. Wśród zarejestrowanych fragmentów przeważają te pochodzące z ksiąg liturgicznych, które ze względu na materiał, format i powszechność w porównaniu z rękopisami o innej treści stanowią z reguły zdecydowaną większość rękopisów poddawanych recyklingowi. Wśród fragmentów, zazwyczaj łacińskich, rozpoznano kilka niemieckojęzycznych, użytych w oprawach dwóch spośród pięciu zachowanych tomów Biblii z komentarzem Mikołaja Liry, wydanych w Bazylei w oficynie Jana Frobenia w latach 1506-1508. To one wzbudziły największe zainteresowanie, stanowiąc jednocześnie największą trudność co do identyfikacji. O ile bowiem w przypadku fragmentów łacińskich sięgnąć można do baz danych umożliwiających przeszukiwanie całej biblioteki edycji, co w wielu przypadkach znacząco ułatwia poszukiwania, o tyle brak tego typu narzędzi dla tekstów niemieckich powoduje, że liczyć trzeba na intuicję i doświadczenie badacza, a często także na łut szczęścia. Szczęśliwie tym razem nie zabrakło żadnego z tych elementów, a wstępna identyfikacja tekstów dokonana przez prof. Mikhaila Khorkova z Instytutu Historii Nauki PAN okazała się początkiem odkrywania pasjonującej historii.

¹³ D. Jutrzenka-Supryn, E. Chlebus, J. Sroka, „*Archeologia księgozbioru*”. *Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość rękopisów z makulatury oprawnej na wybranych przykładach z księgozbioru zabytkowego Biblioteki Elbląskiej*, „*Codices et Fragmenta. Średniowieczny kodeks rękopiśmienny w aspekcie historycznego trwania*”, red. M. Jakubek-Raczkowska, M. Czyżak, Toruń 2024, s. 97–116.

Fragmenty pochodzą z kazań dwóch późnośredniowiecznych autorów dominikańskich niezwykle poczytnych na przełomie średniowiecza i renesansu, Henryka Suza i Jana Taulera. Choć oba kazania są znane w literaturze, bydgoskie fragmenty stanowią jedyne zachowane kopie rękopiśmienne. Pierwszy z nich, czyli tekst Suza, znany był dotychczas z jednego rękopisu. Na jego podstawie w 1877 r. opublikowano edycję tekstu. Tymczasem kopia rękopiśmienna zaginęła w nieznanych okolicznościach. Drugi fragment, utwór przypisywany Taulerowi, znany był dotychczas wyłącznie z drukowanej edycji szesnastowiecznej. W związku z brakiem podstawy rękopiśmiennej jego autentyczność i średniowieczny rodowód poddawano w wątpliwość. Odnalezione fragmenty stanowią zatem bardzo istotny element, który pozwoli na bliższe poznanie historii obu tekstów.

Tymczasem konstrukcja oprawy pozwala na odczytanie jedynie krótkich partii tekstów. Paski pergaminu użyte jako szczyry są co prawda dość szerokie i wykonano je z fragmentów rozłożonych bifoliów, jednak zdecydowanie większą ich część przykrywają papierowe wyklejki. To, co możemy dostrzec obecnie gołym okiem, to jedynie średnio dwa wersy tekstu z każdego z 12 wyimków (il. 1)¹⁴, identyfikacja tekstu na tak niewielkiej podstawie, szczególnie w przypadku jedyne zachowanego świadectwa, nie może być ostateczna.

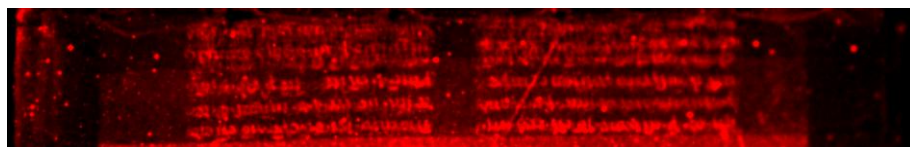

Fragment szczyry w druku ze zbiorów Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bydgoszczy – fot. z archiwum autorki

¹⁴ Fragmenty niemieckie znajdują się na trzech trzech szczyrach powstałych ze złożonych bifoliów, zachowane fragmenty pochodzą zatem z 6 kart.

Pod wyklejkami pozostają fragmenty około czterokrotnie dłuższe, co oznacza, że moglibyśmy wydobyć spod nich kolejne, obszerniejsze partie cennego źródła. Nie jest to jednak zadanie proste ani jednoznaczne. Praktyka swobodnego wyklejania fragmentów z opraw przy okazji konserwacji należy już do przeszłości, a takie działanie wymaga wyważonej decyzji konserwatora, biorącego pod uwagę stan zachowania zabytków i wartość historyczną zarówno fragmentu, jak i oprawy. Choć decyzje o wyklejeniu fragmentu są niekiedy uzasadnione, z pomocą w zminimalizowaniu inwazyjnych zabiegów przyjąć mogą metody badawcze wywodzące się np. z badań materiałowych, umożliwiające nieinwazyjne wydobywanie informacji niewidocznych gołym okiem¹⁵.

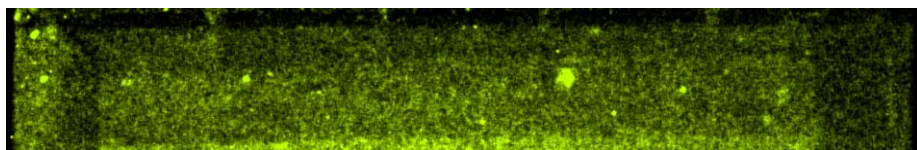
Jednym z narzędzi, które z powodzeniem wykorzystać można do badania zabytków rękopiśmiennych jest makro-skaner fluorescencji rentgenowskiej (macro-XRF), który pozwala na uzyskanie mapy pierwiastków użytych do produkcji tekstu czy iluminacji. Metoda ta wykorzystywana jest często przez historyków sztuki do badania składu pierwiastkowego użytych materiałów i zobrazowania ich na powierzchni karty. W naszym przypadku pozwolić może na odczytanie tekstu znajdującego się pod warstwą papieru, czyli pod wyklejkami, lub warstwą pergaminu, tj. ukrytych w grzbiecie oprawy. Zastosowanie skanera makro-XRF do podobnych celów nie jest pomysłem nowym. Wypróbowano tę metodę m.in. na Uniwersytecie w Lejdzie w projekcie realizowanym w 2015 r.¹⁶, czy w ostatnim czasie na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu (il.2).

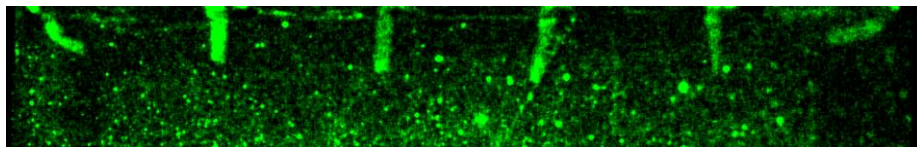
Fe-KA

¹⁵ Przegląd metod wykorzystywanych w badaniach nad rękopisami średniowiecznymi w: P. Pludra-Żuk, *Szkiełko czy oko? Nauki ścisłe w badaniach nad rękopisami (manuSciences '15)*, „Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi”, 2015, t. 9, s. 297–309. Baza danych metod badań obiektów zabytkowych w Polsce: <http://www.e-rihs.pl/index.php/baza-danych-o-metodach-badawczych/>.

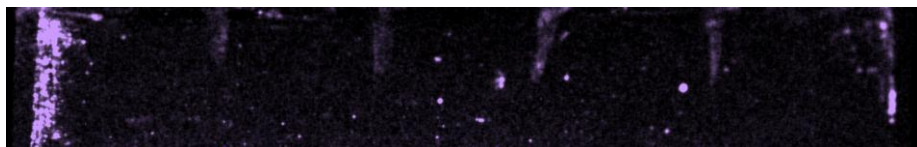
¹⁶ E. Kwakkel, *X-Rays Expose a Hidden Medieval Library*, <https://medievalbooks.nl/tag/ma-xrf/> [dostęp 6.03.2025]; J.R. Duivenvoorden, A. Käyhkö, E. Kwakkel, et al., *Hidden library: visualizing fragments of medieval manuscripts in early-modern bookbindings with mobile macro-XRF scanner*, *Herit Sci* 5, 6 (2017), <https://doi.org/10.1186/s40494-017-0117-6>.

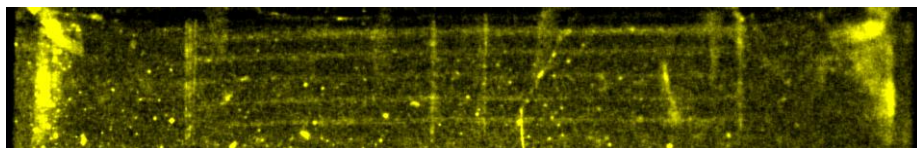
Zn-KA

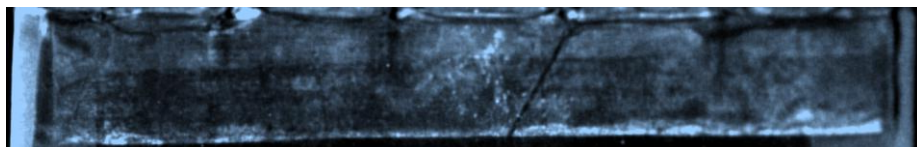
Cu-KA

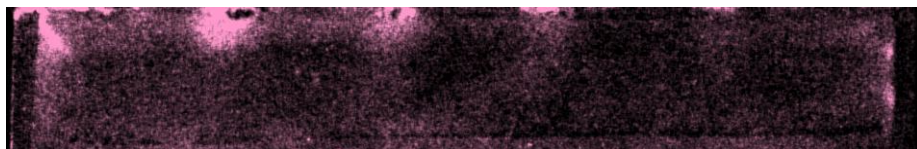
Hg-LA

Pb-LB

Ca-KA

K-KA

Fot. - Efekty pomiarów macro-XRF przeprowadzone przez prof. dr hab. Piotra Targowskiego i dr inż. Magdalenę Kowalską w Interdyscyplinarnym Centrum Nowoczesnych Technologii UMK w Toruniu w ramach badań opraw XVI-wiecznych starodruków z księgozbioru Samuela Meienreisa w Bibliotece Elbląskiej.

Dotychczasowe próby wskazują na pewne ograniczenia tego narzędzia, takie jak długi czas naświetlania czy konieczność bardzo precyzyjnego dostosowania parametrów do odległości od badanej powierzchni, która z reguły nie jest idealnie płaska. Badania wymagają zatem, poza wykwalifikowanymi specjalistami i dostępnością sprzętu, odpowiedniej ilości czasu. Rozwój technologii pozwala stopniowo pokonywać te ograniczenia, jednakże zabytki, które im się poddaje, muszą przejść odpowiednią selekcję. Metodyczne badanie opraw w poszukiwaniu ukrytych fragmentów przekracza jeszcze obecne możliwości.

Omawiane tu fragmenty zostały zakwalifikowane w ubiegłym roku do badań w ramach oferty Polskiego Konsorcjum dla Badań nad Dziedzictwem Kulturowym E-RIHS.pl i poddane zostaną analizie w Interdyscyplinarnym Centrum Nowoczesnych Technologii UMK¹⁷. Dzięki nim liczyć możemy na zbadanie, czy oprawy nie kryją w sobie dodatkowych elementów wzmacniających grzbiety, uzyskanie obrazu wystarczającego do identyfikacji ukrytego wewnątrz oprawy tekstu, a być może i do jego edycji krytycznej. Jednym z zadań, które stoi przed badaczami, będzie bezinwazyjnie uwidocznienie tekstu znajdujące się po obu stronach ukrytych kart.

Badania nad makulaturą rękopiśmienną nie powinny być jednak wyizolowane z zabytku, w jakim się znalazły, stanowią jeden z elementów tomów, które potraktowane łącznie mogą przynieść odkrycia rzucające światło na wiele aspektów historii książki i księgozbiorów. Dlatego też w planowanych badaniach koncentrować będziemy się nie tylko na okolicznościach spisania i transmisji badanych fragmentów, ale też na historii ponownego ich użycia w oprawach i na drodze, jaką woluminy je zawierające dotarły do bydgoskiej biblioteki bernardyńskiej. Systematyczne przebadanie fragmentów całego księgozbioru pobernardyńskiego w kontekście pozostałych materialnych cech woluminów może przyczynić się do znaczącego uzupełnienia dotychczasowej wiedzy na temat narastania tej cennej kolekcji, stanowiącej ważne świadectwo historii intelektualnej Bydgoszczy.

¹⁷ <http://www.e-rihs.pl/index.php/9ty-nabor-wnioskow-tajemnice-opraw/> [dostęp 6.03.2025].

BARTŁOMIEJ – LEKSYKOGRAF RODEM Z BYDGOSZCZY

Mało które polskie miasto może się pochwalić istnieniem zabytków leksykografii, które tak pełnie utrwalają słownictwo języka polskiego używane przez jego mieszkańców przed niemal pięciuset laty. Dzięki działalności słownikarskiej Bartłomieja z Bydgoszczy, mamy dziś możliwość zapoznania się ze słownictwem używanym w pierwszej połowie XVI wieku w Grodzie nad Brdą a także na obszarze północno-zachodniej Polski. Co prawda obie wersje słynnego słownika łacińsko-polskiego z 1532 oraz znacznie poszerzona wersja z 1544 roku, autorstwa Bartłomieja, znajdują się obecnie poza Bydgoszczą, to jednak ich autor urodził się i większość życia spędził w Grodzie nad Brdą. Fakt ten bez wątpienia wpłynął na dobór rodzimego słownictwa zawartego w pracach leksykograficznych Bartłomieja. Wymienione słowniki stanowią tylko część pisarskiej spuścizny bydgoskiego zakonnika, który jest autorem sześciu rękopisów, liczących w sumie ponad 2600 stron. Jednak to właśnie dwa dykjonarze łacińsko-polskie przedstawiają dziś największą wartość językoznawczą, bowiem najpełniej spośród zabytków ówczesnego piśmiennictwa rejestrują słownictwo języka polskiego pierwszej połowy XVI wieku.

Na temat samego ich autora niestety wiemy niewiele. Nie znamy dokładnej daty urodzin bydgoskiego bernardyna. Przyjmuje się, że przyszedł on na świat między 1470 a 1480 rokiem, przy czym za najbardziej prawdopodobny czas jego narodzin uznaje się koniec lat siedemdziesiątych XV wieku. Jest to jednocześnie czas powstania w Bydgoszczy klasztoru bernardynów (1480 r.), z którym Bartłomiej związał większą część swojego zakonnego życia. Nieco więcej informacji jest na temat śmierci bydgoskiego leksykografa, który zmarł w Poznaniu 22 listopada 1548 roku.

O faktach z życia Bartłomieja dowiadujemy się głównie z notatek zamieszczonych przez samego autora na opracowanych przez niego rękopisach. Pierwsze ślady działalności Bartłomieja z Bydgoszczy zawiera kopiarz powstały w latach 1500-1502, zawierający obszerny zbiór bulli, dekretów, konstytucji i przywilejów. Na podstawie tego zapisu możemy stwierdzić, iż rozpoczął on swoje życie zakonne pod koniec lat dziewięćdziesiątych XV wieku.

Kilka ważnych faktów autobiograficznych znajduje się na karcie początkowej Słownika łacińsko-polskiego datowanego na rok 1532. Z zapisu tego dowiadujemy się, iż autor dykjonarza, ma na imię Stanisław (takie imię dano mu podczas chrztu), natomiast Bartłomiej (Bartosław) jest imieniem

przyjętym przez niego po przystąpieniu do zakonu. Ponadto zamieszcza on informację o swoim pochodzeniu, dzięki czemu wiemy, że urodził się on w Grodzie nad Brdą. Z krótkiego wierszowanego zapisu w języku łacińskim wynika, iż właśnie w Bydgoszczy z gorliwością oddał się pierwszej swojej pracy leksykograficznej.

Dzieło to przysporzyło popularności Bartłomiejowi w kręgach zakonnych, do tego stopnia, że część środowiska zarzucała mu, iż kierują nim próżne ambicje i chęć zdobycia sławy. W drugiej, znacznie poszerzonej wersji Słownika łacińsko-polskiego z 1544 roku, Bartłomiej odpiera te zarzuty pisząc, iż „trud swój czyni dla pożytku Rzeczypospolitej i Bożej chwały”. Sporządzone ręką Bartłomieja zapisy dostarczają nam więc nie tylko faktów biograficznych z życia bydgoskiego zakonnika, ale wyrażają też niekiedy, w sposób pośredni jego stosunek do rzeczywistości.

Część informacji, którymi dysponujemy dziś na temat Bartłomieja z Bydgoszczy jest rezultatem badań historycznych nad dziejami zakonu bernardynów. Stąd wiemy na przykład, iż przynajmniej przez dwie trzyletnie kadencje: w latach 1518-1524, sprawował on funkcję gwardiana w bydgoskim konwencie, był mistrzem nowicjatu, z pewnością zajmował się również pracą dydaktyczną w działającym przy klasztorze bernardyńskim studium filozoficznym. Szkoła ta, kształcąca przyszłych zakonników powstała prawdopodobnie około roku 1530. Hipotezą w pełni uzasadnioną jest więc, iż ten właśnie fakt stał się przyczyną rozpoczęcia przez Bartłomieja prac nad dykcyonarzami łacińsko-polskimi. Wynikało to z potrzeb edukacyjnych studium filozoficznego, ułatwiała studiującym korzystanie z łacińskich ksiąg. Nie bez znaczenia jest więc fakt, iż leksykony, a w szczególności ten późniejszy, z 1544 roku, zawierają słownictwo specjalistyczne z zakresu prawa, filozofii i teologii. Praca leksykograficzna Bartłomieja z Bydgoszczy kierowana była więc najprawdopodobniej względami czysto praktycznymi.

W czasie gdy Bartłomiej przystępował do pracy nad pierwszym ze swoich słowników miał około pięćdziesięciu lat i doświadczenie w sprawowaniu różnych funkcji zakonnych. Przede wszystkim jednak mógł pochwalić się bogatym doświadczeniem pisarskim i ogromną wiedzą humanistyczną. Był już wówczas odczytanym w księgach łacińskich i gruntownie wykształconym zakonnikiem.

Na temat wykształcenia istnieje nawet hipoteza, iż w młodości Bartłomiej studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie zdobył stopień bakałarza na wydziale artystycznym. Faktem jest, iż w 1505 roku ukończył uczelnię krakowską niejaki Stanisław z Bydgoszczy, a takie właśnie imię zostało nadane Bartłomiejowi przy chrzcie. Nie mamy jednak pewności czy chodzi o zakonnika, który już w 1500 roku niewątpliwie związany był już

z konwentem bernardynów w Bydgoszczy. Według niektórych badaczy fakt przystąpienia do zakonu wykluczał podówczas podjęcie nauki na uczelni świeckiej.

Można przyjąć jednak hipotezę, iż jako wybitnie uzdolniony zakonnik, w celu zdobycia gruntownego wykształcenia, został on wysłany na Akademię Krakowską, gdzie przebywał incognito, posługując się imieniem chrzestnym Stanisław. Celem, który uzasadniałby taki pobyt mogły być na przykład plany utworzenia studium bernardyńskiego w Bydgoszczy, a to przecież wymagało odpowiednio wykształconej kadry dydaktycznej. Dodać należy, że Akademia Krakowska była jedyną działającą w owym czasie w Polsce szkołą wyższą. Wiadomo też, iż młody zakonnik już wtedy cieszył się zaufaniem swoich zwierzchników, o czym świadczy fakt powierzenia mu pracy kopisty obszernego zbioru dokumentacji łacińskiej, nad którym pracował przez dwa lata a także przekazanie mu dwóch ważnych ksiąg w 1500 roku przez Jana Szklarka, ówczesnego prowincjała zakonu bernardynów w Poznaniu.

Fragmentaryczną wiedzę, którą dysponujemy dziś na temat życia Bartłomieja z Bydgoszczy, uzupełnić należy wydarzeniami o charakterze lokalnym, mającymi wpływ na żywot bydgoskiego leksykografa. Niewątpliwie takim wydarzeniem było powstanie w Grodzie nad Brdą klasztoru bernardynów, zbiegające się w przybliżeniu z czasem urodzenia bydgoskiego zakonnika. Fakt utworzenia w 1488 roku przy klasztorze biblioteki bernardyńskiej, miał wpływ natomiast na wykształcenie późniejszego leksykografa. Kilkanaście lat po powstaniu biblioteki, jako młody zakonnik zaangażowany w pracę pisarską, czerpał on ze zgromadzonych na ten czas zasobów bibliecznych.

Znaczącym wydarzeniem tamtych czasów na poziomie lokalnym była wizyta w regionie króla Jana Olbrachta, przerwana niespodziewaną śmiercią monarchy podczas pobytu w Toruniu. Jeszcze trzy tygodnie wcześniej, pod koniec maja 1501 roku król przebywał przez kilka dni na bydgoskim zamku, położonym nieopodal klasztoru bernardynów. Było to w czasie kiedy młody zakonnik pochłonięty był pracą nad wspomnianym wcześniej kopiarzem datowanym na lata 1500-1502. Nieczęsto monarchowie gościli w Grodzie nad Brdą, a jeszcze rzadziej dokonywali żywota w naszym regionie, toteż ówcześni mieszkańcy Bydgoszczy i Torunia zapewne długo jeszcze żyli tymi wydarzeniami. Możemy domyślać się, że nie były one obojętne również Bartłomiejowi.

O ile w przypadku nielicznych faktów z życia zakonnego Bartłomieja, można je powiązać z wydarzeniami historycznymi, uporządkować je w czasie i zarysować na tle epoki, to na temat dzieciństwa Bartłomieja nie wiemy praktycznie nic, poza tym, że przypada ono na ostatnie lata panowania

Kazimierza Jagiellończyka a zarazem na schyłek Średniowiecza w Polsce. Możemy dodać, że urodzony i mieszkający w Bydgoszczy Bartłomiej dorastał w tym samym czasie, co niewiele starszy od niego torunianin - Mikołaj Kopernik.

Pół wieku później, w 1543 roku, kiedy wybitny polski astronom umiera, a w Norymberdze wychodzi drukiem w języku łacińskim jego słynna praca pt. „O obrotach sfer niebieskich”, Bartłomiej kończy pracę nad drugim swoim słownikiem łacińsko-polskim. Nie jest to jednak manuskrypt w powszechnym rozumieniu tego słowa, lecz raczej rękopiśmienne notatki zapisane na marginesach wydrukowanego w 1488 r. łacińsko-łacińskiego Wokabularza autorstwa Johanna Reuchlina. Tego rodzaju praktyka, ówczesnie nie była niczym wyjątkowym. Istnieje sporo zabytków polskiego piśmiennictwa tego okresu, gdzie na kartach drukowanych ksiąg, widnieją polskie rękopiśmienne glosy, tyle że w tym przypadku, mamy do czynienia z zupełnie nowym dziełem ówczesnej leksykografii.

Praca ta, napisana w ostatnich latach życia Bartłomieja, pozostawała praktycznie nieznana do drugiej połowy XX wieku. Dopiero w latach siedemdziesiątych minionego stulecia leksykon z 1544 roku zostaje odkryty przypadkowo przez polską badaczkę – prof. Irenę Kwilecką. Odkrycie to, nie tylko przyczyniło się do wzmożonego zainteresowania spuścizną bydgoskiego bernardyna, ale przede wszystkim rzuciło zupełnie nowe światło na działalność Bartłomieja, którego dorobek leksykograficzny do tego czasu był niedoceniany.

Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy był fakt, iż uwaga badaczy historii języka polskiego praktycznie do połowy XX wieku koncentrowała się na szeroko pojętej gramatyce historycznej, znacznie rzadziej natomiast polscy językoznawcy podejmowali się badań nad rozwojem słownictwa. Co więcej, pod koniec XIX wieku, gdy po raz pierwszy wydano drukiem jedyną znaną wówczas pracę leksykograficzną Bartłomieja z Bydgoszczy datowaną na 1532 rok, to nie wzbudziła ona szczególnego zainteresowania badaczy. Umniejszano nawet wartość powyższego dykjonarza, uznając zabytek za dzieło mało samodzielne, mające wręcz charakter kompilacji. Doceniono natomiast wysiłek inicjatora drukowanego wydania słownika i de facto pierwszego popularyzatora działalności bydgoskiego leksykografa - Bolesława Erzepki, który za swoją pracę edytorską uzyskał nagrodę Krakowskiej Akademii Umiejętności na konkursie imienia S. B. Lindego w 1895 roku.

Odkrycie drugiego dykjonarza przez prof. Irenę Kwilecką, stało się zatem przełomem w ocenie dorobku leksykograficznego Bartłomieja. Tym razem bowiem mamy do czynienia z obszerniejszym słownikiem, wzbogaconym względem poprzedniego dykjonarza aż o 7000 nowych

rodzimych jednostek wyrazowych. Cechą charakterystyczną leksykonu z 1544 roku jest znacznie rozbudowana terminologia specjalistyczna z zakresu gramatyki, prawa, filozofii czy teologii.

Na tle słownika wydanego dwanaście lat wcześniej, jest to dzieło leksykografii zdecydowanie bardziej dojrzałe, obfitujące w liczne synonimy, występujące częstokroć w różnych wariantach regionalnych. Zdarza się też, że Bartłomiej sięga po bohemizmy, najczęściej dzieje się tak wtedy, gdy nie znajduje polskiego ekwiwalentu. Wszystko to określa stosunek zakonnika do języka ojczystego. Nie trudno dostrzec starania autora o zachowanie czystości języka. Już sam fakt z jaką dbałością Bartłomiej dobierał rodzime synonimy do niemieckich i łacińskich zapożyczeń jest swego rodzaju świadectwem epoki, namacalnym dowodem zainteresowania językiem polskim i wzrastającego znaczenia polszczyzny w świadomości jej użytkowników.

Okres aktywności intelektualnej bydgoskiego zakonnika, przypadający na pierwszą połowę XVI wieku, jest to de facto początek epoki nazywanej złotym wiekiem dziejów Polski. Kiedy cztery lata po napisaniu drugiego swojego Słownika łacińsko-polskiego Bartłomiej umiera, Mikołaj Rej ma czterdzieści trzy lata, Jan Kochanowski jest osiemnastoletnim młodzieńcem a Mikołaj Sęp Szarzyński wkrótce przyjdzie na świat. Jest to więc czas, kiedy następuje stopniowy, ale wyraźny już wzrost znaczenia języka polskiego. Bartłomiej z Bydgoszczy żył w czasach istotnych zmian zachodzących w świadomości społecznej Polaków doby Odrodzenia, był prekursorem dojrzałego myślenia o języku ojczystym czego doskonałym wyrazem tego są jego prace leksykograficzne.

W związku z ustanowieniem 16 grudnia 2024 r. przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego roku 2025 Rokiem Ludzi Nauki z Kujaw i Pomorza Bartłomiej z Bydgoszczy znalazł się na liście jego patronów obok Mikołaja Kopernika, Samuela Thomasa von Sömmeringa, Ludwika Rydygiera, Alberta Abrahama Michelsona, Jana Czochralskiego, Wandy Szuman, Wilhelminy Iwanowskiej, Mariana Rejeewskiego, Tadeusza Reichsteina, Waltera Hermana Nernsta.

Bibliografia:

1. Brückner A., „Recenzja wydania B. Erzepkiego”. *Pamiętnik Literacki* 1 (1902): 165–166.
2. Erzepki B., *Słownik łacińsko-polski Bartłomieja z Bydgoszczy*. Poznań: Drukarnia Dziennika Poznańskiego, 1900.
3. Jankowiak L. A., *Przypomnienie słowników Bartłomieja z Bydgoszczy z lat 1532 i 1544*, *Studia Językoznawcze* 16 (2017): 107–133
4. Jankowiak L. A., Kędelska E., Łuczak A., oprac. *Słownik Bartłomieja z Bydgoszczy. Wersja polsko-łacińska*. Cz. 6. Warszawa: SOW, 2019.
5. Kantak K., „Z przeszłości Bernardynów Bydgoskich (życie umysłowe w dobie jagiellońskiej)”. *Przegląd Bydgoski* 2 (1933): s. 3–13.
6. Kędelska E., Kwilecka I., Łuczak A., oprac. *Słownik Bartłomieja z Bydgoszczy. Wersja polsko-łacińska*. Cz. 1–5. Warszawa: SOW, 1999–2012.
7. Kwilecka I., Popowska-Taborska H., *Bartłomiej z Bydgoszczy leksykograf polski pierwszej połowy XVI w.* Wrocław–Gdańsk: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo PAN, 1977.

**„NACZYNNIA POŁĄCZONE” – POETYCKIE WERNISAŻE
W BIBLIOTECIE UKW W BYDGOSZCZY**

W miarę upływu lat oferta kulturalna Biblioteki Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego staje się coraz bogatsza i bardziej urozmaicona. Prowadzenie efektywnej działalności kulturotwórczej umożliwia potencjał architektoniczny nowego gmachu uniwersyteckiej ksiąźnicy, na który składają się funkcjonalne pomieszczenia przeznaczone do pracy i wypoczynku, sale konferencyjne, profesjonalna galeria, duże przestrzenie wystawiennicze, liczne pracownie itp. W ostatnich latach aktywność biblioteki w obszarze popularyzowania kultury, sztuki i nauki znacznie wzrosła. Oprócz prowadzonych od lat działań kulturotwórczych, pojawiły się nowe. Biblioteka włączyła się w realizację popularnego projektu Europejskich Dni Dziedzictwa, w ramach którego odbywają się ciekawe wykłady, spotkania, gry terenowe popularyzujące historię i kulturę regionu. Ogromnym sukcesem okazała się także zorganizowana już dwukrotnie Seniorada kulturalna, a także Dni Licealisty. Nowe inicjatywy przyciągają do biblioteki coraz większą i coraz bardziej zróżnicowaną grupę użytkowników, najczęściej mieszkańców Bydgoszczy i okolic. Uczestniczą oni w spotkaniach, słuchają wykładów, ale także dzielą się swoimi pasjami. Oferta skierowana jest zarówno do młodych, jak i tych bardziej dojrzałych odbiorców kultury. Od lat dużą popularnością cieszą się biblioteczne spotkania ze sztuką. Trzy ostatnie wernisaże okazały się szczególnie inspirujące.

„Pośród szeptów i milczenia drzew” to tytuł wystawy fotografii artystycznej Urszuli Sobkowiak, emerytowanej nauczycielki akademickiego Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, instruktorki harcerstwa, organizatorki rajdów, poetki i miłośniczki pieszych wędrówek, zwłaszcza górskich. Wernisaż odbył się 18 września 2024 r. w galerii na drugim piętrze biblioteki. Autorki prezentowanych zdjęć nie trzeba było nikomu przedstawiać, bo w środowisku akademickim jest to osoba znana, szanowana i ciesząca się wielką sympatią. W bibliotece gościła już po raz czwarty. Podczas wcześniejszych spotkań prezentowała fotografie górskiej przyrody, cerkwi łemkowskich, przydrożnych kapliczek itp. Dzieliła się także swoją pasją i zachwytem nad światem za pomocą słowa pisanego. Jest bowiem autorką dwunastu tomików wierszy. Urszula Sobkowiak posiada także spory dorobek publikacyjny, będący owocem jej długoletniej pracy naukowej.

Motywy przewodnim najnowszych prac zaprezentowanych w bibliotece były drzewa. Rogalińskie dęby mające przeszło 700 lat, buki z Beskidu Sądeckiego, ale także niezwykle okazy dendrologiczne z Puszczy Bydgoskiej, w tym usychająca czeremcha, ze względu na swój rozłożysty kształt nazywana przez stałych bywalców bydgoskiego lasu – baobabem. Wśród fotografii uwagę przykuwały też pięknie wkomponowane w przyrodę krzyże z okolic świętej góry Jawor, niedaleko Wysowej, skłaniające do refleksji nad urodą życia, jego kruchością i przemijaniem. Ciekawostkę stanowiły zdjęcia prezentujące odbicia drzew w wodzie, co sprawia wrażenie, jak gdyby przeglądały się w lustrze. To ulubiony zabieg twórcy artystki. Fotografie nie zostały podpisane i był to celowy zamysł, mający skłonić odbiorców do zastanowienia się nad tym, co drzewa mówią i o czym milczą, co każdy z nas może usłyszeć „pośród ich szeptów i milczenia”. W trakcie spotkania Urszula Sobkowiak zadeklamowała kilka swoich utworów poetyckich m. in. *Poprzez, Magia lasu, Gdy wieczór, Pójdę do lasu*. Wszystkie, podobnie jak fotografie, poświęcone były drzewom. W każdym z wierszy, niczym w malutkim obrazku zamknięta została leśna przestrzeń, prześwietlona światłem, pełna szumu liści, szelestu traw, zapachu żywicy. Z kolei fotografie emanowały poetyckością i to przenikanie się dwóch form wyrazu artystycznego nadało spotkaniu niezwykle charakter.

„Zieleń dodaje blasku myślom...” – to cytat z wiersza Urszuli Sobkowiak, który pięknie zilustrował klimat wernisażu i sens dzielenia się swoją twórczą pasją z bliskimi i otwartymi na ciekawe doznania ludźmi.

Otwarcie wystawy Urszuli Sobkowiak - fot. Olga Cuske

Spotkanie z Urszulą Sobkowiak było jednym z wielu ze znanego i lubianego cyklu „W bibliotece o sztuce”. Po raz pierwszy jednak poprowadziła je Katarzyna Mrotek, z-ca dyrektora ds. promocji i marketingu. Po krótkim przywitaniu gości, w tym JM Rektora UKW prof. Bernarda Mendlika, który zaszczycił swoją obecnością wernisaż, podziękowała ona za długoletnią pracę dyrektor Barbarze Maklakiewicz.

To właśnie Barbara Maklakiewicz, pełniąca od roku 2000 aż do przejścia na emeryturę w 2022 roku funkcję zastępcy dyrektora do spraw organizacji i promocji Biblioteki Głównej UKW, zainicjowała biblioteczne spotkania ze sztuką. Prowadziła je przez prawie 20 lat, przez ostatnie dwa jako wolontariusz. Za swoją działalność była wielokrotnie nagradzana, w tym m.in. Honorowym Medalem Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego – Casimirus Magnus, przyznany w 2019 roku podczas uroczystości Święta Uczelni i obchodów Jubileuszu 50-lecia Uczelni. To dzięki jej pasji i zaangażowaniu w murach biblioteki można było podziwiać prace znakomitych twórców: malarzy, rzeźbiarzy, fotografików.

Zupełnie inny charakter miał wernisaż malarstwa i wieczór poetycki Jolanty Baziak, poetki, eseistki, krytyka literackiego, plastyka i animatora kultury, od 26 lat redaktor naczelnej Ogólnopolskiego Miesięcznika Akant. Doskonałą okazją do jego zorganizowania stał się jubileusz 50-lecia pracy twórczej. Spotkanie odbyło się 25 września 2024 r. Otworzyła je i poprowadziła wicedyrektor ds. promocji i marketingu Katarzyna Mrotek. W kilku słowach wstępu wspomniała o dokonaniach Jolanty Baziak i to zarówno na polu sztuki, jak i nauki. Świętująca jubileusz artystka wydała 15 tomików wierszy i 11 publikacji prozatorskich. Jest także autorką licznych prac popularno-naukowych z zakresu literatury, sztuki i filozofii. Od 1995 r. należy do Stowarzyszenia Pisarzy Polskich. Za swoją wybitną działalność była wielokrotnie nagradzana. Tak stało się i tym razem, podczas wernisażu. Artystka została uhonorowana medalem „Unitas Durat Palatinatus Cuiaviano-Pomeraniensis”, który uroczystie wręczył wicemarszałek województwa kujawsko-pomorskiego Zbigniew Ostrowski, a także Nagrodą Artystyczną Prezydenta Miasta, którą z kolei wręczył Radosław Chmara z Biura Kultury Bydgoskiej Urzędu Miejskiego.

W trakcie spotkania Jolanta Baziak zaprezentowała swój najnowszy tomik poezji pt. *Eroti*, wydany przez Instytut Świadectwo. Znalazły się w nim 42 wiersze ozdobione ilustracjami Martyny Kurowskiej. Rozmowę na temat poezji poprowadziła Lucyna Siemińska. Motywem przewodnim okazała się oczywiście miłość, ale wiersze dotykają wielu ważnych tematów: Boga, filozofii, przyrody, wojny, miejsca człowieka we wszechświecie. Pojawiają się w nich motywy religijne i mitologiczne. I choć poezja – jak podczas spotkania zadeklarowała Jolanta Baziak – powinna śpiewać i unikać

filozofowania, to jednak wiersze nie mogą pozostać puste i bez głębi. Rozmowa na temat poezji ujawniła słuchaczom wiele intrygujących tajemnic związanych z odnajdywaniem i interpretacją ukrytych znaczeń i odniesień, ale także z samym procesem twórczym. Uzupełnieniem tych ciekawych opowieści była recytacja kilku utworów z tomiku *Eroti*.

Znaczną część wieczoru zdominowała poezja, ale był to także wernisaż malarstwa Joanny Baziak. W bibliotece zostało zaprezentowanych jej 30 prac, w większości zainspirowanych surowym pięknem islandzkiej przyrody. O obrazach opowiedział znany bydgoski artysta grafik, malarz i projektant Jan Gordon. Zwrócił uwagę na to, że prace Joanny Baziak pełne są zwiewnej, poetyckiej lekkości. Nie są to obrazy realistyczne, więc stwarzają wiele możliwości interpretacyjnych. Tak więc subtelność, którą można odnaleźć w wierszach Joanny Baziak, znajduje swoje odbicie także w jej malarstwie. Stąd wziął się tytuł wystawy – „Naczynia połączone”. Jak dopowiedziała bohaterka wieczoru – to poezja z malarstwem, które „chodzą ze sobą trzymając się za ręce”. Wernisaż, połączony z wieczorem poetyckim uświetnił minikoncert skrzypcowy Switłany Pobereźniuk z Lwowskiego Narodowego Akademickiego Teatru Opery i Baletu im. Salomei Kruszelnickiej.

W bibliotece odbyło się jeszcze jedno spotkanie ze sztuką, które w pewnym sensie także połączyło poezję i malarstwo. Był to styczniowy wernisaż Zbigniewa i Adama Papków pt. „Akwarele – 60 i 30 lat twórczości” oraz akwareli Barbary Grützmacher i ekslibrysów – drzeworytów Wandy Tomaszewskiej.

Zbigniew i Adam Papkowie już niejednokrotnie prezentowali swoje prace w galerii Biblioteki UKW. Są dobrze znani w lokalnym środowisku artystycznym. Adam Papke jest artystą światowego formatu, uczestnikiem wielu prestiżowych wystaw, a jego dzieła znajdują się w zbiorach muzeów i kolekcjach prywatnych w Polsce i na całym świecie. Jest malarzem specjalizującym się głównie w technice akwareli. Zajmuje się także fotografią reklamową i projektowaniem graficznym. Zbigniew Papke, ojciec Adama, tworzy zarówno w technice akwareli, jak również uprawia malarstwo olejne. Przez lata organizował bydgoskie plenery malarskie. Obrazy obu artystów zostały zaprezentowane w galerii na pierwszym piętrze biblioteki.

Trzecim gościem wernisażu była Barbara Grützmacher, artystka grafik i malarka, wypowiadająca się w technice akwareli, akrylu i pasteli. Jej prace wraz z pracami mamy, Wandy Tomaszewskiej, malarki i drzeworytniczki, zostały wyeksponowane w galerii na drugim piętrze.

Kilka słów wstępu otwierających wernisaż wygłosił Jacek Soliński. Zwrócił uwagę, że akwarela to najbardziej poetycka technika malarska. Pełna lekkości, zwinności, zatrzymująca ulotne wrażenia, potrafiąca oddać piękno

przyrody za pomocą gry barw i światła. Ulotna jak mgiełka, subtelna jak gra słonecznego promienia na tafli jeziora, zwiewna, delikatna niczym szelest wiatru, ma w sobie coś lirycznego. Jest jak najsubtelniejszy wiersz. Pomimo lekkości akwarela to jedna z trudniejszych technik malarskich, wymagająca szybkich decyzji i sprawnego warsztatu. Jest „trudna, kapryśna (...) błędów łąsa” – jak o niej napisał Adam Papke w jednym ze swoich... wierszy!

Poetycki klimat spotkania stworzyły studentki Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, które przeczytały kilka poetyckich esejów autorstwa Zbigniewa Papkego i wierszy Barbary Grützmacher. Wieczór uświetnił także minirecital gitarzysty i kompozytora Jędrzeja Kubiaka.

Adam Papke (przy mikrofonie), Zbigniew Papke i Barbara Grützmacher - fot. Olga Cuske

Wszystkie spotkania z poezją w tle wzbudziły sporo emocji. Każde na swój sposób było niezwykle i ciekawe. Poetyckie wernisaże zgromadziły wielu gości, wśród których znaleźli się znani przedstawiciele świata kultury i sztuki. Sympatycy bibliotecznych spotkań mieli okazję przekonać się, że sztuka nie zna granic, a potrzeba twórczego wypowiedzenia się w jednej dziedzinie może być inspiracją dla poszukiwań wyrażania się w kolejnej. Spotkania dowiodły, że malarstwo, fotografia artystyczna i poezja chętnie ze sobą współlistnieją, przenikają nawzajem i uzupełniają się.

**SPOTKANIA Z LITERATURĄ W DYSKUSYJNYM
KLUBIE KSIĄŻKI NA BYDGOSKICH WYŻYNACH**

*„W książkach zbieramy tylko rozkwitłe kwiaty
ziaren kielkujących w nas samych.”
Maria Konopnicka*

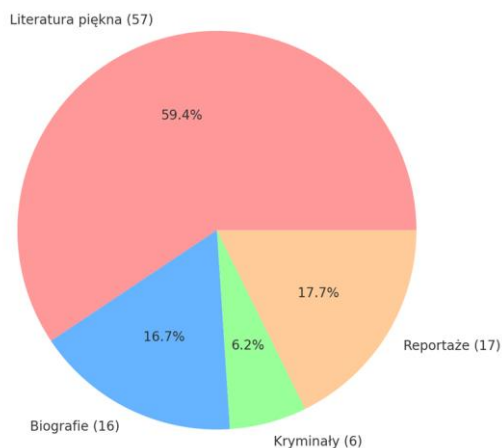
Dyskusyjne Kluby Książki to ogólnopolska inicjatywa wspierana przez Instytut Książki, której celem jest promowanie czytelnictwa i tworzenie przestrzeni do rozmów o literaturze. Miłośnicy książek dobrze wiedzą, że te mają niezwykłą moc, potrafią wzruszać, inspirować i skłaniać do refleksji. Jednak czytanie nie musi być wyłącznie indywidualnym doświadczeniem. Właśnie dlatego w Filii nr 32 dla dorosłych, Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bydgoszczy działa Dyskusyjny Klub Książki.

Pierwsze spotkanie DKK odbyło się w lutym 2012 r. i zapoczątkowało cykl literackich rozmów, które trwają do dziś. Inicjatorką powstania Klubu była Lucyna Partyka, regionalna koordynatorka DKK w WiMBP w Bydgoszczy. Dostrzegła ona potrzebę stworzenia miejsca dla osób chcących dzielić się swoją pasją do książek. Od początku istnienia Klubu jego moderatorką jest Magdalena Kiełpińska, kierownik Filii nr 32 dla dorosłych. Wśród uczestników dominują kobiety, a spotkania DKK to dla nich okazja do dzielenia się wrażeniami z przeczytanych książek oraz prowadzenia rozmów, które czasem wykraczają poza same lektury. Choć skład z biegiem lat nieco się zmieniał, a niektórzy uczestnicy przychodzili na krótko, to jednak wiele osób jest związanych z Klubem od samego początku jego istnienia. Niezależnie od tego, czy ktoś dołącza na chwilę, czy zostaje z nami na dłużej, obecność każdego czytelnika wnosi nową perspektywę i wzbogaca dyskusję. Obecnie w Klubie spotyka się 11 klubowiczek. Cienimy nasze spotkania za swobodną atmosferę, możliwość odkrywania nowych tytułów oraz za poczucie wspólnoty.

Moderator w DKK odgrywa zasadniczą rolę w organizacji i prowadzeniu spotkań. Dba o ich płynność, angażuje uczestników zadawanymi pytaniami oraz dobiera odpowiednie lektury. To on ostatecznie decyduje, jakie książki będą omawiane, a kieruje się przy tym ich różnorodnością gatunkową, tematyką i stylem. Wybiera tytuły dostępne w Klubie w ramach współpracy z Instytutem Książki. Ma możliwość zaproponowania zakupu pozycji niebędącej jeszcze w katalogu Klubu. W procesie wyboru zawsze bierze pod uwagę sugestie uczestników, tak aby każdy czuł się częścią Klubu. Podczas spotkań pełni funkcję przewodnika

dyskusji, troszczy się o to, aby każdy miał szansę zabrać głos i podzielić się swoimi przemyśleniami. W naturalny sposób kieruje rozmową, pilnując, by nie zamieniała się ona w chaotyczną wymianę zdań lub zbyt emocjonalną debatę. Jego rola nie kończy się jednak na samym prowadzeniu rozmów. To także osoba, która buduje atmosferę spotkań i zachęca do eksplorowania nowych literackich ścieżek. Jego zaangażowanie sprawia, że uczestnicy czują się swobodnie i chętnie wracają na kolejne spotkania.

W ciągu 13 lat działalności Dyskusyjnego Klubu Książki na bydgoskich Wyżynach przeczytałyśmy niemal 100 książek. Sięgamy po różnorodne gatunki, od literatury obyczajowej, przez biografie, aż po reportaże, rzadziej kryminały.

Największą część spośród naszych lektur, bo aż 59,4% stanowiła literatura piękna. Kolejnym wyborem były reportaże 17,7%, a następnie biografie 16,7%. Najrzadziej czytаныmi przez klubowiczki okazały się kryminały 6,2% (6 książek).

Spotkania pozwoliły nam odkryć wielu autorów, których twórczości wcześniej nie znałyśmy, a także książki, po które same być może nigdy byśmy nie sięgnęły jak np. *Tylko Lola* Jarosława Kamińskiego czy *Jak podrywają szejki* Marcina Margielewskiego. Ciekawostką jest to, że przez wszystkie te lata nigdy nie czytałyśmy poezji. Mimo że literatura piękna wielokrotnie pojawiała się na naszych spotkaniach, wiersze nigdy nie znalazły się wśród omawianych pozycji. Być może wynika to z obawy, że interpretacja poezji jest bardziej subiektywna i nieco trudniejsza do wspólnej analizy niż tradycyjna proza. A może po prostu każda z nas woli poezję przeżywać indywidualnie, w ciszy i skupieniu? Niewykluczone

jednak, że w przyszłości podejmiemy wyzwanie i sięgniemy po tomik wierszy, by sprawdzić, jak taka forma literatury wpłynie na naszą dyskusję.

Jakie tytuły wzbudziły najsilniejsze emocje podczas naszych spotkań? Na pewno były to *Chłopki* Joanny Kuciel-Frydryszak, książka, która porusza temat trudnego losu wiejskich kobiet w Polsce i której autentyzm nami wstrząsnął. Dyskusja wokół tej pozycji była pełna refleksji, zaskoczenia, a momentami nawet oburzenia wobec niesprawiedliwości z jaką musiały się mierzyć bohaterki. To jedna z tych lektur, które zostają z czytelnikiem na długo. Prowokuje do głębszych przemyśleń na temat historii i roli kobiet w społeczeństwie.

Dyskusja nad książką *Chłopki* J. Kuciel-Frydryszak – fot. M. Kiełpińska

Chłopki to jeden z wielu reportaży, jakie pojawiały się na naszych spotkaniach. Kolejny to np. *27 śmierci Toby'ego Obeda* Joanny Gierak-Onoszko. Wstrząsający dokument o systemowych nadużyciach w kanadyjskich szkołach rezydencjalnych, gdzie przez dekady wynaradawiano rdzenne dzieci. Książka bardzo nas poruszyła swoją brutalną prawdą i historią bezprawia, które trwało tak długo. Silnych emocji dostarczyła nam dyskusja nad reportażem Cezarego Łazarewicza *Żeby nie było śladów*. Ta niezwykle szczegółowa i przejmująca relacja z tragicznych wydarzeń związanych ze śmiercią Grzegorza Przemyka, ofiary brutalnej milicji PRL wywołała w naszym Klubie wiele refleksji nad mechanizmami władzy oraz próbami manipulowania prawdą. Z kolei *Kajś* Zbigniewa Rokity, uhonorowany w 2021 r. Nagrodą Nike, to osobista i reporterska podróż autora przez Górny Śląsk, pełna refleksji nad tożsamością, historią

i zapomnianymi losami regionu. Ta opowieść o poszukiwaniu własnych korzeni wzbudziła wiele przemyśleń o historii lokalnej i jej wpływie na współczesność.

Podobnie silne emocje wzbudza czasami na naszych spotkaniach beletrystyka. Po lekturze *Tatuażysty z Auschwitz* Heather Morris, opowieści opartej na faktach, ukazującej historię miłości w cieniu obozowego koszmaru, żywo dyskutowaliśmy o tym, jak literatura obozowa wpływa na odbiorcę i czy można w takim kontekście mówić o pięknie uczuć. Wiele z nas zastanawiało się, czy możliwe jest znalezienie nadziei i siły w tak dramatycznych okolicznościach. Nie można tu nie wspomnieć również o dyskusji nad *Gorzko, gorzko* Joanny Bator, która swoim specyficznym, pełnym emocji stylem podzieliła klubowiczki na dwa obozy: te, które zachwyciły się wielopokoleniową sagą kobiet i te, którym trudna narracja sprawiała problem. Dyskusja była pełna różnorodnych interpretacji, co tylko pokazało, jak literatura potrafi budzić skrajne reakcje. Inną, zapadającą w pamięć dyskutowaną na naszych spotkaniach pozycją była *Morfina* Szczepana Twardocha, hipnotyzująca powieść o warszawskim dekadencie w czasach II wojny światowej. Książka pełna mroku, uzależnień i moralnych rozterek jedno z nas zachwyciła, a inne zaskoczyła nieoczywistą narracją i niepokojącą atmosferą. *Nieczułość* Martyny Bundy zachwyciła nas mocnymi postaciami i ukazaniem kobiecej siły, która nieustannie przeciwstawia się losowi. To niezwykle poruszająca saga o kobietach z Kaszub, które muszą odnaleźć się w powojennej rzeczywistości.

Autorem, po którego powieści sięgnęliśmy dwukrotnie był Henning Mankell. Czytaliśmy *Włoskie buty* i *Szwedzkie kalosze*, melancholijne, pięknie napisane historie o starzeniu się, samotności i rozliczaniu z przeszłością. Dyskusja nad tymi książkami pełna była rozważań o życiowych wyborach, stracie i szukaniu sensu w jesieni życia.

Innym gatunkiem, który pojawia się często w naszym DKK są biografie. Poruszyła nas książka *Uparte serce. Biografia Poświatowskiej* Kaliny Błazejowskiej. Niezwykle wnikliwa opowieść o poetce, która mimo choroby serca żyła intensywnie, kochała namiennie i pisała z pasją. Książka ukazuje jej walkę z ograniczeniami ciała, miłość do życia i twórczości, a także drogę, jaką przeszła, by stać się jedną z najbardziej rozpoznawalnych poetek w Polsce. Dyskusja nad tą biografią skłoniła nas do rozmyślań nad kruchością życia, siłą determinacji i ceną, jaką płaci się za niezależność. Wiele emocji wzbudziła w nas także *Oskarżona: Wiera Gran* Agaty Tuszyńskiej. To poruszająca biografia znanej przedwojennej pieśniarki, która po wojnie zmagiła się z oskarżeniami o kolaborację z Niemcami. Rozprawialiśmy o moralnych dylematach wojennych czasów oraz tym, jak łatwo jedno oskarżenie może zniszczyć życie człowieka. Klubowiczki

zafascynowała również *IIIa. Opowieść o Kazimierze III* Iłakowiczównie Joanny Kuciel-Frydryszak, biografia nietuzinkowej poetki i sekretarki Józefa Piłsudskiego, kobiety wyprzedzającej swoje czasy. Historia jej życia była pełna literackiej pasji, niezależności i wewnętrznych zmagających. Stała się dla nas inspirującą opowieścią o sile charakteru i roli kobiet w świecie zdominowanym przez mężczyzn.

W trakcie naszych spotkań sięgaliśmy nie tylko po wymagającą literaturę faktu, reportaże czy biografie, ale także po lekkie powieści obyczajowe. Dostarczały nam one chwili wytchnienia i pozwalały cieszyć się książką w bardziej rozrywkowy sposób. Takie lektury były okazją do rozmów o codziennych sprawach, relacjach międzyludzkich i wyborach życiowych, które dotyczą każdego z nas. Ich bohaterowie to zwykle postacie bliskie naszym realiom, zmagające się z miłością, przyjaźnią, rodziną czy poszukiwaniem własnej drogi. Lżejsza literatura nie oznaczała jednak banalności. Często okazywało się, że pod pozorną lekkością kryją się ważne przesłania i wartości. Te książki równie mocno angażowały nas w rozmowę. Można do nich zaliczyć np. *Szukając nadziei* Adrianny Klary Kłosińskiej, *Lato z Ritą* Anny Szczęsnej czy *Zapomnianą piosenkę* Agaty Bizuk.

Rok 2022 był wyjątkowy dla naszego Klubu, ponieważ obchodziliśmy 10-lecie jego istnienia. Z tej okazji zorganizowałyśmy uroczyste spotkanie z tortem, podczas którego nie tylko wspominałyśmy minione lata, ale także zagłębiłyśmy się w lekturę fascynującej powieści Barbary Wysoczańskiej *Sila kobiet*. Wybór tej powieści nie był przypadkowy. Historia trzech kobiet, których losy splatają się w burzliwych czasach międzywojennej Polski stanowiła doskonałe tło do dyskusji o potęgze kobiecej determinacji, przyjaźni i walce o swoje prawa. Książka ta porusza wiele ważnych tematów jak emancypacja kobiet, relacje międzyludzkie, a także historyczne wydarzenia, które kształtowały losy naszego kraju.

Dyskusyjny Klub Książki na bydgoskich Wyżynach to prężnie działająca od 13 lat społeczność miłośniczek literatury. Podczas comiesięcznych spotkań omawiamy nie tylko najnowsze bestsellery, ale też książki, które nas czymś zaintrygują. Kameralna atmosfera sprzyja swobodnej wymianie myśli i nawiązywaniu nowych znajomości. Dodatkową wartością członkostwa w DKK jest możliwość uczestniczenia w spotkaniach na żywo z autorami książek oraz postaciami ze świata kultury, które odbywają się w Bibliotece Głównej w Bydgoszczy. Pozwalają lepiej zrozumieć proces twórczy, poznać inspiracje pisarzy i zadawać pytania, na które trudno znaleźć odpowiedzi w samych książkach. Nasz DKK to nie tylko rozmowy o literaturze, ale pasja, wspólnota i inspiracja, które sprawiają, że czytanie nabiera zupełnie nowego wymiaru.

**BIBLIOTEKA SZTUKA I TY –
TAM, GDZIE SŁOWO STAJE SIĘ TWÓRCZĄ INSPIRACJĄ**

Biblioteka to miejsce, w którym słowa mają moc – potrafią inspirować, poruszać i otwierać nowe horyzonty. Ale czy książki to jedyna forma opowieści? Czy literatura może przenikać się ze sztuką? Biblioteka Miejska im. Jana Kasprówicza w Inowrocławiu udowodniła, że tak. Wszystko za sprawą projektu „Biblioteka, Sztuka i Ty”, który otrzymał dofinansowanie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Sztuka na wyciągnięcie ręki

Wydarzenia w ramach projektu rozpoczęła akcja „Kawałki sztuki”. Tu należy sobie wyobrazić, że spacerując po mieście, napotykamy dzieło – nie w galerii, nie w muzeum, ale przy skwerze, na ławce lub w parku. To nie jest zwykły przedmiot, ale prawdziwa twórczość, którą można podnieść, przyjrzeć się jej z bliska, a potem zabrać do swojego domu. Tak działała akcja „Kawałki sztuki”. Prace lokalnych artystów, odpowiednio opisane i rozmieszczone w miejskiej przestrzeni, czekały na przypadkowych przechodniów. Reakcje? Zaskoczenie, radość, wzruszenie – a potem duma z posiadania czegoś wyjątkowego.

Uczestnicy akcji chętnie dzielili się swoimi odkryciami w mediach społecznościowych. Publikując zdjęcia, pokazywali światu, że sztuka może być wszędzie, tuż obok nas, dostępna w najbardziej niespodziewanych chwilach. Może korespondować z biblioteką i zachęcać do twórczości. W tym kontekście „Kawałki sztuki” stały się więc nie tylko doskonałą promocją wydarzeń w ramach projektu, ale również świetną prezentacją lokalnych artystów, którzy dzieląc się swoimi pracami, dali im szansę na dotarcie do szerokiego grona odbiorców.

O mocy słowa

„W tekstach szukamy siebie, a nie zadowolenia innych”. Słowa, wypowiedziane przez polskiego rapera, kulturoznawcę, autora tekstów i producenta muzycznego – Jarosława „Bisza” Jaruszewskiego stały się mottem warsztatów tekściarskich „Słowo Twory”. Wydarzenie, pełne twórczej energii i inspiracji, przyciągnęło zarówno początkujących autorów, jak i tych, którzy od lat przechowują swoje teksty w przysłowiowej „szufladzie”. Jeden z uczestników pokonał nawet setki kilometrów, by móc uczyć się od jednego z najlepszych tekściarzy w Polsce.

„Świetne warsztaty dla wszystkich fanów hip-hopu i nie tylko”, „Niewiarygodne, jak w cztery godziny można opowiedzieć o technikach i warsztacie tworzenia tekstów (...). Ukłony.” – takie komentarze można

przeczytać pod postami na fanpage'u inowrocławskiej Biblioteki. Podczas zajęć raper podkreślał, jak ważna jest odwaga w pisaniu, regularność i umiejętność wykorzystywania zmysłów w budowaniu opowieści. Cztery godziny intensywnej pracy, rozmów i ćwiczeń pozwoliły uczestnikom uwierzyć w siebie, a także poczuć, że pisanie to proces, w którym każdy ma coś wartościowego do przekazania.

Dopełnieniem warsztatów tekściarskich były warsztaty opowiadania z bajazem i podróżnikiem – Szymonem Góralczykiem-Armatowskim. W trakcie zajęć uczestnicy odkrywali, jak za pomocą słów budować napięcie, kreować niezapomniane postacie i wciągać słuchaczy w niezwykle historie. Słowo, jako potężne narzędzie, stało się mostem łączącym opowiadacza z odbiorcą, pokazując niezwykle moc narracji. Oprócz teoretycznych wskazówek, warsztaty obejmowały również część praktyczną, w której słuchacze mieli okazję do zastosowania zdobytej wiedzy.

Miniaturowe dzieła inspirowane literaturą

Czy książki mogą stać się trójwymiarowym światem? Najmłodsi mieszkańcy Inowrocławia udowodnili, że literatura nie musi ograniczać się jedynie do słowa pisanego. W konkursie „Małe światy, wielkie opowieści” dzieci miały okazję stworzyć własne miniaturowe światy – tzw. „Book Nooki”. Ich zadaniem było przeniesienie literackich opowieści do przestrzeni miniaturowych dioram, co wymagało nie tylko znajomości książek, ale także umiejętności plastycznych i technicznych. Efekty pracy zachwyciły zarówno organizatorów, jak i jury.

Warto podkreślić, że dla wielu uczestników termin „Book Nook” był zupełnie nowy, co czyniło wyzwanie jeszcze bardziej ekscytującym. Dzięki temu konkurs stał się nie tylko dobrą zabawą, ale pokazał jak wielowymiarowa i inspirująca może być literatura.

Trzy spojrzenia na tekst i sztukę

Jak opowiadać historie bez słów? W jaki sposób obraz może uzupełniać tekst? A może to tekst powinien podporządkować się ilustracji? Odpowiedzi na te pytania poszukiwali uczestnicy cyklu warsztatów „Do trzech razy sztuka”, poprowadzonych przez niezwykle artystki: Julię Gmerek, Dominikę Czerniak-Chojnącką i Ewę Solarz. Wszystkie spotkania dedykowane zarówno dorosłym, jak i najmłodszym czytelnikom miały jeden wspólny mianownik – zachętę do twórczej odwagi. Nie chodziło o perfekcję, ale o proces, o radość z odkrywania nowych środków wyrazu i śmiałego poszukiwania własnego języka.

Spotkaniom, połączonym z warsztatami towarzyszyła wystawa „Regał”, będąca inicjatywą Muzeum Regionalnego w Słupcy i Pracowni Ilustracji Wydawniczej Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu. Ekspozycja, zaprezentowana w Oddziale dla Dzieci „Tajemniczy Ogród”

ukazywała książki autorskie niewydane – czyli unikatowe dzieła wykonane przez artystów o niezwykłej wrażliwości. Te niepublikowane dotąd prace, stworzone tylko w jednym egzemplarzu zachwycaly oryginalnymi ilustracjami i otwierały przed czytelnikami nowe perspektywy odbioru książki jako obiektu artystycznego. Wystawa „Regał” stanowiła doskonałe dopełnienie warsztatowych spotkań, inspirując uczestników do twórczych poszukiwań i eksperymentów z formą oraz narracją.

Biblioteka z innej perspektywy

Czasami największe odkrycia rodzą się w momencie, gdy odrzucamy wszelkie schematy i pozwalamy, by to intuicja prowadziła naszą rękę. Taką właśnie filozofię przyjęła Marta Chmielecka – artystka, która poprowadziła warsztaty malarskie, dedykowane osobom dorosłym pt. „Akcja – abstrakcja – improwizacja”. Zamiast realistycznych rysunków czy starannie wyważonych kompozycji uczestnicy otrzymali możliwość swobodnego eksperymentowania. Malowali ruchem i gestem, przelewając swoje emocje na wielkoformatowe płótna. Uczyli się, że sztuka to nie tylko efekt końcowy, ale również cały proces twórczy – czasem chaotyczny, czasem nieprzewidywalny, ale zawsze autentyczny.

Niektórzy zaczynali niepewnie, z obawą, że „nie potrafią malować”. Ale wystarczyło kilka minut, by dać się porwać kolorom i kształtom, by zapomnieć o ocenach i cieszyć się samym aktem tworzenia w przestrzeni Biblioteki.

Fot. z archiwum BM w Inowrocławiu

Dla tych, którzy zamiast pędzla wybraliby aparat, Książnica przygotowała także warsztaty fotograficzne „Piękno w szczegółach”. Uczestnicy pod okiem artystki – Patrycji Wegner-Keiling poznawali tajniki

dostrzegania detali, które na co dzień umykają naszej uwadze. W centrum fotograficznych poszukiwań znalazły się dłonie – ich faktura, kształty, linie papilarne, gra światła i cienia na skórze.

Uczestnicy spoglądali na dłonie jak na dzieło sztuki – dostrzegali w nich ślady codziennych doświadczeń, wyraz emocji, symbol działania i czułości. Warsztaty pokazały, że to, co najprostsze, może stać się nośnikiem opowieści, a fotografia pozwala uchwycić ulotne momenty w sposób niemal malarski.

„Ulotne narracje” – sztuka, która łączy pokolenia

Znaczną część uwagi należy poświęcić niezwyktemu wydarzeniu „Ulotne narracje”, które zgromadziło ponad 100 mieszkańców Inowrocławia wokół artystycznego przedsięwzięcia, dając szansę na wspólne tworzenie oraz refleksję nad sztuką i słowem pisany.

Pod czujnym okiem artystki Katarzyny Łyszkowskiej prof. UMK, uczestnicy tworzyli papierowe ptaki ze starych, zniszczonych książek. Proces składania, wyginania i łączenia modułów był nie tylko pracą manualną, ale stał się formą symbolicznej opowieści o cykliczności, odradzaniu się i szacunku do słowa pisanego.

Warsztaty były czymś więcej niż tylko zajęciem plastycznym. To spotkanie pokoleń, w którym dzieci, młodzież, dorośli i seniorzy wspólnie kreowali coś, co wykraczało poza indywidualne doświadczenia i schematy. Każdy papierowy ptak, choć formowany według tego samego wzoru, w rękach uczestników nabierał niepowtarzalności. Być może, nadrukowane na nich słowa, które niegdyś ktoś czytał z zachwytem, teraz odnalazły nowe życie, zamieniając się w delikatne, ulotne dzieło.

Fot. z archiwum BM w Inowrocławiu

Instalacja, złożona z tysiąca modułów origami, znalazła swoje miejsce w sercu Biblioteki, stając się subtelnym świadectwem wspólnego, artystycznego działania. Jej wyjątkowość, została także podkreślona podczas spotkania autorskiego z Katarzyną Łyszkowską, zorganizowanego przez Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” w Toruniu. Partycypacyjne działanie stało się inspirującym tematem rozmów, otwierając nowe perspektywy na rolę biblioteki jako współczesnej przestrzeni publicznej. „Ulotne narracje” udowodniły, że sztuka potrafi łączyć, wzruszać i dawać drugie życie temu, co pozornie straciło swoją wartość.

O sztuce tworzenia i nie tylko

Projekt „Biblioteka Sztuka i Ty” pokazał, że inowrocławska instytucja to nie tylko miejsce książek, ale żywy, twórczy, pulsujący organizm, w którym miłość do literatury spotyka się ze sztuką. Dzięki bogatemu programowi wydarzeń, mieszkańcy Inowrocławia mogli nie tylko rozwijać swoje umiejętności twórcze, ale również poszerzać swoje horyzonty, nawiązywać nowe znajomości i odkrywać nieznane dotąd aspekty kultury.

Kulminacyjnym punktem całego przedsięwzięcia była wystawa zatytułowana „O sztuce tworzenia”. Na ekspozycję złożyły się wszystkie prace wykonane podczas realizacji działań – od tekstów, poprzez wielkoformatowe obrazy malarskie, aż po unikatowe fotografie. I choć projekt dobiegł końca, to jedno jest pewne: inspiracja, którą wzbudził, pozostanie. A może to dopiero początek nowych inicjatyw, współpracy i kolejnych twórczych eksperymentów, które będą kształtować kulturę naszej społeczności. Zapraszamy do dalszego odkrywania sztuki i literatury – one zawsze idą ze sobą w parze.

INNI, A JEDNAK TACY SAMI. W RÓŻNORODNOŚCI SIŁA

Gminna Biblioteka Publiczna w Sadkach zrealizowała w okresie od 25 września do 13 grudnia 2024 zadanie „Inni, a jednak tacy sami. W różnorodności siła” w ramach programu pn. „Kto ty jesteś? Polak mały”, ustanowionego przez Ministra Edukacji Narodowej. Dofinansowanie w kwocie 22 007 zł otrzymała ona w module 4 „Świat w przedszkolu”. Wszystkie wydarzenia organizowane były dla grup przedszkolnych z Oddziału przedszkolnego przy Szkole Podstawowej w Sadkach oraz przy Filialnej Szkole w Dębowie.

Realizację zadania zapoczątkowało 25 września 2024 roku spotkanie autorskie z Markiem Michałakiem – pedagogiem specjalnym, byłym rzecznikiem praw dziecka, a przede wszystkim autorem książek dla dzieci. W swoim dorobku pisarskim ma on obecnie cztery książki dla najmłodszych czytelników: *Opowieści o tym, co w życiu ważne*, *Opowieści o tym, co daje moc*, *Opowieści o prawach dziecka* oraz *Wielcy przyjaciele dzieci*. Autor rozpoczął spotkanie pogadanką o prawach dziecka, w której bardzo aktywnie uczestniczyła większość uczestników spotkania. Pytaniom nie było końca. Autor przeczytał również jedno z napisanych przez siebie opowiadań o przyjaźni, które ponownie stało się punktem wyjścia do rozmowy, tym razem o tym, co jest w życiu najważniejsze. Podczas spotkania można było zakupić książki Marka Michałaka oraz uzyskać dedykację.

W październiku bibliotekarki przeprowadziły dla grup przedszkolnych: „Jeżyki” i „Pracowite Mrówki” z oddziału przedszkolnego w Szkole Podstawowej w Sadkach lekcję biblioteczną o tolerancji. Zajęcia rozpoczęły się od zabawy integracyjnej, podczas której wszystkie dzieci usiadły w kółku. Pojawiły się dwa kłębki wełny w różnych kolorach, a zadaniem uczestników było podawanie sobie ich nawzajem i wymienienie podobieństw oraz różnic w stosunku do osoby, której wełnę przekazywano. W bardzo krótkim czasie powstała kolorowa sieć pajęczka, która połączyła wszystkich i pokazała, że tak naprawdę podobieństwa i różnice nas łączą. Potwierdzeniem tego faktu była piosenka Zozi „Každy jest inny”, którą wszyscy wspólnie odtęńczyli. Kolejnym etapem zajęć było zapoznanie grup z jednym z opowiadań *Historia o tolerancji. Nowa w klasie* z książki Marka Michałaka *Opowieści o tym, co w życiu ważne*. Po jego wysłuchaniu dzieci odpowiadały na zadawane pytania, po czym wykonały własny grupowy symbol tolerancji. Lekcja o tolerancji i empatii odbyła się też w Filii Bibliotecznej w Dębowie. W związku z tym, że październik jest miesiącem budowania świadomości o zespole Downa, GBP zorganizowała we współpracy z pedagogiem, edukatorem i działaczem na rzecz osób

niepełnosprawnych Dawidem Wolskim, właśnie w październiku, spotkanie ze wspaniałą nastolatką z zespołem Downa, które odbyło się w sali widowiskowej Urzędu Gminy w Sadkach. W ramach realizowanego przez GBP zadania Dawid Wolski poprowadził dwa spotkania dla dzieci. W młodszej grupie opowiedział dzieciom o osobach z dysfunkcją wzroku na podstawie bajki *Wyjątkowe cztery lapy* Fundacji „Czeka na Nas Świat”, następnie „Jeżyki” zapoznały się z alfabetem Braille'a oraz z *Czarną Księżką Kolorów*, opowiadającą o przyjaźni dwóch chłopców, z których jeden jest niewidomy. Widzący chłopiec pokazuje przyjacielowi kolory za pomocą pozostałych zmysłów takich, jak: smak, zapach i dotyk. Również panie przedszkolanki mogły się wczuć w rolę osoby niewidomej, nalewając wodę do kubka i szukając kluczy przy pomocy dźwiękowego lokalizatora rzeczy. Grupie starszej Dawid Wolski przybliżył świat osób niesłyszących. Na początku zajęć przedszkolaki obejrzały bajkę *Co to znaczy* Fundacji „Czeka na Nas Świat” o języku migowym. Następnie pokazał dzieciom kilka podstawowych słów w tym języku. Pani przedszkolanka za pomocą gestów i min pokazała, że boli ją brzuch, a pani bibliotekarka przybliżyła zasady *savoir-vivre'u* wobec osób z dysfunkcją słuchu. Takie spotkanie odbyło się również w oddziale przedszkolnym w Dębowie. Głównym celem zajęć było zwiększenie empatii wobec osób z niepełnosprawnością oraz pomoc w zrozumieniu problemów, z jakimi borykają się na co dzień.

„Jeżyki” i „Pracowite Mrówki” z oddziału przedszkolnego w Szkole Podstawowej w Sadkach uczestniczyły w zajęciach z arteterapii, które poprowadziły terapeutki: Monika Owieśna oraz Aurelia Grzmot-Bilska z bydgoskiej Niebieskiej Kredki. W pierwszej części spotkania dzieci pracowały z plasteliną, mając do dyspozycji tylko własne ręce, przy pomocy których ozdabiały papierowe tacki rozcierając, przyklejając czy tworząc przestrzenne plastelinowe arcydzieła. W drugiej części zajęć przedszkolaki wyrażały swoje emocje, uczucia i wyobraźnię za pośrednictwem farb i pędzla. Nie obyło się, oczywiście, bez ekspresywnego mieszania kolorów, eksperymentowania czy też malowania rękami. Inspiracją do zorganizowania spotkania z arteterapią była książka Marka Michalaka *Opowieści o prawach dziecka*, w której autor wyraźnie wskazuje na takie prawa jak: prawo do wyrażania emocji, prawo do radości czy prawo do zabawy.

W listopadzie przeprowadzony został blok tematyczny dotyczący polskiego folkloru. W ramach tego zadania GBP w Sadkach zorganizowała dla dzieci warsztaty taneczne. Poprowadzili je tancerze z Zespołu Pieśni i Tańca „Krajna” z Nakła nad Notecią. Na początku prezes Stowarzyszenia Krajna Andrzej Andrzejewski przedstawił przedszkolakom różnorodność polskiego folkloru, opowiadając o strojach krajeńskim, kaszubskim oraz łowickim. Następnie zapoznał ich z charakterystycznymi instrumentami

muzycznymi związanymi z Kaszubami czyli: z diabelskimi skrzypcami, burczybasem czy bazuną. Każdy chętny mógł spróbować swoich sił w grze na nich. Tańca uczyli Tosia i Damian pokazując uczestnikom kroki zwane koseder oraz okroczaki, typowe dla tańców kaszubskich.

Fot. z archiwum GBP Sadki

W bloku folklorystycznym zorganizowane zostało także spotkanie z kustoszem Muzeum Ziemi Krajeńskiej i autorką *Legend Krajny Nakielskiej* Anną Sergott. Pierwsza grupa dzieci zapoznała się z opowiadaniem *O kucharczyku Wawronku, Krzyżakach i glinianych garnkach*, dotyczące Nakła nad Notecią, a grupa druga grupa poznała historię z miejscowości Gumnowice *O złośliwym Lichu co się mieszkańcom naprzykrzało*. Ponadto obejrzały piękne ilustracje do zbioru legend krajeńskich, które zostały wykonane przez Krzysztofa Kamila Przygodę. Następnie przedszkolaki poznały najbardziej znane słowa w gwarze krajeńskiej oraz próbowały swoich sił w rozwiązywaniu rebusów. Dzięki tym zajęciom przedszkolaki poznały mowę swoich dziadków, a także poszerzyły słownictwo o zwroty wyrażone w gwarze krajeńskiej. Ostatnimi warsztatami związanymi z folklorem były warsztaty rękodzielnicze z haftu krajeńskiego, które poprowadziła Stefania Bielecka. Jej niezwykle zdolności można podziwiać m. in. na fartuszkach Koła Gospodyń Wiejskich w Sadkach, na których wyszyła przepiękny wzór krajeński. Podczas warsztatów pani Stefania opowiedziała dzieciom o hafcie krajeńskim i jego charakterystycznych cechach, a także pokazała podstawowe akcesoria przydatne podczas haftowania, takie jak: tamborki, igły, specjalne nożyczki, poduszeczki na igły

czy śrubokręt. Dla wielu dzieci nie były to wcale zupełnie nowe rzeczy, ponieważ jak same stwierdziły, ich mamy i babcie również używają zaprezentowanych rzeczy. W dalszej części zajęć dzieci miały okazję popróbować swoich sił w haftowaniu za pomocą plastikowych igieł oraz w odwzorowywaniu wzorów krajeńskich z użyciem oczywiście odpowiednich kolorów. Zarówno dziewczynki, jak i chłopcy pracowali z ogromnym zapałem i zaangażowaniem. Wzór krajeński doczekał się również kilku modyfikacji, co świadczy o wielkiej kreatywności i pomysłowości młodego pokolenia. Także w listopadzie Gminna Biblioteka Publiczna w Sadkach zorganizowała wycieczkę autokarową dla dzieci do Centrum Hipoterapii i Rehabilitacji „Zabajka” w Stawnicy (gmina Złotów, woj. wielkopolskie). Po przepięknym ośrodku grupę oprowadził Adam Kołakowski. Podczas zwiedzania przedszkolaki mogły zobaczyć, jak wygląda proces rehabilitacji dzieci z niepełnosprawnościami. Na początek zwiedziły stajnię i halę, w której pracują konie do hipoterapii, następnie odwiedziły mini zoo, w którym wiele frajdy sprawiło im karmienie kucyków, kóz i osiołka. Dla rozruszania się tego listopadowego dnia, dzieci spróbowały przebiec tor przeszkód dla koni. Po obejrzeniu alpak, papug, psów i kur grupa przeszła do ośrodka, aby zwiedzać sale służące różnym formom rehabilitacji. Celem wyjazdu było zwiększenie empatii wobec osób z niepełnosprawnościami i uzmysłowienie, z jakimi problemami się borykają.

Zadanie „Inni, a jednak tacy sami. W różnorodności siła” obejmowało również tematykę związaną z Unią Europejską. 22 listopada 2024 r. bibliotekarki przeprowadziły w szkole lekcje biblioteczne, których celem było uświadomienie przedszkolakom, że oni też są Europejczykami. Na początku zajęć dzieci wysłuchały bajki o Unii Europejskiej, która stała się pretekstem do pogadanki na ten temat. W dalszej części spotkania zostały również zaprezentowane symbole Unii, takie jak: flaga czy hymn, a także kraje będące państwami członkowskimi wraz z ich flagami i charakterystycznymi znakami rozpoznawczymi. Najbardziej jednak spodobała się dzieciom maskotka Unii Europejskiej, czyli niebieska gąsienica o imieniu Syriusz. W każdym kraju maskotka ta wygląda nieco inaczej, co nie uszło uwadze przedszkolaków. W końcowej części lekcji, przy pomocy 12 żółtych gwiazdek i wspólnej inwencji twórczej, stworzyliśmy żywe flagi Unii Europejskiej, z których jedna powiewała nawet na wietrze. Największą jednak frajdę sprawiła dzieciom (i nie tylko) gra „Ale pary” z flagami państw. Na zakończenie został ogłoszony konkurs plastyczny dla wszystkich przedszkolaków biorących udział w projekcie pod hasłem „Zabytki państw Unii Europejskiej”. Projekt „Inni, a jednak tacy sami. W różnorodności siła” miał na celu ukazanie dzieciom różnorodności otaczającego ich świata.

W HARMONII Z NATURĄ W BIBLIOTECZNYCH MURACH

Rok 2024 w Bibliotece Miejskiej im. Jana Kasprówicza w Inowrocławiu okazał się czasem pełnym twórczych odkryć, w którym przyroda i kultura zyskały szczególne miejsce w sercach uczestników dwóch wyjątkowych projektów dofinansowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Pierwszy z nich, „Naturalnie Ciekawi”, skierowany był do najmłodszych. Prowadząc ich ścieżkami literatury i sztuki ekologicznej, zachęcał do refleksji nad pięknem natury i jej niezwykłym wpływem na naszą wyobraźnię. Drugi, „Górskie Opowieści”, przeznaczony był dla wszystkich grup wiekowych. Cykl imprez ukazał bogactwo kultury górskiej poprzez literaturę, muzykę i tradycje, które od wieków kształtują ten majestatyczny region.

Celem wydarzeń składających się na projekt „Naturalnie Ciekawi” było opowiedzenie w różnorodny sposób o świecie przyrody i podnoszeniu świadomości ekologicznej za pomocą sztuki. Na początku młodzi słuchacze dali się ponieść emocjom koncertu Ani Brody „Meloliryka – zakwita muzyka”. Artystka, z wykorzystaniem oryginalnych, tradycyjnych instrumentów, zaprosiła publiczność do świata dźwięków inspirowanych naturą. W bibliotecznym Saloniku Literacko-Artystycznym rozbrzmiewała muzyka oparta na polskich tradycjach i literaturze dziecięcej. Była to prawdziwie artystyczna uczta nie tylko dla najmłodszych odbiorców, a także dla dorosłych opiekunów. Równie emocjonujące były zajęcia przyrodnicze „Pan Przygoda i jego zwiężaki”, prowadzone przez Szymona Michałaka. Dzieci miały okazję stanąć oko w oko z egzotycznymi zwierzętami, takimi jak jaszczurki Kajtek i Helmut, boa Mariusz czy świecący w ciemności skorpion. Spotkanie nauczyło najmłodszych szacunku do zwierząt i podkreśliło znaczenie ich ochrony.

Nie mogło zabraknąć także dobrej zabawy i głośnego śmiechu, który zagwarantował Pan Poeta ze swoim literackim show. Autor bajek w humorystyczny sposób angażował dzieci do wspólnej zabawy, pokazując, że poezja może być zabawna i inspirująca jednocześnie. Uczestnicy mieli okazję przekonać się, jak wielką moc ma słowo i wyobraźnia. Pozostając w poetyckich klimatach, odbył się również konkurs recytatorski „Ekologia – dobrze brzmi w wierszach!”, który zgromadził uczniów klas I-III. Miłośnicy poezji zaprezentowali utwory o tematyce przyrodniczej, szerząc świadomość ekologiczną i podkreślając, jak ważne jest dbanie o naszą planetę.

Młodzi odbiorcy mieli okazję poszerzać wiedzę i rozwijać swoje manualne zdolności podczas warsztatów, które stanowiły istotną część

projektu „Naturalnie ciekawi”. Eliza Piotrowska, autorka książek dla dzieci, poprowadziła zajęcia „Bajka o drzewie”, podczas których opowiadała o roli drzew w ekosystemie, a uczestnicy stworzyli własne kalendarze ilustrujące zmiany w przyrodzie w różnych porach roku. Podczas „Wielkiego rysowania” z Justyną Kierat - dr biologii, autorką książek o tematyce przyrodniczej i rysowniczką w jednej osobie - uczniowie nauczyli się rozpoznawać różne gatunki ptaków i rysować je, zwracając uwagę na ich charakterystyczne cechy.

„Koniberkowe historie” z Weroniką Szelęgiewicz były okazją do stworzenia własnych, bajkowych zwierzątek inspirowanych opowieściami autorki. Prowadząca opowiedziała o swojej pisarskiej pasji, a przed przystąpieniem do tworzenia własnego konika ze skrzydełkami dzieci poznały kilka koniberkowych przygód. Podczas warsztatów prowadzonych przez animatorki z pracowni Craftroom dzieci miały okazję stworzyć leśne obrazy, malując na plastrach drewna. Naturalne materiały, takie jak: szyszki, kora czy gałązki, stały się inspiracją do artystycznych działań, a powstałe prace - unikalnymi ozdobami domów.

Projekt „Górskie Opowieści” był niezwykle podróżą w świat literatury i sztuki inspirowanej górami. Dzięki zaproszonym gościom oraz współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi, mieszkańcy miasta i regionu mieli okazję uczestniczyć w różnorodnych wydarzeniach skierowanych do dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów. Na początku Kamila Kielar opowiedziała o swojej ekstremalnej wyprawie przez Góry Skaliste. Uczestnicy mogli przenieść się w świat dzikiej przyrody i surowych warunków, poznając wyzwania, jakie niosą ze sobą samotne podróże. Następnie, w ramach wydarzenia „Biblioteka na Harendzie”, odbyło się wirtualne zwiedzanie Muzeum Jana Kasprowicza – patrona biblioteki. Dzięki transmisji na żywo, uczestnicy poznali historię życia poety, jego twórczość oraz cenne pamiątki. Kolejnym wydarzeniem był wykład dr. Łukasza Oliwkowskiego „Mitologia góry”, który ukazał, jak góry fascynowały artystów na przestrzeni wieków i jak były przedstawiane w literaturze od czasów romantyzmu, aż po współczesność.

Projekt obejmował również warsztaty artystyczne dla dzieci i młodzieży. Pod okiem Roberta „Robba” Maciąga, zdobiono płóciennę plecak techniką block printingu, tworząc unikalne wzory inspirowane motywami górskimi. Ciekawą i nietypową atrakcją były zajęcia na ścianie wspinaczkowej. Szkolenie przyciągnęło wielu młodych uczestników, którzy chętnie próbowali swoich sił w tej wymagającej, a zarazem bardzo emocjonującej dyscyplinie sportowej. Pod okiem instruktorów poznawano podstawowe techniki wspinaczki, ucząc się bezpiecznego korzystania z uprząży oraz asekuracji.

Wakacyjna odsłona „Górskich opowieści” przyjęła formę internetowego konkursu „Górski Czar Par”, w którym uczestnicy dopasowywali odpowiedzi do pytań. Konkurs cieszył się dużym zainteresowaniem, a zwycięzcy otrzymali publikacje o tematyce górskiej.

Jesienią uczniowie szkół podstawowych i ponadpodstawowych mieli okazję zaprezentować swoje zdolności artystyczne, dzięki konkursowi plastycznemu pt. „Bądź bezpieczny w górach”, oraz recytatorskie, podczas corocznego Wojewódzkiego Konkursu Recytatorskiego. Młodzi deklamatorzy przypomnieli wiersze znanych i lubianych poetów takich jak Kazimierz Przerwa-Tetmajer czy Adam Asnyk. Nie zabrakło także „górskich strof” patrona naszej książnicy – Jana Kasprowicza.

Jesienią odbyło się również spotkanie z Łukaszem Superganem – specjalistą od długodystansowych wypraw, który podzielił się doświadczeniami z wędrówek przez Karpaty, Zagros i Grenlandię. Jego opowieści pełne były inspiracji, refleksji i praktycznych wskazówek dla przyszłych podróżników. W Instytucie Józefa Glempa w Inowrocławiu odbyło się spotkanie pełne pozytywnych emocji, wspomnień, humoru oraz refleksji z Kazimierzem Tischnerem, kontynuatorem i propagatorem spuścizny swojego brata księdza profesora Józefa Tischnera. Publiczność miała okazję obejrzeć ciekawą prezentację pt. „Jegomość Tischner i Jego filozofia po góralsku”. Goście wysłuchali wielu wspomnień związanych z bohaterem spotkania.

Pod koniec projektu znalazła się również nie lada gratka dla miłośników kina i muzyki. Podczas „Spotkania z filmem” zgromadzeni obejrzeli poruszającą produkcję o tragicznej wyprawie na Mount Everest w 1996 roku. Seans zakończyła dyskusja prowadzona przez Łukasza Oliwkowskiego. Bardzo dużym zainteresowaniem cieszył się koncert zespołu „Dom o Zielonych Progach”, który wprowadził publiczność w klimat górskich ballad, przepełnionych miłością do przyrody i górskich podróży.

Wspólnym mianownikiem obu projektów było głębokie poszanowanie natury, zbieranie wiedzy na jej temat, rozwijanie wrażliwości estetycznej, a także możliwość doświadczenia prawdziwej radości z obcowania z tym, co najpiękniejsze i najbardziej autentyczne w naszym świecie. Z każdej z tych inicjatyw wypływało jedno przesłanie – prawdziwe piękno tkwi w harmonii z naturą, a każde spotkanie z nią jest źródłem nie tylko edukacji, ale i niezatartego, artystycznego przeżycia.

Biblioteka Miejska w Inowrocławiu pozyskała środki na realizację powyższych projektów z MKiDN z Funduszu Promocji Kultury w ramach Programu Partnerstwo dla książki. Projekt „Naturalnie ciekawi” uzyskał dofinansowanie w wysokości 9000 zł, natomiast „Górskie opowieści” – 12750 zł.

PÓŁKA Z REGIONALIAM

W Bydgoszczy jest wiele malowniczych i ciekawych miejsc, które powinny się znaleźć na liście „do zobaczenia” każdego turysty. Są na niej na pewno: Wyspa Młyńska, rzeźba Łuczniczki, bulwary nad Brdą, muzea (Muzeum Okręgowe im. Leona Wyczółkowskiego, Muzeum Wodociągów, Muzeum Wojsk Lądowych, Muzeum Mydła i Historii Brudu), Filharmonia Pomorska, Opera Nova, Teatr Polski czy stare cmentarze. W ostatnim czasie popularność zyskuje także charakterystyczna rzeźba, znajdująca się w centrum miasta, niedaleko szlaku prowadzącego na Stary Rynek. Stojąc na moście Staromiejskim im. Jerzego Sulimy-Kamińskiego podziwiać można, „Przechodzącego przez rzekę”, potocznie zwanego „linoskoczkiem” – instalację stworzoną przez Jerzego Kędziórę w 2004 r. na prośbę ówczesnego wiceprezydenta miasta Macieja Obremskiego. W roku 2024, w 20 rocznicę pojawienia się w bydgoskiej przestrzeni „Przechodzącego przez rzekę”, ukazała się książka Jerzego Kędziory pt. *Przechodzący. Bydgoszcz, początek historii szlaku rzeźb balansujących*, która pięknie opowiada jak powstawała rzeźba, a zamieszczone fotografie pokazują kolejne etapy powstawania figury. Rozmowa z artystą przeprowadzona przez Agnieszkę Wysocką wprowadza czytelnika w tajniki i symbole towarzyszące postaci oraz skłania do poznania pozostałej twórczości polskiego rzeźbiarza, specjalizującego się w tworzeniu rzeźb balansujących. Jego charakterystyczne prace są wyjątkowo rozpoznawalne przez unikalny, dynamiczny styl form, unoszących się w przestrzeni. Jerzy Kędzióra wykorzystuje metal oraz inne materiały aby oddać wrażenie lekkości i harmonii z otoczeniem. Rzeźba bydgoska może być interpretowana jak symbol przejścia, zmiany i pokonywania przeszkód. Jej odsłonięcie nastąpiło 1 maja 2004 roku wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej. Z publikacji dowiemy się również, że Bydgoszcz, Warszawa, Łódź, Poznań, Wrocław, to tylko niektóre miasta, gdzie podziwiać można balansujące rzeźby artysty.

Idąc tropem miejsc, które warto poznać w Bydgoszczy, należy odwiedzić cmentarz, na którym spoczywają znani i zasłużeni dla miasta ludzie. W 2022 r. ukazał się *Ilustrowany przewodnik po cmentarzu Starofarnym w Bydgoszczy* Marka Jeleniewskiego, ułatwiający poruszanie się w jego poszczególnych alejkach. Bydgoski cmentarz Starofarny to najstarsza miejska katolicka nekropolia w mieście, założona w 1808 roku. Znajduje się przy ulicy Grunwaldzkiej. Cmentarz jest znany z urokliwych alejek, zabytkowych nagrobków oraz pięknych drzew, co czyni go również miejscem spacerów dla mieszkańców. Na cmentarzu można znaleźć wiele

interesujących architektonicznie pomników, w tym tych z końca XIX i początku XX wieku. Wśród pochowanych tam osób są przedstawiciele różnych zawodów oraz grup społecznych, w tym artyści, naukowcy, a także osoby zasłużone dla miasta. Znajdziemy tam groby: Teofila Magdzińskiego, gorącego patrioty walczącego o powrót Polski na mapę Europy, Emila Warmińskiego, młodego lekarza, inicjatora wydawanego w latach 1907-1939 „Dziennika Bydgoskiego”, twórcy Domu Polskiego, Władysława Paciorkiewicza, założyciela pierwszej polskiej wytwórni maszyn do pisania, Wandy Poznańskiej, żony konsula generalnego II Rzeczypospolitej w Paryżu (1927-1934) i Londynie (1934-1945), Juliana Prejsa, nauczyciela, pisarza, czynnego uczestnika życia społecznego polskich bydgoszczan. Poszukiwanie mogił poszczególnych osób ułatwi z pewnością znajdujący się na końcu publikacji indeks nazwisk. Cmentarz Starofarny ma również znaczenie kulturowe i historyczne, gdyż był świadkiem wielu wydarzeń, jakie miały miejsce w Bydgoszczy na przestrzeni lat. Publikacja uzmysławia, jak niedaleko nas spoczywają szczątki postaci, które miały wpływ na rozwój naszego miasta, a ich nazwiska niejednokrotnie wymieniamy podając nazwę ulicy, pomnika czy miejsc upamiętniających ważne wydarzenia. Warto odwiedzić tę bydgoską nekropolię z przewodnikiem w rękę, aby poznać jego historię oraz oddać hołd zmarłym.

By poznać Bydgoszcz dogłębnie, należy sięgać po prace badawcze i naukowe. Tematem życia artystycznego od lat zajmuje się Barbara Chojnacka z Muzeum Okręgowego. W 2024 roku ukazał się drugi tom obszernego opracowania *Środowisko artystyczne w Bydgoszczy w latach 1920-1939*. Omawiany okres, mimo trudnych warunków politycznych i społecznych, charakteryzował się różnorodnością i otwartością na nowe prądy artystyczne, a sami artyści tworzyli i współpracowali ze sobą, przyczyniając się do rozwoju kultury w regionie. Wiele z tych inicjatyw miało wpływ na rozwój miasta po II wojnie światowej. W latach 20-30. XX wieku w Bydgoszczy rozwijało się malarstwo, a wśród artystów znajdowali się zarówno lokalni twórcy, jak i przyjezdni z innych części Polski. W tym czasie powstawały różne grupy artystyczne, które organizowały wystawy i wydarzenia kulturalne. W publikacji przeczytamy o dominujących dziedzinach sztuk plastycznych: malarstwie, rzeźbie, grafice oraz rysunku. Poznamy poszczególne postaci i ich twórczość gruntownie opisaną i zanalizowaną. Autorka zgromadziła ponad 160 materiałów biograficznych artystów tworzących w Bydgoszczy, a aneksy, indeksy i spis ilustracji dają możliwość odszukania konkretnych nazwisk czy dzieł.

Samo słowo „skarb” wzbudza zaciekawienie nie tylko turystów. „Skarb bydgoski”, wzbudza bardzo duże zainteresowanie samych mieszkańców miasta oraz badaczy i naukowców, a odnosi się do ważnego

znaleziska archeologicznego, odkrytego na terenie Bydgoszczy. Skarb ten składa się z kolekcji artefaktów ze złota i srebra, w tym monet, biżuterii i różnych przedmiotów ozdobnych, pochodzących z wczesnego średniowiecza. Publikacja o tym tytule, autorstwa Jarosława Kozłowskiego oraz dr. Krzysztofa Jarzęckiego, pozwala zgłębić temat i poznać go bliżej. Są to przedmioty zdeponowane w Muzeum Okręgowym im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy wyeksponowane na wystawie stałej w sposób pozwalający podkreślić walory i wyjątkowość znaleziska. Odkrycie skarbu zapewnia cenny wgląd w historię, kulturę i gospodarkę regionu w czasie z którego pochodzi. Publikacja stanowi również album zawierający zdjęcia poszczególnych monet oraz katalog, który pozwala dowiedzieć się więcej o prezentowanych zbiorach. Opis rzeczowy wydawnictwa figurujący w bibliotecznych katalogach jest rozbudowany i sugeruje interesującą pozycję, wymieniając takie hasła przedmiotowe, jak np.: Biżuteria, Monety, Numizmatyka, Skarby, Zabytki archeologiczne, Zbiory numizmatyczne. Publikacja jest bogato ilustrowana.

Kolejna publikacja na regionalnej półce to *Lotnicy i cichociemni z bydgoskich gimnazjów 1920-1939* Edwarda Małachowskiego. Dotyczy ona historii lotnictwa wojskowego oraz działalności konspiracyjnej w Polsce przed II wojną światową. W tym okresie Bydgoszcz jako miasto z rozwiniętą infrastrukturą wojskową odgrywała istotną rolę w polskim lotnictwie. W latach międzywojennych, po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku, Polska intensywnie rozwijała swoje siły zbrojne, w tym lotnictwo. W Bydgoszczy stacjonowały różne jednostki lotnicze, a wielu młodych ludzi z tego miasta stawało się pilotami i oficerami lotnictwa. W okresie tym kształciły się różne pokolenia pilotów, którzy brali udział w obronie Polski w czasie II wojny światowej. Kadry techniczne kształcono w Szkole Mechaników Lotniczych, Szkole Podoficerów Lotnictwa dla Małoletnich oraz w Szkole Podchorążych Lotnictwa – Grupa Techniczna. Cichociemni to elitarna jednostka spadochronowa Armii Krajowej, która miała za zadanie prowadzenie działań sabotażowych oraz wspieranie działań ruchu oporu w Polsce podczas II wojny światowej. Wiele osób związanych z Bydgoszczą, w tym absolwenci lokalnych gimnazjów, mogło wstąpić do tej formacji. Cichociemni byli szkoleni w Anglii, a następnie zrzućani w okupowanej Polsce, gdzie organizowali działania przeciwko okupantom. Gimnazja bydgoskie kształciły w okresie międzywojennym młodzież, która później mogła zajmować się działalnością lotniczą. Edward Małachowski umieścił w swojej książce biogramy 27 osób, w większości absolwentów Państwowego Gimnazjum Humanistycznego, ale też Męskiego Gimnazjum Miejskiego i Państwowego Gimnazjum Klasycznego. Poszukiwania ułatwia zamieszczony na końcu indeks osób.

Lucyna Partyka

Koordynator regionalny DKK

CO SLYCHAĆ W DKK: lipiec-grudzień 2024

Za nami już osiemnasty rok realizacji ogólnopolskiego programu Dyskusyjne Kluby Książki, finansowanego ze środków Instytutu Książki. Statystyki za rok 2024 prezentują się imponująco: 1970 klubów w całej Polsce, ponad 21 000 stałych członków w, prawie 17 000 spotkań, w których uczestniczyło ponad 89 000 osób! W podregionie bydgoskim działało w minionym roku 97 klubów. Z tego 26 stanowiły kluby działające w Bydgoszczy – 24 przy filiach WiMBP (w tym trzy dla dzieci i dwa dla młodzieży) i 1 – Dyskusyjny Klub Książki Mówionej dla dorosłych w Bibliotece Głównej WiMBP oraz dwa (w tym jeden komiksowy) Dyskusyjne Kluby Książki przy Bibliotece Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego. W bibliotekach samorządowych, merytorycznie podległych WiMBP w Bydgoszczy, działało 71 klubów, w tym 6 dla dzieci i 5 dla młodzieży. W bibliotekach samorządowych, merytorycznie podległych WiMBP w Bydgoszczy, działało 70 klubów, w tym 6 dla dzieci i 5 dla młodzieży. Łącznie w 855 wydarzeniach zorganizowanych w 2024 w ramach programu Dyskusyjne Kluby Książki wzięło udział 8 087 osób. Informacje dotyczące form realizacji programu w naszym podregionie znajdują się na stronie:

<http://biblioteka.bydgoszcz.pl/dzialalnosc-dodatkowa/dkk/informacje-o-projekcie/> W 2024 roku Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. dr. Witolda Bełzy w Bydgoszczy wsparcia na realizację zadania Dyskusyjne Kluby Książki podregionu bydgoskiego udzielili: Instytut Książki – w wysokości 91 182 zł i Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego – w wysokości 30 000 zł.

Spotkania w klubach

W II połowie 2024 roku niektóre z klubów działających w podregionie bydgoskim zorganizowały nieszablonowe spotkania. Tym razem sierpień sprzyjał takim inicjatywom. Sierpniowe spotkanie Dyskusyjnego Klubu Książki Mówionej zakończyło się zwiedzaniem poklasztornej Biblioteki Bernardynów mieszczącej się w gmachu bydgoskiej WiMBP, najstarszego i najcenniejszego księgozbioru znajdującego się w mieście. Przewodniczką była Joanna Królicka-Nejman, kierowniczka Działu Zbiorów Specjalnych i moderatorka tego klubu. Z kolei DKK z Tucholi powędrował w sierpniu z klubową lekturą *Burza kolorów* Damiana Dibbena nad morze, do Sopotu, gdzie m.in. obejrzał prezentowaną w Państwowej Galerii Sztuki wystawę prac Ewy Kuryluk pt. „Spotkanie

na brzegu morza”. 28 sierpnia 2024 DKK z Rogowa udał się do Pałacu Lubostroń. Dodatkowo wyjazd połączony był z rejsem po rzece Noteć. 29 sierpnia 2024 klub działający przy Filii nr 12 WiMBP DKK wyruszył na wyjazdowe spotkanie do starej kociewskiej wsi Osłowo. Pierwsza historyczna nazwa wsi pochodzi z 1328 roku! Podróż pociągami do Laskowic Pomorskich trwała 40 minut, a później jeszcze drogą pieszo 3 km do domu jednej z członkiń klubu. W czasie tego marszu panie z nostalgią wspominały swoje wiejskie przygody z dziecięcych lat. Rozpoznawały rośliny i drzewa czytając informacje o nich w Internecie i aplikacji. W pięknej scenerii przy filiżance kawy i przepysznej drożdżowce omawiano lekturę *Bal szalonych kobiet* Victorii Mas. Ten sam klub wykorzystał akcję „podróż za złotówkę dla Seniora” zorganizowaną przez PKP Intercity 14 listopada 2024 z okazji Ogólnopolskiego Dnia Seniora i udał się na wycieczkę do Rumi, by obejrzeć Stację Kultury, czyli Miejską Bibliotekę Publiczną im. Floriana Ceynowy, usytuowaną w budynku dawnego dworca kolejowego. Kojarzące się ze starą lokomotywą kolory czerwieni i czerni są motywami przewodnimi aranżacji pomieszczeń. Trasa wycieczki wiodła również do jednej z filii Stacji Kultury – do Biblioteki Kaszubskiej. Przed odjazdem trzeba było jeszcze zobaczyć Bałtyk. 15 października 2024 Dyskusyjny Klub Książki z Jeżewa świętował swoje 15-lecie. Na uroczystość przybyli: Wójt Gminy Jeżewo Maciej Rakowicz, koordynator regionalny Lucyna Partyka, Dyrektor Centrum Biblioteki i Kultury w Gminie Jeżewo Ilona Walecka oraz członkowie Dyskusyjnego Klubu Książki, którzy uczestniczyli w spotkaniach na przestrzeni lat. Moderatorka klubu Natalia Znaniecka przedstawiła prezentację zdjęć, dokumentujących każde ze spotkań. Na środku sali czekał tort i prezenty (torby bawełniane oraz materiały promocyjne IK). Było tradycyjne Sto lat, dmuchanie świeczek na torcie i pamiątkowe zdjęcia, a także dyplom dla najwierniejszej klubowiczki, która jest członkinią klubu już 15 lat. 24 października 2024 jezewski DKK pojechał do Teatru Horzycy w Toruniu na spektakl „W co się bawić? Piosenki Wojciecha Młynarskiego”. 29 listopada na spotkaniu klubu działającego przy Bibliotece Publicznej w Osiu oprócz burzliwych i emocjonujących rozmów na temat powieści *Demon Copperhead* powstał Punkt Wymiany Poezji (PWP), z inicjatywy lokalnej poetki, autorki dwóch tomików wierszy *Niebo mówi za mnie* oraz *Rozpoznasz mnie po oczach* Marioli Kantor, która wcześniej, 14 czerwca 2024, była gościem oskiego DKK. Przy wejściu do GOK-u, w strukturach którego działa biblioteka, umieszczona została na ścianie ramka z wydrukiem wierszami. Można się nimi „częstować”, ale również przywiesić dzieła swoje lub te ulubione i godne polecenia. 5 grudnia 2024 r. odbyło się w Tucholi wyjątkowe spotkanie połączone z obchodami

Mikołajek. Czytelnia wypełniła się świąteczną atmosferą. Podczas spotkania nie zabrakło mikołajkowych akcentów: odpowiednich strojów, upominków w postaci książki, którą otrzymał każdy z uczestników. Dodatkową atrakcją był quiz świąteczny. Oczywiście nie zabrakło dyskusji. W 2024 r. odbyło się łącznie 827 klubowych spotkań, w których uczestniczyło 6 589 osób. Koordynator zapewniał lektury do czytania klubom działającym w Bydgoszczy oraz koordynował przepływ książek między klubami w terenie. W roku 2024 koordynator regionalny zakupił na potrzeby klubów 904 książki (120 tytułów) i 140 audiobooków (25 tytułów).

W 2024 roku w DKK podregionu bydgoskiego twórczość (już osiem tytułów na liście naszych klubowych lektur) Barbary Wysoczańskiej utrzymała w dalszym ciągu swoją wiodącą pozycję z wynikiem 16 dyskusji w przeciągu minionego roku. Ten fenomen wydaje się nie mieć na razie konkurencji. Wśród zagranicznych autorów na prowadzenie wysunęła się ze swoimi czterema powieściami na klubowej liście – *Przegwizdane*, *Łut szczęścia*, *Wisienka na torcie*, *Urodzony pod szczęśliwą gwiazdą* – francuska pisarka Aurélie Valognes – 12 dyskusji w ciągu roku. Z pozostałych tytułów najchętniej wybierano do czytania amerykańską powieść *Lekcje chemii* Bonnie Garmus, *Małe przyjemności* brytyjskiej pisarki Clare Chambers oraz książki polskich autorek: *Cała prawda* Kasi Bulik-Kasprzak i *Lekarka nazistów* Anny Rybakiewicz.

Jeśli chodzi o klubowe wybory w zakresie literatury faktu w 2024 roku to pozycja *Chłopek* Joanny Kuciel-Frydryszak wydaje się na razie niezachwiana. Wśród książek zagranicznych była to holenderska książka *Dziewczyna i uczony*, historia dwóch obrazów Rembrandta z kolekcji Karoliny Lanckorońskiej, opowiedziana przez historyczkę sztuki Gerdien Verschoor.

Listę bestsellerów literatury dla dzieci i młodzieży otwierało w 2024 roku starannie wydane przez Wydawnictwo Young *11 papierowych serc*, debiutancka powieść amerykańskiej autorki Kelsey Hartwell.

Konkursy

Od lutego 2010 roku trwa nieprzerwanie internetowy konkurs „Klubowicze do klawiatur!” przeznaczony dla członków Dyskusyjnych Klubów Książki. W jego ramach wybierana jest najlepsza recenzja w danym miesiącu kalendarzowym, a na koniec roku – recenzja roku. Przedmiotem recenzji może być dowolna książka (literatura polska i obca, literatura faktu, literatura dziecięca i młodzieżowa itp.) czytana i omawiana w Dyskusyjnym Klubie Książki. Konkurs trwa od 1 stycznia do 31 grudnia danego roku. Prace oceniane są w dwóch kategoriach wiekowych: do 15 roku życia i od 16 roku wzwyż. Recenzje, przeznaczone na konkurs, należy przesłać drogą

elektroniczną do koordynatora regionalnego, który przesyła je następnie do Instytutu Książki.

Spotkania autorskie

Na drugą połowę 2024 roku przypadło 7 z 16 spotkań autorskich organizowanych w ramach programu Dyskusyjne Kluby Książki. Tym razem aż cztery adresowane były do dzieci. Spotkania te były połączone z warsztatami plastycznymi. W lipcu gościła w Dąbrowie Chełmińskiej **Natalia Berlik** – ilustratorka współpracująca z największymi wydawnictwami w Polsce. Z kolei w grudniu odbyły się trzy spotkania – w dwóch filiach bydgoskiej WiMBP oraz w GBP w Pruszczu – z graficzką i ilustratorką głównie dla dzieci przeznaczonych książek **Aleksandrą Krzanowską**, nawiązujące do zilustrowanej przez nią książki *Gdzie jesteś, Precelku?* Anieli Cholewińskiej-Szkolik. Gośćmi Dyskusyjnych Klubów Książki dla dorosłych w drugiej połowie 2024 roku byli: Dawid Markiewicz, Edyta Jungowska oraz Anne Applebaum. **Dawid Markiewicz** – fotograf podróżnik, zawodnik brazylijskiego jiu jitsu, autor czterech tomów poetyckich i powieści oraz albumów fotograficznych, będących owocem jego podróży – podczas wrześniowego spotkania w Rejonowej Bibliotece Publicznej w Szubinie opowiadał o Libanie. We wrześniu z czytelnikami GBP w Osiu spotkała się aktorka teatralna, filmowa i telewizyjna **Edyta Jungowska**, która zagrała prawie 30 ról w Teatrze TV, występowała też w Kabarecie Olgi Lipińskiej. Popularność przyniosła jej rola Bożenki w serialu „Na dobre i na złe”. W 2010 aktorka założyła wydawnictwo Jung-off-ska, które wydaje audiobooki oraz książki dla dzieci i młodzieży i właśnie jako lektorka audiobooków jest obecnie najbardziej znana. Zainteresowanie ostatnim spotkaniem przeszło najśmielsze oczekiwania. Każda sala byłaby chyba za mała, by pomieścić sympatyków **Anne Applebaum**. Bestsellerowa autorka „New York Timesa”, autorka książek: *Czerwony głód*, *Za żelazną kurtyną*, *Gulag* (Nagroda Pulitzera), *Zmierzch demokracji*, współautorka książek: *Wybór* (z Donaldem Tuskiem) i *Matka Polka* (z Pawłem Potoroczymem), publicystka amerykańskiego magazynu „The Atlantic” promowała w bydgoskiej WiMBP swoją książkę pt. *Koncern Autokracja. Dyktatorzy, którzy chcą rządzić światem*, przestrzegając przed niebezpiecznym zjawiskiem rozprzestrzeniania się autokratycznych systemów władzy i kurczenia się świata, który rządzi się demokratycznymi zasadami ustrojowymi. O tym, że ten apel jest słyszalny, świadczą m.in. przyznane publicystce w 2024 roku dwie nagrody niemieckie: Nagroda Pokojowa Niemieckich Wydawców i Księgarzy oraz Nagroda Carla-von-Ossietzky’ego Miasta Oldenburg. Uchwałą z 24 września 2024 Anne

Appelbaum uhonorowana została tytułem doktora honoris causa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Spotkanie z Anne Appelbaum – fot. z archiwum WiMBP w Bydgoszczy

Spotkanie integracyjne

12 września 2024 odbyło się trzecie doroczne spotkanie bydgoskich Dyskusyjnych Klubów Książki dla dorosłych. Wstępnie planowane było na koniec czerwca, podobnie, jak pierwsze, w 2022 roku, ale okazało się, że ten sam termin wybrali organizatorzy pierwszej edycji interdyscyplinarnego festiwalu „Początek sezonu”, obejmującego także spotkania autorskie. Wrześniowy termin pozwolił klubowiczom na udział w obu wydarzeniach. O 17.00 rozpoczęła się w Sali Odczytowej pierwsza część integracyjnego spotkania. Wzięli w niej udział klubowicze i moderatorzy, a także koordynator regionalny programu Dyskusyjne Kluby Książki.

Fantastyczna atmosfera towarzysząca spotkaniu przeniosła się o 18.00 do Fabuli – miejsca zaplanowanego specjalnie na ten dzień spotkania autorskiego z Barbarą Wysoczańską, autorką niezwykle poczytnych powieści. Historyczka z pasji i wykształcenia zadebiutowała z sukcesem w 2021 roku książką pt. *Narzeczona nazisty*. Powieść zdobyła tytuł Książka Roku 2021 w kategorii Debiuty portalu lubimyczytac.pl oraz znalazła się wśród pięciu tytułów nominowanych do tytułu Bestseller Empiku 2021 w kategorii Literatura popularna. W 2022 uplasowała się na szóstym miejscu w zestawieniu najlepiej sprzedających się książek sieci saloników Kolportera. Potem ukazywały się kolejno: *Siła kobiet*, *Świat na nowo*, *Aktoreczka*, *Cena*

wolności. W roku 2022 *Sila kobiet*, a w 2023 *Cena wolności* zwyciężyły w plebiscycie Książka Roku portalu lubimyczytac.pl w kategorii Powieść historyczna. Spotkanie bydgoskie połączone było z promocją najnowszej powieści, zatytułowanej *Obiecaj, że wrócisz* (premiera: 5 czerwca 2024). Książki Barbary Wysoczańskiej sprzedały się w setkach tysięcy egzemplarzy. Już siedem tytułów autorki figuruje na liście lektur Dyskusyjnych Klubów Książki podregionu bydgoskiego! Do wymienionych wyżej dołączyła już powieść *Nigdy się nie poddam*, która miała swoją premierę 9 października 2024 roku.

Spotkanie moderatorów

Doroczne spotkanie moderatorów Dyskusyjnych Klubów Książki podregionu bydgoskiego miało miejsce 29 października 2024. Jako pierwszy wystąpił Krzysztof Umiński – tłumacz z języka francuskiego i angielskiego, autor esejów, scenariuszy. Ma na swoim koncie przekłady książek piszącego po francusku szwajcarskiego autora Alberta Cohena, kanadyjskiego pisarza mieszkającego w Polsce Sorena Gaugera, Rohintona Mistry’ego – pisarza kanadyjskiego indyjskiego pochodzenia, amerykańskiego pisarza George’a Saundersa. Krzysztof Umiński tłumaczył także francuskie komiksy. W 2022 roku ukazała się jego bardzo dobrze przyjęta książka *Trzy tłumaczk*, opowiadająca o wybitnych polskich tłumaczkach: Marii Skibniewskiej, Joannie Guze i Annie Przedpełskiej-Trzeciakowskiej. Gościem części drugiej spotkania był Zbigniew Rokita, autor wyróżnionej podwójną Nagrodą Literacką Nike 2020: jury oraz czytelników, który promował w Bydgoszczy swoją kolejną książkę reporterską pt. *Odrzania* (premiera: 25 października 2023). Z. Rokita ma na swoim koncie także książkę: *Królowie strzelców. Piłka w cieniu imperium* (2018). W 2021 roku zadebiutował jako autor sztuk teatralnych: *Nikaj* (Teatr Zagłębia w Sosnowcu), *Weltmajstry* (Teatr Korez w Katowicach), *Kocham Cię proszę pana* (Teatr Korez). Współpracuje z Tygodnikiem Powszechnym. Specjalizuje się w problematyce Europy Wschodniej i Górnego Śląska. Jest absolwentem Instytutu Rosji i Europy Wschodniej Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Warsztaty

Terminy wszystkich organizowanych w ramach programu Dyskusyjne Kluby Książki przypadły na drugą połowę roku. Warsztaty plastyczno-literackie dla dzieci odbyły się w dniach 8 i 9 lipca 2024 roku. Poprowadziła je w czterech bibliotekach, w Bydgoszczy, Sępólnie Krajeńskim, Mamliczu i Pruszczu, ilustratorka i graficzka Katarzyna Nowowiejska, absolwentka ASP w Gdańsku. Artystka specjalizuje się w projektach dla dzieci. Jej prace wykorzystywane są w animacji, aplikacjach, reklamach, brandingu. Warsztaty pod hasłem „Jezioro, ogród, las – przyroda blisko nas”

nawiązywały do książek Joanny Jagiello pt. *Dzikusy. W nowym domu* oraz *Dzikusy. Witajcie przyjaciele*. Ilustratorka opracowała też związaną tematycznie z warsztatami kolorowankę, którą bydgoska WiMBP będzie mogła wykorzystywać podczas zajęć z dziećmi. Pierwsze z warsztatów dla dorosłych miały miejsce 23 i 24 września. Była to siódma edycja warsztatów z cyklu „ROZMAWIAJĄC O POEZJI”, poświęcona była poezji Czesława Miłosza, jednego z patronów Roku 2024. W roku 2024 przypadła 20. rocznica śmierci poety. Warsztaty mające w centrum swojej uwagi teksty poetyckie przeprowadzane zostały w Bydgoszczy i Inowrocławiu. Poprowadzili je: Jerzy Ilg – dr nauk humanistycznych, publicysta, redaktor naczelny Społecznego Instytutu Wydawniczego ZNAK, wydawca dzieł Czesława Miłosza oraz prof. UKEN w Krakowie Andrzej Franaszek, literaturoznawca, krytyk literacki, autor książek: *Ciemne źródło. Esej o cierpieniu w twórczości Zbigniewa Herberta* (nominacja do Nike w 1999), *Przepustka z piekła. 44 szkice o literaturze i przygodach duszy, Herbert. Biografia, Miłosz. Biografia*. Ta ostatnia przyniosła mu Nagrodę Fundacji im. Kościelskich, Nagrodę im. Kazimierza Wyki, Nagrodę Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Nagrodę Nike Czytelników Gazety Wyborczej. Ma również na swoim koncie scenariusze do filmów dokumentalnych, m.in. „Czarodziejska góra. Amerykański portret Czesława Miłosza”, „Pokolenie ‘89”, „Profesor. O Leszku Kołakowskim”, „Miłosz”. Przedmiotem poprzednich edycji poetyckich warsztatów była poezja Zbigniewa Herberta, Kazimierzy Iłakowiczówny, Ewy Lipskiej, Tadeusza Różewicza, Julii Hartwig, Wisławy Szymborskiej. Ostatnie z zaplanowanych na 2024 rok warsztatów zorganizowane zostały 23 i 24 października 2024. Przedmiot kolejnej edycji warsztatów z cyklu „WOKÓŁ PROZY” stanowiła w minionym roku współczesna literatura estońska. Warsztaty poprowadziła w klubach – Bydgoszczy, Sępólnie Krajeńskim, Żninie i Tucholi – mieszkająca w Estonii Marta Perlikiewicz – germanistka tłumaczka z języka estońskiego. Tłumaczy opowiadania dla portalu kulturalnego Eesti.pl. W jej tłumaczeniu wydane zostały w Polsce m.in książki dla dzieci: *Piia Pierniczek się wprowadza*, *Piia Pierniczek i bandyci Kairi Look*, książki dla dorosłych: powieści pt. *Mała towarzyszka i dorośli* oraz *Mała towarzyszka i listy* autorstwa Leelo Tungal oraz zbiory opowiadań: *Planeta pożeraczy serc* Kristiny Ehin i *Najprzyjemniejsza chwila dnia* autorstwa Piret Raud, pisarki i ilustratorki, najbardziej znanej i najczęściej tłumaczonej autorki książek dla dzieci w Estonii, od 2018 roku piszącej z powodzeniem także dla dorosłych. Warsztaty stanowiły formę promocji literatury rzadko tłumaczonej, dotychczas były to np. literatury: szwajcarska, austriacka, niderlandzka, duńska, fińska, norweska, islandzka, japońska, koreańska. Koordynator zakupił i dostarczył egzemplarze książek, których tytuły zaproponowane

zostały uczestnikom warsztatów. Trzy z pięciu książek wybranych na warsztaty z estońskiego przetłumaczyła Marta Perlikiewicz.

Szkolenie koordynatora regionalnego programu DKK

23 sierpnia 2024 Lucyna Partyka udała się na Festiwal Literacki Sopot. Gościem honorowym festiwalu były kraje regionu bałtyckiego. Najbardziej oczekiwanym wydarzeniem było niewątpliwie spotkanie z estońską pisarką Leelo Tungal, autorką książek dla dzieci oraz trylogii dla dorosłych, z której w Polsce wydane zostały dotychczas dwie części: *Mała towarzyszka i dorośli* oraz *Mała towarzyszka i listy* – obie w tłumaczeniu Marty Perlikiewicz, która również była obecna w Sopocie. Ponadto koordynator regionalny uczestniczył w spotkaniach: z fińską pisarką Laurą Lindsted, połączonym z promocją jej powieści pt. *Oneiron* oraz z Maxem Cegielskim, promującym swoją książkę *Kongo w Polsce*, a także odwiedził towarzyszące festiwalowi targi książki i Bibliotekę Manhattan zlokalizowaną na drugim piętrze Galerii Handlowej Manhattan w Gdańsku Wrzeszczu. 20 września 2024 Lucyna Partyka udała się na Jesienne Targi Książki w Warszawie. Uczestniczyła też w zorganizowanym w ramach targów spotkaniu autorskim z Anne Applebaum. Pobyt w Warszawie umożliwił również zwiedzenie prezentowanej w Pałacu Rzeczypospolitej przy Placu Krasińskich wystawy „Miłosz. Powrót” przygotowanej w ramach obchodów Roku Miłosza przez Bibliotekę Narodową. Z kolei 23 i 24 listopada 2024 koordynator regionalny przebywał w Łodzi na pierwszej edycji Targów Książki Łódź Fabryczna, gdzie wziął m.in. udział w spotkaniu autorskim z Maciejem Siembiedą oraz w promocji wydanej przez wydawnictwo AGORA książki dla dzieci *Słowa pierwsze* z udziałem jej autorów: prof. Jerzego Bralczyka i Jarosława Mikołajewskiego. Wcześniej, 21 listopada 2024, Lucyna Partyka uczestniczyła w spotkaniu online dla koordynatorów DKK, zorganizowanym przez Instytut Książki. 11 grudnia 2024 roku odbyło się zorganizowane przez Instytut Książki szkolenie online dla koordynatorów i moderatorów DKK ph. „Dyskusyjne Kluby Książki – wspólnota osób czytających”.

Promocja programu DKK

Koordynator regionalny rozprowadzał materiały promocyjne otrzymane z Instytutu Książki przed rokiem 2024, redagował i zamieszczał informacje w Internecie na stronie WiMBP, prócz tego redagował informacje dotyczące wydarzeń organizowanych w ramach programu DKK na facebookowym profilu WiMBP, komunikaty dla mediów oraz na bieżąco informował moderatorów o poszczególnych wydarzeniach realizowanych w ramach programu. Za sprawą koordynatora idea DKK tak, jak dotychczas,

propagowana była wśród bibliotek samorządowych podregionu bydgoskiego województwa kujawsko-pomorskiego, m.in. na łamach wydawanego przez bydgoską WiMBP półrocznika pt. „Bibliotekarz Kujawsko-Pomorski”. Wykorzystano środki przeznaczone na pozyskanie materiałów promocyjnych, propagujących program DKK. Były to torby bawełniane, breloki.

Kontakt

Osoby zainteresowane włączeniem biblioteki do udziału w projekcie Dyskusyjne Kluby Książki proszone są o kontakt z koordynatorem regionalnym:

telefon: 52 339 92 28, 506 200 530

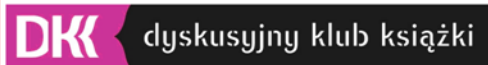
e-mail:

Lucyna.Partyka@wimbp.bydgoszcz.pl

Województwo
Kujawsko-Pomorskie

Institucja kultury Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego

NOWA SIEDZIBA GMINNEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ W DRZYCIMIU

Gminna Biblioteka Publiczna w Drzycimiu (pow. świecki) istnieje od 14 grudnia 1949 roku, o czym świadczą zapisy zamieszczone w podstawowej dokumentacji biblioteki. Placówka od ponad siedemdziesięciu lat służy mieszkańcom Gminy. W tym czasie zajmowała kolejno różne, adaptowane do swoich potrzeb, pomieszczenia. Ostatnia, piąta z kolei, lokalizacja to budynek przy ulicy Młyńskiej 10 w Drzycimiu. Stara siedziba Ochotniczej Straży Pożarnej o powierzchni 86 metrów² pełniła rolę biblioteki aż 27 lat. Rosnący księgozbiór, rozszerzająca się działalność kulturalno-edukacyjna biblioteki, do tego zły stan techniczny budynku, niewielka powierzchnia oraz brak pomieszczeń gminnej świetlicy sprawiły, iż podjęto decyzję o budowie nowego obiektu Biblioteki – Centrum Kultury i Rozwoju – miejsca spotkań i wydarzeń zarówno kulturalnych jak i edukacyjnych kierowanych do lokalnej społeczności. Zakupiono działkę pod budowę budynku, przygotowano odpowiednią dokumentację, złożono wnioski do Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa, Priorytet 2: Infrastruktura Bibliotek na pozyskanie funduszy na budowę. Ogólnie podjęto dwie próby zdobycia środków na ten cel – w roku 2019 i 2020. Obie okazały się nieudane. Brak dofinansowania nie zniechęcił jednak, a wręcz przeciwnie sprawił, że władze Gminy zaczęły szukać innych rozwiązań.

Przełomem okazał się Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych Edycja 2/2021, dzięki któremu w czerwcu 2022 roku Gmina Drzycim pozyskała na budowę budynku Biblioteki – Centrum Kultury i Rozwoju promesę w kwocie 5 322 806,56 złotych, co stanowiło 89,89% całości zadania. Ogłoszono przetarg, wyłoniono wykonawcę i w dniu 9 marca 2023 roku podpisano w urzędzie gminy umowę na budowę budynku z Konsorcjum PROF-BUD Jarosław Bąk (Lider Konsorcjum) z siedzibą w Świeciu i ROFBUD GROUP sp. z o.o. (Partner Konsorcjum) również z siedzibą w Świeciu. Przystąpiono do budowy i za nie całe dwa lata tj. 12 marca 2024 oddano budynek do użytku. Całkowity koszt inwestycji razem z wyposażeniem wyniósł 6 161 466,86 złotych.

Kiedy budynek został oddany do użytku i wyposażony, można było przygotowywać się do przeprowadzki. Zorganizowano kartony, w które zaczęto pakować księgozbiór, pozostałe dokumenty oraz sprzęty i przewozić to wszystko na nowe miejsce. 17 stycznia 2025 nastąpiło uroczyste otwarcie Centrum. Wydarzenie to zgromadziło licznych gości, reprezentujących różne środowiska lokalne i regionalne. Wśród zaproszonych gości znaleźli się: Posłanka na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Iwona Karolewska, Poseł

na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Łukasz Schreiber, Wicewojewoda Województwa Kujawsko-Pomorskiego Michał Koniuch, Radni Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego Radosław Kempniński oraz Tadeusz Pogoda, Starosta Powiatu Świeckiego Paweł Knapik, Z-ca Komendanta Powiatowej Policji w Świeciu Komisarz Krzysztof Siwa, Przedstawiciel Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Świeciu starszy kapitan Jakub Suchodolski, kierownik Posterunku Policji w Osiu aspirant sztabowy Tomasz Kowalonek, wójtowie sąsiednich gmin, przedstawiciele Rady Powiatu Świeckiego, Radni Gminy Drzycim, Dyrektor Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bydgoszczy Dagmara Reszkowska-Gierden, dyrektorzy placówek oświatowych Gminy, sołtysi, przedstawiciele Ochotniczych Straży Pożarnych i Kół Gospodyń Wiejskich, dyrektorzy sąsiednich Bibliotek i Centrów Kultury, pracownicy urzędu gminy i jednostek podległych, a także księża proboszczowie lokalnych parafii.

Uroczystość rozpoczęła się od powitania gości, poświęcenia budynku przez księdza proboszcza drzycimskiej parafii Henryka Stoltmanna oraz uroczystego przecięcia wstęgi, symbolizującego oficjalne otwarcie obiektu. Głos zabrał wójt Gminy Drzycim Marian Krywald, a także licznie zgromadzeni goście, którzy w swoich wystąpieniach podkreślali znaczenie nowego obiektu jako przestrzeni sprzyjającej edukacji, kulturze i rozwojowi społecznemu. W programie wydarzenia znalazła się również część artystyczna w wykonaniu dzieci z klasy VI szkoły podstawowej z Drzycimia, przygotowana przez opiekuna Anetę Wasilewską. Na zakończenie goście mieli możliwość zwiedzenia obiektu.

Fot. z archiwum GBP w Drzycimiu

Gmina Drzycim doczekała się pięknej Biblioteki i zarazem nowoczesnego Centrum Kultury, dostosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych, o bardzo nowoczesnych, zaprojektowanych przez Joannę Pietrzak (Joanna Pietrzak Design Zakurzewo), wnętrzach, utrzymanych w jasnej kolorystyce z akcentem granatu, z oddzielnymi salami: komputerową, salką małych spotkań, ze sporym zapleczem technicznym, a co najważniejsze doczekała się dużej sali multimedialnej na 120 osób ze sceną, z tarasem oraz wyposażoną w podstawowe sprzęty AGD kuchnią. Całkowita powierzchnia obiektu to ponad 800 metrów kwadratowych! Mamy nadzieję, że nowe miejsce będzie służyć mieszkańcom przez kolejne dziesięciolecia, inspirując do rozwijania pasji i pogłębiania wiedzy, bowiem Biblioteka to nie tylko miejsce, gdzie przechowuje się książki, ale przestrzeń, gdzie buduje się marzenia, rozwija wyobraźnię i odkrywa wiedzę.

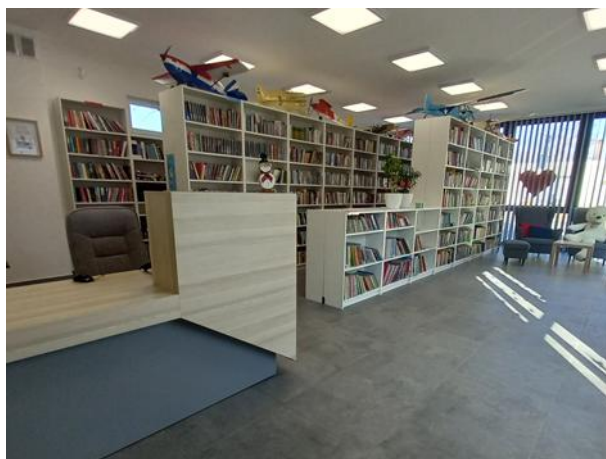

Fot. z archiwum GBP w Drzycimiu

NOWOCZESNOŚĆ I NOWE MOŻLIWOŚCI – ROZBUDOWA BIBLIOTEKI-DOMU KULTURY W SOŚNIE

Gmina Sośno zrealizowała długo wyczekiwaną inwestycję, jaką była rozbudowa i budowa biblioteki oraz domu kultury. Prace budowlane rozpoczęły się w marcu 2023 roku i zakończyły się pod koniec 2024 roku, przynosząc mieszkańcom nowoczesne i funkcjonalne miejsce do rozwijania pasji oraz dostępu do kultury. Całkowity koszt inwestycji wyniósł 2 698 000 zł, z czego 2 250 000 zł pochodziło z Rządowego Programu Polski Ład.

O konieczności rozbudowy biblioteki zaczęto rozmawiać już kilka lat temu. Coraz dotkliwszy brak miejsca na wpływające każdego roku nowości wydawnicze oraz ograniczony metraż zajmowanego przez bibliotekę od 1984 roku pomieszczenia, skłoniły lokalne władze do podjęcia działań w kierunku modernizacji. Projekt rozbudowy został starannie opracowany z uwzględnieniem opinii i potrzeb osób pracujących w bibliotece oraz domu kultury. Prace budowlane rozpoczęły się w marcu 2023 roku i objęły budowę nowego skrzydła bibliotecznego, które znacząco zwiększyło powierzchnię obiektu. W dotychczasowym lokalu biblioteki do dyspozycji było jedynie 50 m², natomiast w nowym wyodrębniono dwa pomieszczenia – czytelnię i wypożyczalnię, łącznie 110 m².

Fot. z archiwum B-DK w Sośnie

Nowa przestrzeń jest nie tylko przytulna, ale także przestronna, co czyni ją bardziej funkcjonalną i komfortową. Biblioteka została wyposażona w nowe meble, co sprawia, że stała się estetyczna i zachęca czytelników do korzystania z księgozbioru. W trakcie remontu księgozbiór został tymczasowo przeniesiony do sali widowiskowej, a czytelnicy musieli korzystać z ograniczonej przestrzeni. Mimo tych trudności, biblioteka nie zaprzestała swojej działalności i nadal świadczyła usługi dla mieszkańców. Nowocześnie wyremontowany budynek jest otwarty na potrzeby lokalnej społeczności. Dzięki rozbudowie powstało nowoczesne skrzydło biblioteczne, które umożliwia prowadzenie szerszej działalności kulturalnej. Biblioteka - Dom Kultury w Sośnie oferuje teraz więcej przestrzeni do organizacji spotkań autorskich, warsztatów literackich, wystaw i innych wydarzeń kulturalnych. Nowy obiekt przyciągnął także nowych czytelników. Dzięki tej inwestycji społeczność zyskała przestrzeń, która nie tylko służy jako miejsce do wypożyczania książek, ale także jako centrum integracji i rozwoju kulturalnego dla wszystkich pokoleń, o czym świadczy rosnące zainteresowanie literaturą i kulturą wśród mieszkańców. Zwieńczeniem inwestycji było uroczyste otwarcie nowego obiektu, które odbyło się 11 grudnia 2024 roku. W wydarzeniu uczestniczyli przedstawiciele władz gminnych, mieszkańcy oraz osoby zaangażowane w realizację projektu. W uroczystości wzięła udział także Posłanka na Sejm RP Iwona Kozłowska. 7 lutego 2025 Bibliotekę-Dom Kultury odwiedził goszczący w Gminie Sośno Wicewojewoda Piotr Hemmerling.

ODŚWIEŻONE OBLCIZE OSIEDLOWEJ WYPOŻYCZALNI W ŚWIECIU

Współczesna biblioteka przyciąga czytelników nie tylko ciekawym księgozbiorem, ale także atrakcyjną ofertą i, co najważniejsze, przestrzenią. Dzięki rewitalizacji budynku przy ulicy Kardynała Stefana Wyszyńskiego 15, w którym mieści się Filia nr 5 Miejskiej Biblioteki Publicznej w Świeciu, mieszkańcy Osiedla Marianki zyskali dostęp do nowoczesnej wypożyczalni, w której mogą realizować nie tylko czytelnicze pasje. Historia utworzenia Filii nr 5 świeckiej MBP sięga 1986 roku. Wówczas to w niewielkim pomieszczeniu budynku przy ulicy Kardynała Stefana Wyszyńskiego 15 (typowy PRL-owski pasaż handlowy) powstał oddział dla dzieci. Po piętnastu latach, w roku 2001, biblioteka doczekała się nowego lokum – po wyprowadzce Miejsko-Gminnej Przychodni w Świeciu, znajdującej się w obrębie tego samego budynku, biblioteka przeniosła się do większych pomieszczeń, w których funkcjonuje do dziś. Wówczas to dodatkowo utworzony został oddział dla dorosłych. Po ponad dwóch latach przerwy, od 15 grudnia 2021 do 19 marca 2024, spowodowanej modernizacją budynku, Filia nr 5 wznowiła swoją działalność.

Jak to się zaczęło

Urząd Miasta i Gminy w Świeciu pozyskał unijne środki na realizację projektu „Zagospodarowanie istniejącej przestrzeni miejskiej wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia w celu likwidacji istniejących problemów społecznych zdiagnozowanych w Lokalnym Programie Rewitalizacji”. Zakładał on gruntowny remont dawnej siedziby Ośrodka Pomocy Społecznej przy ulicy Kardynała S. Wyszyńskiego 15. Na remoncie skorzystać miała też działająca w budynku Filia nr 5. W grudniu 2021 roku filia musiała zawiesić swoją działalność. Wówczas to ruszyły prace remontowe. Księgozbiór powędrował do magazynów, a pracownicy „piątki” wsparli kolegów po fachu w bibliotece głównej przy ulicy Sienkiewicza 4. Zanim jednak to nastąpiło, plan nowego wnętrza musiał pojawić się w głowach bibliotekarzy. Z miarą w rękę i pewną wizją „zrewitalizowanej” filii zaczęto planować wygląd nowej wypożyczalni. Należało dokładnie określić, co i gdzie ma stać, wskazać liczbę regałów, a nawet układ ścian. Dlatego można powiedzieć, że obecna biblioteka to urzeczywistnienie marzeń. Niestety, prace przy rewitalizacji nie posuwały się tak szybko, jak zakładano i z zaplanowanego na ten cel roku zrobiły się dwa lata. Jednak warto było czekać. Jasne, przestronne wnętrza z udogodnieniami dla osób niepełnosprawnych to marzenie wielu bibliotecznych placówek. Jest pięknie i funkcjonalnie. Dzięki przeszkleniom, w miejscu których kiedyś stały ściany, uzyskałyśmy wizualny efekt zwiększenia przestrzeni, choć samych

metrów kwadratowych nie przybyło, w dalszym ciągu jest ich sto szesnaście. Z kolei dzięki zmianom w układzie ścian powstała ogólnodostępna, przestronna toaleta z przewijakiem dla maluszków, korytarz z miejscem dla czytelników i w pełni wyposażone pomieszczenie socjalne z oddzielną toaletą dla pracowników. Mamy także magazyn z przesuwными regałami, który pomieści około dwóch tysięcy tytułów.

Jest sprzęt - no, to działamy!

Jednak remont wnętrza i wymiana mebli to nie wszystko, co zyskała filia dzięki rewitalizacji. W ramach projektu zakupiony został nowy sprzęt komputerowy, dwa rzutniki wraz z ekranami oraz wielofunkcyjne urządzenia kopiujące. Dzięki temu podniósł się zarówno komfort pracy samych bibliotekarzy, jak i usług oferowanych przez placówkę. Jeden rzutnik wraz z ekranem przysufitowym zamontowany został w oddziale dla dzieci i młodzieży, drugi w oddziale dla dorosłych. Teraz widzimy, że to coś, czego nam brakowało. Każdą lekcję biblioteczną, spotkanie czy zajęcia tematyczne można wzbogacić o pokazy multimedialne.

Fot. z archiwum MBP w Świeciu

A co znajdziemy w ofercie biblioteki na Osiedlu Marianki w Świeciu? Przede wszystkim zajęcia cykliczne dla dorosłych, młodzieży i małych dzieci, takie jak Dyskusyjny Klub Książki, spotkania Grupy Zabawowej, a od niedawna warsztaty szydełkowania, kurs komputerowy i tzw. piątki z konsolą Nintendo. Ponadto zajęcia okolicznościowe, warsztaty plastyczne, letnie i zimowe spotkania dla dzieci oraz ofertę skierowaną do przedszkoli i szkół.

Jest także możliwość skorzystania z wi-fi, komputera i usługi ksero. W czytelni oddziału dla dorosłych znajduje się codzienna prasa, którą czytać można w wygodnym fotelu. Gmina Świecie doposażyła także zbiory biblioteczne i na półki wypożyczalni trafiło ponad pięćdziesiąt tytułów nowości, a część z nich wydana została w formacie umożliwiającym czytanie osobom z dysfunkcją wzroku, czyli tzw. Duże Litery. Dodatkowo zakupionych zostało trzydzieści gier planszowych, z których czytelnicy mogą korzystać na miejscu lub wypożyczyć je do domu.

Letnia czytelnia jeszcze piękniejsza

Rewitalizacją objęty został także teren przed budynkiem, w tym urządzona kilka lat wcześniej Letnia Czytelnia „Ptasi śpiew”. Przed remontem czytelnik, który chciał z niej skorzystać musiał wyjść z wypożyczalni i obejść budynek dookoła. Teraz, dzięki temu, że zostały zamontowane dodatkowe drzwi wewnątrz i schody na zewnątrz, stanowi ona integralną część biblioteki. Z nowego wejścia korzystają nie tylko czytelnicy, ale także bibliotekarki, które latem organizują w czytelni letnie zabawy. A z dodatkowych ławek, które pojawiły się po remoncie chętnie korzystają mieszkańcy pobliskich bloków, szczególnie podczas upalnych dni.

OTWARCIE NOWEJ SIEDZIBY FILII W BRZYSKORZYSTEWKU PiMBP W ŻNINIE

30 stycznia 2025 r. w Brzyskorzystewku otwarta została nowa siedziba Filii bibliotecznej Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej w Żninie. Filia Biblioteczna, która powstała w 1975 roku w Jaroszewie, została do Brzyskorzystewka przeniesiona w 1982 roku i nieprzerwanie od 43 lat funkcjonuje w tamtejszej społeczności lokalnej. Najdłużej, bo niemal 30 lat, mieściła się w budynku należącym do Przedsiębiorstwa Rolno-Przetwórczego „Brzysko-Rol” Sp. z o.o., które udostępniło na bibliotekę 40 m² powierzchni, jednak było to w miejscu słabo oświetlonym i oddalonym od centralnej części wsi.

Przygotowania do otwarcia nowej, położonej w centrum wsi, siedziby trwały kilka miesięcy, a w przedsięwzięcie zaangażowała się nie tylko żnińska biblioteka, władze Gminy Żnin oraz Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żninie, ale przede wszystkim lokalna społeczność Brzyskorzystewka. Dzięki wspólnej pracy w budynku, w którym kiedyś mieściła się świetlica wiejska, od 30 stycznia 2025 roku działa filia biblioteczna, a standardy jej funkcjonowania w porównaniu z poprzednią siedzibą znacząco się podniosły.

Oficjalnego przecięcia wstęgi przed wejściem do nowej siedziby filii bibliotecznej dokonali: Wicestarosta Żniński Andrzej Hłond, Burmistrz Żnina Łukasz Kwiatkowski, Dyrektor Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej w Żninie Beata Czaczyk oraz kierownik Działu Pomocy Rodzinie w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Żninie Remigiusz Świtkowski. Następnie ks. Tomasz Latanowicz – proboszcz parafii pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Brzyskorzystwie poświęcił nowe pomieszczenia filii.

Dyrektor Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej w Żninie powiedziała, że oprócz oceny merytorycznej ze strony władz gminnych i powiatowych bardzo ważna jest ocena merytoryczna działań żnińskiej książnicy ze strony Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. dr. Witolda Bełzy w Bydgoszczy, którą reprezentowała podczas uroczystości dyrektor Dagmara Reszkowska-Gierden wraz z zastępcą dyrektora ds. merytorycznych Anną Kansy oraz koordynatorem regionalnym Dyskusyjnych Klubów Książki Lucyną Partyką. Następnie dyrektor Biblioteki w skrócie przedstawiła jak doszło do tego, że udało się pozyskać nowe miejsce na filię biblioteczną. Była to współpraca kilku instytucji, stowarzyszeń oraz mieszkańców społeczności lokalnej, która zakończyła się sukcesem. „Liczę na to, że to właśnie miejsce będzie jak magnes przyciągać

tutaj ludzi, dla których będzie to okno na wielki świat w tej małej społeczności. I ja liczę, że my tu wszyscy dzisiaj zgromadzeni mamy w sobie tyle pozytywnej energii i tyle dobrych życzeń, że to zostanie tutaj” – powiedziała dyrektor Beata Czaczyk.

Kolejnym punktem uroczystości było symboliczne podpisanie porozumienia między trzema jednostkami, które wzięły na swoje barki prowadzenie filii i partycypowanie w kosztach jej utrzymania. Podpisy złożyli: Burmistrz Żnina Łukasz Kwiatkowski, dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żninie Łukasz Piotrowski oraz dyrektor Beata Czaczyk.

Obecnie filia ma powierzchnię użytkową liczącą 45m² i znajduje się w miejscu łatwo dostępnym dla lokalnej społeczności. Składa się z dwóch pomieszczeń, które zostały podzielone na cztery strefy: dla dzieci, młodzieży, dorosłych oraz strefę relaksu. „W tej strefie relaksu oczywiście jest miejsce związane z lokalnym zespołem śpiewaczym Czerwone Róże, który jest integralną częścią tej społeczności. Jest kącik regionalnych publikacji związanych z regionem pałuckim. Bardzo bogata oferta, myślę, że warta zauważenia i podkreślenia. Oczywiście są też wszystkie puchary związane z lokalnym zespołem piłkarskim. Jeszcze znajdzie się tu miejsce dla Koła Gospodyń Wiejskich. Robimy to po to, żeby pokazać mieszkańcom, że my możemy tu razem zrobić naprawdę dużo fajnych rzeczy” – powiedziała Beata Czaczyk.

Fot. z archiwum MiPBP w Żninie

Po części oficjalnej w nowej siedzibie filii odbyły się warsztaty dla dzieci, które poprowadziła Joanna Krzyżanek – autorka książek dla dzieci,

zaś zaproszeni goście wraz z mieszkańcami Brzyskorzystewka przenieśli się do nowej świetlicy wiejskiej, gdzie odbywały się dalsze uroczystości. Oprawę muzyczną zapewnił zespół Czerwone Róże.

Podczas uroczystości dyrektor PiMBP podziękowała osobom, bez pomocy których nowa siedziba biblioteczna w Brzyskorzystewku by nie powstała, a więc Burmistrzowi Żnina Łukaszowi Kwiatkowskiemu oraz dyrektorowi MOPS w Żninie Łukaszowi Piotrowskiemu. Specjalne podziękowania powędrowały też do Kacpra Ćwiklińskiego – radnego Powiatu Żnińskiego i wiceprezesa–naczelnika OSP Brzyskorzystewku oraz druhów i mieszkańców wsi, którzy nieodpłatnie wymalowali nowe pomieszczenia biblioteczne: Bartosza Ćwiklińskiego, Bartosza Imbierowicza, Marcela Chęsia, Tomasza Herneta, Piotra Zielińskiego oraz Łukasza Szpurki i Jarosława Milejczaka. Podziękowania za zaangażowanie w tę wspólną inicjatywę otrzymali też: ksiądz Tomasz Latanowicz, Alicja Kopterska-Popiołek, prezes Stowarzyszenia Rozwoju Wsi Brzyskorzystewko, OSP Brzyskorzystewko, Koło Gospodyń Wiejskich w Brzyskorzystewku, któremu prowadzi Halina Mistrzак, zespół Czerwone Róże, któremu szefuje Danuta Ogińska, a także sołtys wsi Brzyskorzystewko Dariusz Samul.

Następnie głos zabrali zaproszeni goście. „Myślę, że bardzo się dobrze stało, że ta nowa siedziba filii bibliotecznej tutaj powstała. Ale nie to jest dla mnie, powiem szczerze, takie wyjątkowe. Wyjątkowe jest to, że tyle osób zaangażowało się w realizację tego projektu. Bo i strażacy, i stowarzyszenie, i mieszkańcy, i zakłady pracy. W związku z tym naprawdę serdeczne gratulacje dla Państwa, ponieważ widocznie ten punkt jest potrzebny. Myślę, że niech on służy jak najlepiej” – powiedział wicestarosta żniński Andrzej Hłond.

Gratulacje złożył także Burmistrz Żnina Łukasz Kwiatkowski, który powiedział: „Jestem przekonany, że dzięki pracownikom Miejskiej Powiatowej Biblioteki Publicznej w Żninie ta filia, podobnie jak w Gorzycach, będzie tętniła życiem”.

Na zakończenie Czerwone Róże zainicjowały *Sto lat* dla dyrektor Beaty Czaczyk, która zainspirowała wszystkich do wspólnego działania zakończonego otwarciem nowej siedziby filii bibliotecznej w Brzyskorzystewku. Zaproszeni goście mogli skosztować wspaniałych wypieków przygotowanych przez członkinie KGW Brzyskorzystewko.

DZIAŁALNOŚĆ KULTURALNO-OŚWIATOWA W BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH

powiatów: bydgoskiego, inowrocławskiego, mogileńskiego, nakielskiego,
sepeleńskiego, świeckiego, tucholskiego, żnińskiego.

LIPIEC

04.07. w Filii nr 5 dla dorosłych i dla dzieci WiMBP w Bydgoszczy odbyło się spotkanie autorskie z wokalistką, poetką, aktorką i feministką, Alex Freiheit z duetu SIKSA. Artystka promowała swoją książkę *...a Diablica gruchnie basem*. Jej twórczość to mieszanka muzyki, performance'u i sztuki wizualnej, często poruszająca kontrowersyjne tematy społeczne i polityczne. Spotkanie zorganizowano w ramach projektu Rozdźwięk, realizowanego przez Fundację Nowa Sztuka Wet Music wraz z partnerami.

06.07. Gminna Biblioteka Publiczna w Cekcynie zorganizowała XVIII Finał Konkursu Poetyckiego im. Leona Wyczółkowskiego o „Cisową gałązkę”. Wzięły w nim udział osoby w wieku 15-25 lat. Jury w składzie: Stefan Pastuszewski (przewodniczący), Grażyna Wojcieszko, Zyta Ważna i Kazimierz Żarski przyznało nagrodę główną Aleksandrze Chamarczuk z Warszawy. Ponadto dwa równorzędne wyróżnienia otrzymały: Julia Zaręba ze Starachowic i Anna Tyburska z Sierpca. Przyznane zostały również wyróżnienia specjalne dla: Katarzyny Krolik z Koronowa, Dominiki Liszkiewicz z Piły oraz Adama Franciszka Wojtowicza z Puław. Podczas gali zaprezentowano nagrodzone wiersze. Odbyła się również prelekcja na temat rezerwatów cisów w Borach Tucholskich. Wieczór zakończył koncert w wykonaniu Łukasza Jędrysa z Olsztyna. Kompozytor, artysta z nurtu poezji śpiewanej, wykonał piosenki ze swojej najnowszej płyty oraz wybrane utwory z repertuaru mistrzów gatunku. Uroczystemu spotkaniu towarzyszyła poplenerowa wystawa obrazów, którą zorganizowano w Rezerwacie przyrody „Cisy nad Czerską Strugą”. Patronat nad konkursem objął Wójt Gminy Cekcyn Jacek Brygman.

09.07. Filia nr 21 dla dorosłych WiMBP w Bydgoszczy zorganizowała zajęcia edukacyjne pt. „Bydgoski Caneletto – Jerzy Rupniewski”. Podczas spotkania uczestniczki zapoznały się z wiadomościami na temat życia i twórczości malarza związanego z Bydgoszczą od 1920 roku. Tematami jego prac, wykonanych głównie akwarelą, były pejzaże, architektura, portrety oraz martwa natura. Artysta, wspólnie z architektem miejskim Wiktorem Zabielskim, zaprojektował wnętrze Biblioteki Bernardyńskiej mieszczącej się w gmachu Biblioteki Miejskiej w Bydgoszczy. Samodzielnie wykonał ścienny wystrój malarski, w którego skład weszły portret mnichów oraz

stylizowane napisy upamiętniające ofiarodawców książek. W podziękowaniu za zaangażowanie otrzymał od miasta pomieszczenie na pracownię w budynku Biblioteki. Spotkaniu towarzyszyła wystawa 7. reprodukcji obrazów malarza przedstawiających znane miejsca w Bydgoszczy: Dworzec kolejowy, Starostwo, Farę Bydgoską, Kościół Garnizonowy, Teatr Miejski, Kościół Klarysek, Kościół Świętej Trójcy.

13.07. w **Bibliotece Publicznej Miasta i Gminy w Barcinie** odbyło się Ogólnopolskie Sympozjum poświęcone pamięci Jakuba Wojciechowskiego, w 140. rocznicę urodzin pamiętnikarza, założyciela barcińskiej księżnicy. W 1985 roku Robotnicze Stowarzyszenie Twórców Kultury w Bydgoszczy ustanowiło Honorowy Medal „Za zasługi dla kultury robotniczej im. Jakuba Wojciechowskiego”, który przyznawany jest przez Kapitułę Medalu osobom szczególnie zasłużonym w dziedzinie edukacji kulturalnej i jej upowszechnianiu. Odznaczenie otrzymali m.in. prof. dr hab. Bogdan Suchodolski, prof. dr Bronisław Gołębiowski, prof. dr Andrzej Kwilecki. W bieżącym roku Społeczna Kapituła odznaczyła: Barbarę Śnieżek z Rzeszowa, Władysława Jana Zycha z Medyki, Marię Makar z Przemyśla, Kamilę Łączną z Trzcianca, Katarzynę Barbarę Rodziewicz z Sielca, Zofię Jesionowską z Barcina oraz Stowarzyszenie Twórców Kultury Zagłębia Dąbrowskiego w Będzinie. Medale wręczył przewodniczący Społecznej Kapituły ds. nadania wyróżnienia Ireneusz Frelichowski. Podczas sympozjum referaty wygłosili: Katarzyna Rodziewicz *Jakub Wojciechowski i Sympozja poświęcone jego pamięci* oraz Olga Gralak-Ćwikła *Jakub Wojciechowski w Barcinie*. Uroczystość uświetniła swoim minirecitałem Anna Ratajczak ze Złotowa. Prezes RSTK z Bydgoszczy Krystyna Wulert zaprezentowała Złoty Wawrzyn Akademicki przyznany w 1935 roku Jakubowi Wojciechowskiemu przez Polską Akademię Literatury, wypożyczony na tę okoliczność ze zbiorów Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bydgoszczy. Po zakończonym sympozjum laureaci Medalu udali się na cmentarz na grób Jakuba Wojciechowskiego. Sympozjum zorganizowano w partnerstwie z Robotniczym Stowarzyszeniem Twórców Kultury w Bydgoszczy, Filią nr 4 Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bydgoszczy, Burmistrzem Barcina oraz Miejskim Domem Kultury w Barcinie.

15-19.07. **Miejska Biblioteka Publiczna w Strzelnie** zrealizowała cykl wakacyjnych spotkań dla dzieci ph. „Bezpieczne wakacje z superbohaterami literackimi”, inspirowanych serią książek *Mądra Mysz – Mam Przyjaciela*. Uczestnicy wzięli udział w spotkaniach z weterynarzem, lekarzem i ratownikiem wodnym, policjantem, strażakiem. Odbyły się również warsztaty tworzenia wzorów serwetek kujawskich, które poprowadziła

twórczyni ludowa. Była to doskonała okazja do zapoznania się z tradycyjnymi strojami i haftami kujawskimi.

25.07. Filia nr 19 dla dorosłych z Oddziałem dla dzieci i młodzieży WiMBP w Bydgoszczy zorganizowała spotkanie autorskie z Radosławem Nowakiem, autorem książki *Kierowca 71*. Opowiada ona historię Kazimierza, 36-letniego kierowcy autobusu linii nr 71 w Bydgoszczy, który zмага się z rutyną i poczuciem beznadziei. Jego życie nabiera barw, gdy odnajduje skarb zakopany w dzieciństwie. Podczas spotkania gość opowiedział o swoich inspiracjach oraz pracy nad książką. Ważną rolę w jej tworzeniu odegrała także Bydgoszcz, miasto, które jest nie tylko tłem akcji, ale również istotnym bohaterem powieści.

25.07. gościem Miejskiej i Powiatowej Biblioteki w Żninie była Joanna Krzyżanek, autorka bajek, opowieści i wierszy dla dzieci. Miłośniczka gałgankowych lalek i literek opowiedziała o stworzonej przez siebie bajkowej krainie zwanej Starym Knedelkowem, w której mieszkają bohaterowie jej opowieści, m.in.: Cecylia Knedelek, Lamelia Szczęśliwa, Kura Adela oraz Kot Papla. Spotkanie podzielono na etapy. W pierwszej części autorka opowiedziała o swojej przygodzie z książkami. W drugiej części dzieci poznały Kota Papłę i jego przygody. Część trzecią spotkania zdominowały warsztaty plastyczne, podczas których dzieci malowały koty.

SIERPIEŃ

07.08. gościem Biblioteki Publicznej w Sępólnie Krajeńskim była poetka Kamila Goryńska-Chukwuezi. Rodowita sępólnianka, od lat mieszka w Dublinie. Jest autorką trzech tomików wierszy: *Czytając z dłoni*, *Bo kochankowie są do kochania* i *Z głową w chmurach na łące pełnej kwiatów*. W rozmowie poprowadzonej przez Joannę Jelińską opowiedziała o sobie i swojej twórczości. Wspólnie z Ewą Kozłowską i Mirellą Kaźmierską, zaprezentowała wybrane utwory poetyckie. Całość dopełniały porywające antrakty muzyczne wokalistki Agnieszki Szliep.

12.08. w Bibliotece Miejskiej w Inowrocławiu miał miejsce wernisaż wystawy obrazu *Bitwa Warszawska* autorstwa kujawskiego malarza Romana Kaczmarka. Dzieło w poruszający sposób oddaje kluczowy moment dla polskiej historii – zwycięstwo nad Armią Czerwoną w 1920 roku. Artysta opowiedział o inspiracjach stojących za powstaniem obrazu, dzielił się anegdotami z procesu tworzenia oraz przybliżył szczegóły zastosowanych technik malarskich. Zaprezentowano także ekspozycję zbiorów bibliotecznych dotyczących „Cudu nad Wisłą”, w skład której weszły

historyczne zdjęcia, plakaty i dokumenty. Wydarzenie honorowym patronatem objął Prezydent Miasta Inowrocławia Arkadiusz Fajok.

20.08. **Bibliotekę-Międzypokoleniowe Centrum Kultury w Złotnikach Kujawskich** odwiedził Paweł Wakula, pisarz i ilustrator książek dla dzieci i młodzieży. Gość opowiedział o swojej pracy twórczej oraz przeprowadził warsztaty ilustratorskie.

22.08. w **Filii nr 5 dla dorosłych i dla dzieci WiMBP w Bydgoszczy** miało miejsce spotkanie z Krzysztofem Grabowskim, autorem tekstów i perkusistą w legendarnym zespole „Dezter”. Rozmowę poprowadził Jacek Skolimowski. Wydarzenie odbyło się w ramach projektu ROZ-DŹWIĘK 2024, zrealizowanego przez Fundację Nowa Sztuka WET MUSIC.

27.08. w Saloniku Literacko-Artystycznym **Biblioteki Miejskiej w Inowrocławiu** odbyło się spotkanie z inowrocławskim grafikiem, komiksiarzem i karykaturzystą – Jarosławem Wojtasińskim. Artysta, znany z charakterystycznego stylu i humoru, przyciągnął licznych miłośników rysunkowych historii. Głównym tematem spotkania była seria komiksów Jerzego Wróblewskiego o przygodach Binio Billa, której gość jest kontynuatorem. Odpowiadał na pytania dotyczące szczegółów tworzenia komiksów, inspiracji, specyfiki pracy oraz planach na przyszłość. Po spotkaniu uczestnicy mieli okazję zakupić najnowszą publikację rysownika *Binio Bill. Nadal w siodle* oraz otrzymać od autora specjalny „wrys” z dedykacją.

WRZESIEŃ

05.09. gościem **Filii nr 5 dla dorosłych i dla dzieci WiMBP w Bydgoszczy** była Agata Kornik, fotografka, specjalizująca się w wykonywaniu zdjęć detali architektonicznych bydgoskich kamienic. Podczas spotkania artystka opowiedziała o swojej pasji, a także trudnościach związanych z ograniczonym dostępem do wielu interesujących obiektów. Wystawę składającą się z 42. fotografii, można było obejrzeć do 26 września 2024 roku.

09.09. w **Bibliotece Głównej WiMBP w Bydgoszczy** odbyło się spotkanie z Aleksandrą Kozłowską, autorką książki *Ambulans jedzie na wieś. Śladami wędrownych wyrwizębów*. Dziennikarka opowiedziała o objazdowych gabinetach stomatologicznych, które ruszyły w Polskę latem 1946 roku.

09.09. **Filia nr 23 dla dorosłych z Oddziałem dla dzieci i młodzieży WiMBP w Bydgoszczy** zorganizowała spotkanie literackie z Jolantą Buszkowską, bydgoską poetką. Podczas spotkania z czytelnikami zaprezentowała wybrane wiersze kabaretowe. Kilka z nich zaśpiewała Danuta Kopczyńska, solistka kabaretu Galimatias przy Klubie 1. Brygady Logistycznej w Bydgoszczy.

11.09. **Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Barcin** zorganizowała spotkanie autorskie z Wojciechem Burdelakiem połączone z promocją najnowszej książki *Pamiętnik napisany w grobie*. Pisarz opowiedział o swojej pracy, pomysłach i inspiracjach, a także źródłach, z których korzysta. Zdradził słuchaczom, iż procesowi powstania najnowszej publikacji towarzyszył konkurs internetowy na własne, alternatywne zakończenie powieści. W konkursie zwyciężyło zakończenie napisane przez jednego z internautów. 04.12. gość odwiedził **Bibliotekę Publiczną w Pakości**.

12.09. **Miejska Biblioteka Publiczna w Świeciu** gościła Olafa Popkiewicza, archeologa, dziennikarza, autora podcastów, poszukiwacza skarbów i redaktora. Spotkanie poświęcono promocji książki *Z wykrywaczem przez Polskę. Zabór pruski*. Autor opowiedział o pracy nad publikacją oraz wydarzeniach wojennych mających miejsce w regionie. Na uczestników spotkania czekała niespodzianka w postaci konkursu, w którym nagrodą była promowana książka.

13.09. w ramach Festiwalu „Kocham i Rozumiem”, w **Bibliotece Miejskiej w Inowrocławiu** odbyło się spotkanie autorskie z Sylwią Chutnik i Martą Dzido. Obie autorki to działaczki społeczne, podejmujące na łamach swoich publikacji trudne tematy dotyczące kobiecości, odwagi, tożsamości, walki kobiet o swoje prawa oraz te związane ze współczesnymi wyzwaniem społecznymi. Podczas spotkania ph. „Odważna literatura odważnych kobiet (i nie tylko)” cytowane były fragmenty *Manifestu* Sylwii Chutnik, którego przesłaniem jest słynne zdanie *Chcemy całego życia*, wypowiedziane przez Zofię Nałkowską u progu XX wieku. Urywki opowiadań z przedpremierowego *Babiego lata* zaprezentowała autorka Marta Dzido. Nie zabrakło ciekawych, czasami trudnych i kontrowersyjnych pytań oraz odważnych odpowiedzi. Były wspólne fotografie, wywiady i dedykacje do książek. Wydarzenie zorganizowane zostało przez Miasto Inowrocław, Kujawskie Centrum Kultury i Bibliotekę Miejską im. Jana Kasprówicza, przy wsparciu Samorządu Woj. Kujawsko-Pomorskiego i Przewodniczącej Sejmiku Woj. Kujawsko-Pomorskiego Elżbiety Piniewskiej.

13.09. gościem **Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Kamieniu Krajeńskim** był Waldemar Cichoń, autor książek dla dzieci. Pisarz

przedstawił dzieciom proces tworzenia książek oraz „wymyślania” historii Cukierka, głównego bohatera ulubionej serii.

13.09. w **Miejsko-Gminnej Bibliotece Publicznej w Kamieniu Krajeńskim** miało miejsce spotkanie z Barbarą Wysoczańską, autorką powieści obyczajowych osadzonych m.in. w realiach II wojny światowej (*Cena wolności, Siła kobiet, Obiecaj, że wrócisz, Narzeczona nazisty*). Pisarka z wykształcenia jest historykiem, ale jak sama mówi czytanie i pisanie to jej pasja i najlepszy sposób na życie. Podczas spotkania zdradziła kulisy pracy twórczej.

14.09. **Biblioteka Główna WiMBP w Bydgoszczy** wzięła udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa. Głównym ich celem była edukacja historyczna i kulturalna, promowanie różnorodności regionalnego dziedzictwa kulturowego, podkreślenie wspólnych korzeni kultury europejskiej oraz propagowanie dialogu międzykulturowego. W ramach wydarzenia zorganizowano: zwiedzanie biblioteki bydgoskiego klasztoru bernardynów; wykład dr. Radosława Michny z okazji Jubileuszu 250-lecia Kanału Bydgoskiego; spotkanie z Michałem Jankowskim, autorem książki *Ginące miejsca. Zapomniane historie kujawsko-pomorskie*.

16.09. **Biblioteka Główna WiMBP w Bydgoszczy** zorganizowała spotkanie autorskie ze Stasią Budzisz, reporterką specjalizującą się w krajach byłego bloku radzieckiego. Tym razem jednak skierowała swoje bezkompromisowe spojrzenie na Kaszuby – krainę własnego dzieciństwa. Z zachowanych zdjęć, rodzinnych wspomnień i legend oraz rozmów ze świadkami burzliwych dziejów regionu buduje intrygujące połączenie reportażu historycznego i rodzinnej sagi. *Welewetka* to opowieść o losie kaszubskiej mniejszości, cały czas będącej w rozdarciu, traktowanej podejrzliwie, wciąż poszukującej własnej tożsamości. Spotkanie poprowadziła poetka i Kaszubka Alina Rzepecka. Wydarzenie współorganizowali WiMBP w Bydgoszczy oraz Oddział Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego w Bydgoszczy wraz z partnerami.

18.09. w ramach Łabiszyńskich Spotkań z Folklorem, w **Bibliotece Publicznej Miasta i Gminy w Łabiszynie** odbyło się spotkanie ze żninianinem Miroslawem Bińkowskim, autorem *Mojego słownika gwary pałuckiej*. Jego dorobek pisarski obejmuje również publikacje: *Mój downiejszy Żnin, Kupa śmichu po Pałucku* czy też ostatnia *Jak kiejsiś Pałuczoki godali*, w których zawarł wiele humorystycznych wierszy pisanych gwarą. Od wielu lat propaguje wiedzę o gwarze i samą gwarę pałucką poprzez wykłady, warsztaty, konkursy, spotkania z mieszkańcami Pałuk, a także wydawane publikacje. Na facebooku gość prowadzi grupę „GWARA

PAŁUCKA - jak kiejsiś nasze babusie i dziadusie godali”. Podczas spotkania zaprezentował również kilka wierszy w gwarze pałuckiej. 25.09. autor gościł w **Gminnej Bibliotece Publicznej w Rogowie**.

19.09. gościem **Biblioteki Głównej WiMBP w Bydgoszczy** była Magdalena Kosińska-Król, autorka książki *Portrety bez upiększeń*. Podczas spotkania pt. „(Nie)zapomniane gwiazdy Hollywood!” wprowadziła słuchaczy w fascynujący świat niezapomnianych gwiazd Hollywood i ich niezwykłych historii. Rozmowę poprowadziła filmoznawczyni i bibliotekarka Agnieszka Wrzos, a wieczór zwieńczył specjalny pokaz filmu w ramach „Projektora”.

19.09. w **Filii nr 14 dla dorosłych i dla dzieci WiMBP w Bydgoszczy** miał miejsce wernisaż wystawy prac Elżbiety Kadulskiej-Anioł, pt. „Takie moje...”. Artystka jest związana z bydgoską Grupą Plastyczną IMPRESJA 1. Blog, której opiekunem i mentorem jest plastyczka Małgorzata Biernat. Działa również w Kujawsko-Pomorskim Stowarzyszeniu Edukacji Artystycznej. Wzięła udział w kilkunastu wystawach zbiorowych i konkursach Military Art. Na wystawie, oprócz obrazów wykonanych techniką akwareli, akrylu i tuszu, znalazła się również autorska biżuteria oraz rzeźby z wypalanej i szkliwionej gliny. W dziełach artystki można odnaleźć elementy ekspresjonizmu, często z elementami realizmu i abstrakcjonizmu. O tym ostatnim kierunku w sztuce opowiedziała historyk Małgorzata Jarocińska.

19.09. gościem **Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Nakle** był Michał Jankowski, autor albumu *Ginące miejsca. Zapomniane historie kujawsko-pomorskie*, w którym zawarł opisy wybranych obiektów z regionu, ilustrując je własnoręcznie zrobionymi zdjęciami. Autor ukazuje w nim opuszczone dwory i pałace, zarastające cmentarze ewangelickie, zrujnowane kościoły, młyny, gorzelnie, a nawet ruiny zamków, na przykładzie Szubina i Radzyna Chełmińskiego. Wszystkie te miejsca łączy niezwykła historia i status zabytków. W albumie nie zabrakło również lokalnych wątków. Autor przybliżył historię dworu w Iwnie, pałacu w Siernikach, młyna w Chobielinie czy najbardziej tajemniczego budynku – dawnej prochowni/kaplicy na nakielskim cmentarzu. 09.10. odwiedził **Bibliotekę Publiczną Miasta i Gminy w Barcinie**. Spotkanie poświęcono drugiej części albumu, w którym autor przybliżył obiekty zrujnowane, zaniedbane i ukryte za gąszczem dzikiej roślinności. Są to miejsca, które trwają gdzieś na uboczu codziennych wędrówek, m.in. głaz narzutowy z pobliskiego Szczepankowa, a także zalany kamieniołom w Piehcinie, gdzie dawniej mieścił się ośrodek pracy więźniów. Gość podkreślił, iż stara się ratować te miejsca od zapomnienia poprzez ich dokumentowanie i opowiadanie o nich. Jak

szybko postępuje proces utraty dziedzictwa materialnego pokazuje przykład wiatraków, które w oryginalnym stanie niemal zupełnie zniknęły z krajobrazu.

24.09. w **Gminnej Bibliotece Publicznej w Rogowie** odbyło się spotkanie z poetką Heleną Dobaczewską-Skonieczką. Autorka m.in. wielu tomików wierszy oraz *Tryptyku rodzinnego*, opowiedziała o swojej drodze twórczej, wyzwaniach związanych z poezją w dzisiejszych czasach, a także o tym, jak proste chwile codzienności stają się dla niej bezcenną inspiracją do tworzenia poruszających wierszy. Publiczność miała również okazję wysłuchać recenzji poświęconych poezji gościa.

25.09. z okazji Międzynarodowego Dnia Muzyki, w **Bibliotece Głównej WiMBP w Bydgoszczy** miał miejsce koncert z cyklu „Próba Dźwięku”, organizowany przez Bydgoszcz Miasto Muzyki UNESCO. *Ciemnia fonograficzna* to słuchowisko zrealizowane przez WiMBP w Bydgoszczy. To swoisty teatr dźwięku i słowa, złożony z ośmiu rozdziałów: podróż do źródła dźwięku i muzyki. Projekt został oparty na autorskim tekście i specjalnie przygotowanych kompozycjach. Wzięli w nim udział: Karolina Kasprzak (głos), Eva Lanche, Wojciech Jachna, Radosław Drwęcki (muzyka), Marcin Karnowski (nagrania terenowe).

25.09. gościem **Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Kamieniu Krajeńskim** był Marcin Pałasz, autor książek dla dzieci, słuchowisk. Podczas spotkania pisarz w zabawny sposób opowiadał najmłodszym czytelnikom o swoim życiu oraz pomysłach na kolejne książki. Inspiracje czerpie życia codziennego. Są to zdarzenia, które przytrafiają się rodzinie i znajomym. Autor przytoczył także anegdoty związane z powstawaniem poszczególnych książek. 27.09. odwiedził **Gminną Bibliotekę Publiczną w Jaksicach**.

25.09. w **Miejskiej Bibliotece Publicznej w Mogilnie** odbyło się spotkanie autorskie z Marceliną Szumer-Brysz, dziennikarką i reporterką. Wydarzenie przyciągnęło licznych miłośników literatury oraz osoby zainteresowane tematyką reportażu. Dziennikarka, która na co dzień współpracuje z *Tygodnikiem Powszechnym* i *Gazetą Wyborczą*, podzieliła się z uczestnikami swoimi doświadczeniami z pracy w Turcji, gdzie spędziła cztery lata. Opowiedziała o fascynujących historiach, które zainspirowały jej książki, m.in. *Izmir. Miasto gjaurówi Turcja. Na wschód od Zachodu*. Uczestnicy mieli okazję poznać nie tylko kulisy pracy dziennikarskiej, ale także aspekty kulturowe i społeczne, które kształtują życie w Turcji.

27.09. w **Filii nr 4 dla dorosłych z Oddziałem dla dzieci i młodzieży WiMBP w Bydgoszczy** miała miejsce X Biesiada Myśli Poetyckiej. Uczestniczyli w niej twórcy z Bydgoszczy i regionu, którzy zaprezentowali wybrane autorskie utwory. Spotkanie poprowadzili: Lucyna Siemińska i Jarosław Stanisław Jackiewicz. Poetycki wieczór uświetniły: wystawa obrazów Marzenny Lewandowskiej oraz koncert skrzypcowy w wykonaniu Svitlany Pobereźniuk.

27.09. **Gminna Biblioteka Publiczna w Nowem** zorganizowała spotkanie autorskie z pasjonatem historii Nowego Grzegorzem Rogowskim, połączone z promocją książki *Czarostwo w Nowem i okolicy w latach 1689-1747*. Publikacja składa się z trzech części, które zawierają: dokładne opracowanie na temat procesów o czary (konteksty, procedury, metody), dodatki (m.in. protokoły z przesłuchań oskarżonych) oraz skany przedstawiające m.in. archiwalne dokumenty oraz współczesne zdjęcia miejsc wspomnianych w książce.

27.09. **Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Żninie** gościła Piotra Borlika, autora powieści kryminalnych. Pisarz promował książkę *Baltica*. Podczas spotkania opowiedział o pisarskim warsztacie, a na zakończenie wręczył nagrodę książkową zwycięzcy bibliotecznego konkursu poświęconego jego twórczości.

PAŹDZIERNIK

02.10. **Miejską Bibliotekę Publiczną w Mogilnie** odwiedziła Agnieszka Cabała, pasjonatka historii Powstania Warszawskiego, autorka licznych publikacji poświęconych temu tematowi, m.in.: *Kobiety'44. Prawdziwe historie kobiet w powstańczej Warszawie*, *Warszawskie dzieci'44. Prawdziwe historie dzieci w powstańczej Warszawie*, *Miłość'44. 44 prawdziwe historie powstańczej miłości*, *Wolność'44. Jaką lekcję przynosi nam dziś Powstanie Warszawskie*. Prelegentka zabrała uczestników w niezwykle podróż w czasie. Przybliżyła sylwetki wybitnych postaci związanych z Powstaniem Warszawskim. Skupiła się przede wszystkim na wojennych przeżyciach znanych artystów i pisarzy. Wspomniała o Helenie Kresowej, która w przerwach między walkami, by podnieść na duchu swoich towarzyszy i mieszkańców, śpiewała w oknie na parterze swojej kamienicy. Autorka opowiedziała również o Mirze Zimińskiej-Sygietyńskiej, aktorce, piosenkarce i reżyserce, która pozostała w okupowanej Warszawie, by wspierać powstańców swoim talentem. Odwiedzała szpitale polowe, gdzie swoim śpiewem i humorem dodawała otuchy rannym żołnierzom. Jej

występy były często jedyną chwilą wytchnienia w ciężkiej rzeczywistości szpitala.

03.10. Biblioteka-Centrum Kultury i Promocji Gminy Lubiewo zorganizowała spotkanie autorskie z dr. Adamem Węsierskim, połączone z promocją kolejnych części publikacji *Toksyczna agentura*. Tomy V i VI dotyczą esbeckiej agentury w strukturach NSZZ Solidarność. **4.10.** dr Adam Węsierski był gościem **Biblioteki Gminnej w Cekcynie**. **6.11.** odwiedził **Miejską i Powiatową Bibliotekę Publiczną w Żninie**. **07.11.** autor gościł w **Bibliotece Publicznej w Sępólnie Krajeńskim**. **11.12.** przyjął zaproszenie **Miejskiej Biblioteki Publicznej w Koronowie**.

4.10. w **Filii nr 14 dla dorosłych i dla dzieci WiMBP w Bydgoszczy** odbyło się spotkanie poetyckie z Anną Fokina, młodą Ukrainką, która przygodę z pisaniem rozpoczęła w wieku 9 lat. Początkowo były to teksty o przyrodzie, przyjaźni i wydarzeniach z jej dzieciństwa. Obecnie teksty odnoszą się głównie do osobistych przeżyć autorki, a także realiów XXI wieku. Podczas kameralnego wieczoru poetka zaprezentowała wybrane utwory pochodzące z różnych okresów życia. Spotkaniu towarzyszyły warsztaty poetyckie poprowadzone przez Marzenę Lewandowską i Jarosława Stanisława Jackiewicza, którzy podzielili się swoimi literackimi doświadczeniami oraz udzielili cennych rad.

04.10. Bibliotekę-Międzypokoleniowe Centrum Kultury w Złotnikach Kujawskich odwiedził Robert Gondek, podróżnik, fotograf przyrody, gawędziarz i miłośnik Afryki. Podczas spotkania dla dzieci i dorosłych, gość zrelacjonował podróż po krajach afrykańskich. Opowiedział o życiu dzikich zwierząt w ich naturalnym środowisku, odkrył tajemnice afrykańskich krajobrazów, przybliżył życie codzienne w odległych wioskach. Uczestnicy wysłuchali również niesamowitych historii z podróży do najbardziej dzikich miejsc na Ziemi. Najmłodsi mieli okazję nauczyć się wybranych zwrotów w języku suahili. **24.10.** spotkał się z młodymi czytelnikami w **Gminnej Bibliotece Publicznej w Pruszczu**. **25.10.** był gościem **Gminnej Biblioteki Publicznej w Sadkach**. Prelekcja pt. „Opowieści o Afryce – góry, przyroda, podróże” przybliżyła piękno i różnorodność afrykańskiego krajobrazu. Uczestnicy mieli okazję podziwiać m.in.: góry Kilimandżaro i Mount Kenya, Góry Księżycowe w Ugandzie oraz najwyższe szczyty w Rwandzie.

05.10. w ramach ogólnopolskiej akcji „Weekend seniora z kulturą”, **Biblioteka Główna WiMBP w Bydgoszczy** zorganizowała cykl spotkań skierowanych do starszej grupy odbiorców. W programie znalazły się: spotkanie autorskie z Małgorzatą Grosman, autorką książki *Bydgoszcz rozbrzmiewa muzyką* opowiadającej o losach międzywojennych, bydgoskich

producentów instrumentów muzycznych; warsztaty arteterapeutyczne z Michaliną Radzińską pt. „Jesień muzyką malowana”, podczas których powstały pejzaże inspirowane jesiennymi utworami muzycznymi (klasycznymi, jazzowymi i popularnymi); międzypokoleniowe warsztaty recyklingowe ph. „Złap trochę snu na jesienne przesilenie”, które stały się okazją do stworzenia niepowtarzalnych łapaczy snów.

08.10. Miejska Biblioteka Publiczna w Mogilnie gościła Marię Pakulnis, znaną i cenioną aktorkę teatralną, filmową i telewizyjną. Podczas spotkania aktorka promowała książkę *Moja nitka*, której tytuł stanowi analogię do jej losów. Z niezwykłą swobodą i humorem opowiedziała o swojej drodze artystycznej, o blaskach i cieniach aktorstwa, a także o swojej wielkiej pasji - literaturze. Wspominała również anegdoty dotyczące współpracy z wybitnymi reżyserami i aktorami.

09.10. Biblioteka Publiczna w Sępólnie Krajeńskim zorganizowała spotkanie z Grzegorzem Polakiem, dziennikarzem, działaczem ekumenicznym, muzealnikiem. Gość promował książkę *Komierowscy. Ród stary jak Polska*. Podczas spotkania autor opowiedział o przedstawicielach ziemiańskiego rodu Komierowskich z Komierowa. Przygotował również dla czytelników quiz z nagrodami. W bibliotece przechowywane jest archiwum Janiny i Andrzeja Komierowskich.

09.10. gościem Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej w Żninie była Katarzyna Keller, autorka serii książek dla dzieci: *Tomasz Niefart*, *Franek*, *Dróżki do poduszki*, *Paka z domku na drzewie*, a także publikacji dotyczących edukacji, praw dzieci i problemów społecznych. Podczas spotkania z najmłodszymi czytelnikami poruszyła tematy związane z emocjami towarzyszącymi dzieciom w codziennym życiu.

10.10. Miejską Bibliotekę Publiczną w Tucholi odwiedził pisarz Janusz Leon Wiśniewski. Autor takich bestsellerów, jak *S@motność w sieci*, *Bikini* czy *Los powtórzony* spotkał się z czytelnikami, aby podzielić się refleksjami na temat swojej twórczości oraz opowiedzieć o kulisach powstawania swoich książek. Głównym tematem spotkania była najnowsza książka *Stany spletane*. Książka zawiera pięć niezwykle przejmujących, prawdziwych historii, które budzą ogromne emocje. Podczas spotkania pisarz poruszył zarówno tematy literackie, jak i te związane z nowoczesnymi technologiami oraz wpływem Internetu na codzienne życie, co jest bliskie jego zainteresowaniom naukowym.

11.10. w Miejskiej i Powiatowej Bibliotece Publicznej w Żninie odbyła się I Powiatowa Konferencja Bibliotekarzy pod Patronatem Honorowym

Starosty Żnińskiego Zbigniewa Jaszczuka oraz Burmistrza Żnina Łukasza Kwiatkowskiego. Konferencja została podzielona na trzy panele dyskusyjne. Pierwszy, dotyczył rzeczywistości bibliotecznej oraz nowych wyzwań jakie stoją przed bibliotekarzami. Za przykład posłużyła działalność w sieci biblioteki podczas pandemii COVID-19. Spotkanie poprowadziła dyrektor Beata Czaczyk. Gościem drugiego panelu była Olga Rudnicka, autorka komedii kryminalnych. Trzeci panel dyskusyjny pt. „Współczesny bibliotekarz – wyzwania a rzeczywistość”, pozwolił bibliotekarzom skonfrontować swoje oczekiwania z rzeczywistością, w której pracują. Adresatami I Powiatowej Konferencji Bibliotekarzy byli dyrektorzy i oraz pracownicy bibliotek z powiatu żnińskiego z powiatu żnińskiego (Rogowa, Janowca Wlkp., Gąsawy, Barcina, Łabiszyna i Żnina). Obecni byli również przedstawiciele Starostwa Powiatowego w Żninie: Ryszard Ulatowski – Członek Zarządu Powiatu, Artur Jakubowski – Kierownik Wydziału Promocji i Rozwoju Lokalnego oraz przedstawiciele Gminy Żnin: Olga Berdysz – Zastępca Burmistrza Żnina, Jacek Światała – Dyrektor Samorządowy Centrum Usług Wspólnych i Monika Andruszkiewicz – Kierownik Wydziału Turystyki, Promocji i Rozwoju.

12.10. **Biblioteka Publiczna w Solcu Kujawskim** gościła Hannę Szczukowską-Białys, pochodzącą z Bydgoszczy autorkę powieści kryminalnych: *Robaki w ścianie*, *Męczennicy na płótnie* oraz *Węże na ziemi, węże na niebie*. Podczas spotkania z czytelnikami pisarka opowiedziała o kulisach swojej pracy, szukaniu inspiracji, pasjach i planach na przyszłość.

27.11. odwiedziła **Bibliotekę Publiczną Miasta i Gminy w Łabiszynie**.

15.10. w **Filii nr 19 dla dorosłych z Oddziałem dla dzieci i młodzieży WiMBP w Bydgoszczy** odbyły się zajęcia edukacyjne dla najmłodszych pt. „Polska wieś”, zorganizowane z okazji Międzynarodowego Dnia Kobiet Wiejskich. Święto ustanowiono w 2007 roku przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych. Ma ono na celu podkreślenie kluczowej roli kobiet na całym świecie dla rozwoju obszarów wiejskich. Podczas spotkania dzieci zapoznały się z informacjami na temat polskiej kultury ludowej. Poznały również wzory ludowych haftów, wybrane instrumenty oraz zabawki. Zadaniem uczestników było rozwiązanie zagadek pochodzących z książki Marianny Oklejak *Cuda niewidy. Zagadki dla młodszych i starszych*. Na zakończenie dzieci wykonały plakaty przedstawiające kwiaty, które stanowią główny motyw roślinny w twórczości ludowej.

15.10. gościem **Filii nr 19 dla dorosłych z Oddziałem dla dzieci i młodzieży WiMBP w Bydgoszczy** był Aleksander Bukowiecki,

dziennikarz i pisarz, autor książki *Z kim miałem przyjemność*. Spotkanie stało się okazją do rozmowy o inspiracjach, kulisach pracy dziennikarza i pisarza, a także o najnowszej książce, w której autor w fascynujący sposób opisuje swoje spotkania z niezwykłymi postaciami polskiej sceny artystycznej.

17.10. gościem **Filii nr 15 dla dorosłych z Oddziałem dla dzieci i młodzieży WiMBP w Bydgoszczy** był Jarosław Mikietyński, kierownik Ogrodu Botanicznego Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin Państwowego Instytutu Badawczego w Bydgoszczy. Prelekcję pt. „Tajemnice roślin” poświęcono roślinom i drzewom znajdującym się pod opieką Ogrodu Botanicznego. Gość opowiedział o ich właściwościach, a także zastosowaniu w ogrodnictwie. Przytoczył również wiele ciekawostek historycznych oraz wierzeń ludowych związanych z omawianym tematem.

17.10. **Filia nr 21 dla dorosłych WiMBP w Bydgoszczy** zorganizowała wernisaż wystawy obrazów haftowanych Renaty Jabłońskiej. Artystka jest pasjonatką haftu krzyżkowego, a w swojej pracy inspirowana twórczością takich malarzy jak: Leon Wyczółkowski, Juliusz Kossak czy Józef Chełmoński. Podczas spotkania opowiedziała o swojej pracy, przygotowaniach, a także etapach tworzenia haftów. Wystawę można było obejrzeć do 7 listopada 2024 roku.

17.10. w **Gminnej Bibliotece Publicznej w Gostycynie** odbyło się spotkanie autorskie z pisarką i ilustratorką, Iwoną Chmielewską. Wielokrotna tryumfatorka „ilustratorskiego Oscara”, czyli Bologna Ragazzi Award, wprowadziła zebranych w magiczny świat książek. W pierwszej części zajęć, pisarka zaprezentowała dzieciom autorskie picture booki, które stały się inspiracją do stworzenia opowieści opartej na skojarzeniach. Zwykły odcisk buta, czy ślad kredki zamienił się w pełną przygód historię. Drugą część spotkania poświęcono indywidualnej twórczości. Punktem wyjścia zabawy z wyobraźnią był odcisk żelazka na obrusie. 21.11. autorka przeprowadziła kreatywne warsztaty dla dorosłych na podstawie książki *Jak to pękło*, będącej kontynuacją *Kłopotu*.

17.10. z okazji 130. rocznicy urodzin Kazimierza Wierzyńskiego, **Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Nakle** zorganizowała spotkanie z historykiem, Małgorzatą Jarocińską. Gawędę historyczną pt. „Ktokolwiek jesteś bez ojczyzny”, poświęcono wybitnemu polskiemu poecie, prozaikowi i eseiście, który wraz z Tuwimem, Iwaszkiewiczem, Lechoniem i Słonimskim należał do najbardziej wpływowej grupy poetyckiej w II RP – „Skamander”.

18.10. w **Filii nr 14 dla dorosłych i dla dzieci WiMBP w Bydgoszczy** miało miejsce spotkanie autorskie *niebem zawsze pogodnym*. Podczas rozmowy autorka opowiedziała o okolicznościach powstania wybranych utworów zamieszczonych w publikacji. Odpowiedziała również na pytania publiczności dotyczące m.in. wątków osobistych w utworach oraz trudności, jakie napotyka poeta podczas pracy twórczej. Oprawę muzyczną, ilustrującą omawiane utwory, zapewniła Svitlana Pobereźniuk.

18.10. w **Rejonowej Bibliotece Publicznej w Szubinie** odbył się finał XII edycji Międzypowiatowego Konkursu Literackiego ph. „Na Skrzydłach Pegaza”. Organizatorzy konkursu: Szubińskie Towarzystwo Kulturalne oraz Rejonowa Biblioteka Publiczna w Szubinie, postawili sobie za cel publikację literackiej twórczości amatorskiej mieszkańców regionu. Laureaci konkursu otrzymali dyplomy oraz egzemplarze almanachu wydanego dzięki dotacji Powiatu Nakielskiego oraz wsparciu finansowemu Banku Spółdzielczego w Szubinie. XII edycja konkursu zakończyła realizację projektu, który pozwolił na pokazanie szerszej publiczności wierszy i prozy dwudziestu siedmiu twórców amatorów.

22.10. **Miejska Biblioteka Publiczna w Tucholi** gościła Ewę Szumowską, autorkę książki *Lista życzeń*. Publikacja otrzymała Grand Prix w VII Ogólnopolskim Konkursie „O Złotą Pszczołę” 2024. Poetka opowiedziała o swoich inspiracjach twórczych, miłości do natury oraz fascynacji ludzkimi emocjami i doświadczeniami. Zaprezentowała kilka wierszy z najnowszego tomiku *Lista życzeń*, które spotkały się z entuzjastycznym przyjęciem. W jej poezji wyraźnie można było wyczuć motywy poszukiwań sensu oraz piękno codziennych chwil. Książka została wydana dzięki wsparciu Starosty Tucholskiego.

23.10. w **Filii nr 11 dla dorosłych i dla dzieci WiMBP w Bydgoszczy** odbyły się warsztaty z cyklu „Wokół Prozy” poświęcone współczesnej literaturze estońskiej. Gościem spotkania była Marta Perlikiewicz, tłumaczka opowiadań dla portalu kulturalnego Eesti.pl. W jej przekładzie ukazały się w Polsce zarówno pozycje dla dzieci (*Piia Pierniczek się wprowadza* oraz *Piia Pierniczek i bandyci* autorstwa Kairi Look), jak i dla dorosłych (*Mala towarzysza i dorośli* oraz *Mala towarzysza i listy* autorstwa Leelo Tungal). Tematem przewodnim warsztatów była książka *Najprzyjemniejsza chwila dnia* autorstwa uznanej estońskiej pisarki i ilustratorki Piret Raud. Spotkanie zorganizowano w ramach programu Dyskusyjne Kluby Książki.

23.10. **Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Łabiszyn** zorganizowała spotkanie autorskie z Joanną Opiat-Bojarską, autorka powieści kryminalnych oraz cyklu publicystycznego „Przychodzi Opiat-Bojarska do...”, zdobywczyni Nagrody Czytelników Wielkiego Kalibru w 2022 roku za powieść *Oni*. Zadebiutowała autobiograficzną powieścią *Kto wyłączy mój mózg*, która jest zapisem jej zwycięskiej walki z chorobą autoimmunologiczną. Akcję powieści umieszcza w Poznaniu i w Łodzi. Na jej styl składa się konstrukcja fabuły: mnogość tropów oraz wrażliwość społeczna, dzięki której w jej książkach poruszane są istotne kwestie społeczne.

23.10. **Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Żninie** zorganizowała spotkanie z regionalistą Michałem Woźniakiem pt. „Potęga nauki”, które poświęcone zostało wybitnym Żninianom – Janowi i Jędrzejowi Śniadeckim. Wydana publikacja *Mały region – wielcy mieszkańcy. Potęga nauki* to pokłosie współpracy Michała Woźniaka z Moniką Andruszkiewicz – kierownikiem wydziału turystyki, promocji i rozwoju Urzędu Miejskiego w Żninie. Autor opowiedział o życiu wybitnych polskich naukowców, ich osiągnięciach na polu nauki oraz działalności społecznej w czasach niewoli. Prelekcję gościa poprzedził spacer z historią w tle, zorganizowany przy współpracy z Lokalną Organizacją Turystyczną PAŁUKI.

24.10. w **Gminnej Bibliotece Publicznej w Cekcynie** miało miejsce spotkanie ze Zdzisławem Deją, autorem publikacji *Prawdy, opowiadki i przemyslenia*. To wzbogacony fotografiami zbiór wierszy poświęconych m.in. miejscowościom z terenu gminy Cekcyn. Podczas spotkania zaprezentowano wybrane utwory, a także przedstawiono krótką historię poszczególnych miejscowości. Wydarzeniu towarzyszyła wystawa narzędzi stolarskich z przełomu XIX i XX wieku.

25.10. gościem **Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Gniewkowie** był Jacek Łapiński, pisarz, prawnik, nauczyciel, pasjonat psychologii pozytywnej z Podlasia, autor książek *Z uśmiechem Ci do twarzy. Dobry humor to lepsze życie*, *Dlaczego warto czytać?* oraz *Jak być lepszym?*

LISTOPAD

04.11. w **Bibliotece Publicznej w Janowcu Wielkopolskim** gościł Michał Koterski. Aktor promował książkę *To już moje ostatnie życie*, wydaną w formie wywiadu przeprowadzonego przez Beatę Nowicką. Podczas spotkania gość podzielił się z czytelnikami swoimi doświadczeniami

zawodowymi oraz historiami z życia prywatnego. 05.12. odwiedził **Miejską Bibliotekę Publiczną w Koronowie**.

05.11. w **Bibliotece Miejskiej w Inowrocławiu** odbyło się spotkanie autorskie z inowrocławianinem Mariuszem Nowakiem, autorem książek *Wampir z Parowy*, *Ludzie więzienia* oraz najnowszej *Dom na skarpie*. Gość opowiedział o tym, jak i dla kogo powstawały jego publikacje, jak wyglądał proces twórczy i wydawniczy, jak prawdziwe miejsca, postacie i historie spletały się z kreatywną wyobraźnią. Nie zabrakło również wielu powrotów do przeszłości, wspomnień ze szkolnej ławki, opowieści o rodzinnym Inowrocławiu oraz Płocku, w którym mieszka.

06.11. z okazji Narodowego Święta Niepodległości, w **Gminnej Bibliotece Publicznej w Rogowie** miał miejsce koncert pieśni patriotycznych w wykonaniu chóru „Fantazja” działającego przy Ośrodku Kultury i Turystyki w Pakości. Pod dyrekcją Nell Polgert-Martwijczuk, artyści zaprezentowali wybrane polskie pieśni patriotyczne. Publiczność zachwycił występ solistów: Antoniny Bazułki, Kevina Kalinowskiego oraz Magdaleny Wierzbńskiej.

06.11. gościem w **Bibliotece Publicznej w Sępólnie Krajeńskim** była Dagmara Rek, autorka powieści obyczajowych i komediowych. W dotychczasowym dorobku literackim pisarki znalazły się książki: *Tajemnice przyjaźni*; *Podaruj mi uśmiech*; *Spotkanie po latach*; *Babcie w sieci miłości*; *Biuro matrymonialne. Razem aż do setki. T.2*; *Osiedlowy monitoring* oraz *Osiedlowy monitoring. Powrót Halinki. T.2*. Podczas spotkania autorka opowiedziała o warsztacie pracy, a także przytoczyła wiele ciekawostek związanych z procesem tworzenia swoich książek.

08.11. **Filia nr 14 dla dorosłych i dla dzieci WiMBP w Bydgoszczy** zorganizowała wernisaż wystawy malarstwa Zdzisławy Andrys-Arcimowicz. Przygodę z malarstwem artystka rozpoczęła wiele lat temu, gdy wprowadziła do rehabilitacji dzieci z uszkodzonym słuchem elementy arteterapii. W swojej twórczości ceni sobie malarstwo olejne i akwarelowe. Chętnie posługuje się pastelami, a w przeszłości, zajmowała się sztuką użytkową, przerabiając stare na nowe w technice decoupage oraz nowe na stare – metodą Tiffany’ego w formach witrażowych. Na wystawie zaprezentowano kilkadziesiąt prac, wykonanych w technice akwareli na jedwabiu i papierze.

12.11.w **Filii nr 10 dla dorosłych z Oddziałem dla dzieci i młodzieży WiMBP w Bydgoszczy** odbył się koncert bydgoskiego chóru „Cantemus”, zorganizowany z okazji obchodów Narodowego Święta Niepodległości.

Chórzystki, pod dyрекcją Hanny Żółkoś, zaprezentowały wybrane pieśni patriotyczne, m.in. *Rotę* oraz *Kocham Cię, Polsko*. Spotkanie stało się również okazją do wspólnego odśpiewania pieśni żołnierskich, przy akompaniamencie gitary.

13.11. Biblioteka Główna WiMBP w Bydgoszczy zorganizowała wieczór autorski z realizatorami słuchowiska *Podróże z osłem przez góry Sewenny* – tłumaczką i lektorką, Joanną Roś oraz twórcą muzyki i udźwiękowienia, Marcinem Karnowskim. Podczas spotkania zaprezentowano fragment słuchowiska wykonany na żywo. Słuchowisko jest adaptacją esejów R. L. Stevensona, będących zapisem wędrówki artysty, którą odbył jesienią 1878 roku. *Podróże z osłem przez góry Sewenny* ukazały się po raz pierwszy w przekładzie na język polski.

13.11. w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Tucholi odbyła się prelekcja dr. Pawła Redlarskiego. Podczas wykładu gość omówił zbrodnię w Rudzkim Moście w 1939 roku, jeden z tragicznych epizodów II wojny światowej. Prześladowania miały na celu eliminację polskiej inteligencji i lokalnych liderów, ale także wielu rolników, co wpisywało się w hitlerowską politykę wyniszczenia polskich elit.

14.11. Filia nr 11 dla dorosłych i dla dzieci WiMBP w Bydgoszczy zorganizowała biesiadę artystyczną w ramach obchodów 106. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. Biblioteka wspólnie z Fundacją „Arka”, grupą „Pozytywni” oraz mieszkańcami Jachcic uczciła to wyjątkowe święto śpiewem, tańcem oraz warsztatami malarskimi, które odbywały się w bibliotece pod hasłami: „Nie zepsuj tego” oraz „Helena Grossówna – Kobieta odważna”. Choreografię do pieśni patriotycznych przygotowała grupa taneczna działająca przy Fundacji.

14.11. Biblioteka Miejska w Inowrocławiu zorganizowała spotkanie autorskie z Maxem Czornyjem. Pisarz opowiedział o swojej literackiej drodze, filozoficznych dylematach, które podejmuje w twórczości oraz cechach pracy autora na współczesnym rynku literackim. Pojawiło pytanie, czym tak naprawdę jest zło, jak objawia się jego niejednoznaczność oraz do czego jest zdolna istota ludzka. Wspólnie z autorem uczestnicy zastanawiali się nad wartościami, jakie można „wyciągnąć” z literatury gatunkowej, takiej jak kryminał, sensacja czy thriller. Nie zabrakło także tematów związanych z procesem twórczym. Pisarz opowiedział, jak wyglądają przygotowania do napisania powieści o tak trudnej, często brutalnej tematyce. Na spotkaniu nie zabrakło interesujących i błyskotliwych anegdot oraz pytań od publiczności.

15.11. gościem **Filii nr 14 dla dorosłych i dla dzieci WiMBP w Bydgoszczy** był Jarosław Stanisław Jackiewicz, bydgoski poeta, krytyk literacki, prozaik. Podczas spotkania autorskiego pt. „Stoję na moście”, literat zaprezentował wybrane wiersze pochodzące z tomiku *Ankieta*. Przedstawione wiersze są niezwykle osobiste i poruszają różnorodną tematykę – od miłości, przez ból i tęsknotę, aż po refleksje dotyczącą tożsamości i przemijania. Każdy utwór niesie ze sobą głębokie przesłanie, które skłania czytelnika do zadumy i zastanowienia się nad własnymi przeżyciami. Wieczór poetycki wzbogaciła gra na skrzypcach Małgorzaty Mówińskiej-Zyśk oraz Switłany Pobereżniuk.

15.11. w **Powiatowej i Miejskiej Bibliotece Publicznej w Nakle** odbył się koncert pieśni patriotycznych z okazji 106. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. Przed publicznością wystąpili: sopranistka Daria Wójcik i tenor Remigiusz Kuźmiński. Artyści zaprezentowali dwanaście utworów, wśród których znalazły się m.in.: *Przybyli ulani pod okienko*, *Kwiaty Polskie*, *1 Brygada*, *Wojenko, wojenka czy Dziwny jest ten świat* z repertuaru Czesława Niemena.

18.11. w **Filii nr 4 dla dorosłych z Oddziałem dla dzieci i młodzieży WiMBP w Bydgoszczy** odbyły się zajęcia edukacyjne dla dzieci, które poprowadziła Pola Szymczak, edukator i botanik z Leśnego Parku Kultury i Wypoczynku „Myślęcinek” w Bydgoszczy. Podczas spotkania pt. „Życie pszczoł”, wykorzystano ul edukacyjny z Urzędu Miasta Bydgoszcz. Dzieci poznały jego budowę oraz mieszkańców. Dowiedziały się również, jak wygląda przygotowanie pszczoły miodnej do zimy, na czym polega praca pszczoł i pszczelarza oraz jak postępować w przypadku użądlenia przez pszczołę. Zapoznały się również z produktami pszczelimi: pyłkiem, propolisem i miodem. Spotkanie przeprowadzono w ramach międzynarodowego projektu „BeePathNet”.

18.11. w **Gminnej Bibliotece Publicznej w Pruszczu** przeprowadzono warsztaty sensoryczne dla najmłodszych ph. „Zielona Łączka”. Wzięły w nich udział dzieci w wieku od 0 do 24. miesięcy. W specjalnie przygotowanej przestrzeni dzieci przeniosły się w świat kwiatów i owadów. Dzięki wszystkim zmysłom mogły doświadczyć cudownych wrażeń i emocji płynących z przyrody. Największym zaskoczeniem dla najmłodszych były cienie pszczołki, motylka i kwiatu, ukazujące się na przygotowanej ścianie. Warsztaty zostały przeprowadzone w ramach projektu „Odyseja przez Kujawy i Pomorze” i były efektem październikowego szkolenia w Wojewódzkim Ośrodku Animacji Kultury w Toruniu.

19.11. w **Bibliotece Publicznej Miasta i Gminy Łabiszyn** miało miejsce spotkanie z Martą Maj, autorką serii dla dzieci *Przygody psa Precla*. Podczas spotkania pisarka przeczytała fragment książki o przygodach sympatycznego czworonoga, a następnie porozmawiała z dziećmi na temat ich pupili. Najmłodszy mieli również okazję wspólnie rozwiązać interaktywny quiz.

19.11. gościem **Miejskiej Biblioteki w Świeciu** był Pan Poeta, autor krótkich historyjek z morałem dla najmłodszych: *Sowa, Minimalizm dla najmłodszych; Kaczka, co przebrała miarkę; Kura, co tyła na diecie; Wróbel, co oćwierkał sąsiadów; Paw, co ogon miał z przyjaźni*. Podczas spotkania dzieci nauczyły się rymować, bawiły się balonami, weszły w interakcję z mówiącymi pacynkami, przylepiały piórka do papierowych skrzydełek i przebierały się w oryginalne stroje.

21.11. w **Filii nr 15 dla dorosłych z Oddziałem dla dzieci i młodzieży WiMBP w Bydgoszczy** miało miejsce spotkanie podróżnicze pt. „Maroko w pigułce”, które poprowadziła Agnieszka Reiwer-Przepierska. Podróżniczka poznała kulturę i obyczaje kraju leżącego w północno-zachodniej Afryce. Maroko zachwyca turystów barwnymi i gwałtownymi soukami, wysokimi górami i złotą pustynią, ciemnognatowym Atlantykiem i monumentalnymi budowlami. Przyciąga nie tylko turystów, ale i filmowców. To właśnie tu powstały najsłynniejsze hollywoodzkie produkcje: *Gra o tron, Jezus z Nazaretu, Kleopatra, James Bond czy Gladiator*.

22.11. **Rejonowa Biblioteka w Szubinie** wspólnie z Księgarnią „Biss” zorganizowały spotkanie z Katarzyną Bellingham, autorką książek o ogrodnictwie *Ogród Bellingham* i *Tajemnice Angielskiego Ogrodu*. Propagatorka ekologicznego ogrodnictwa opowiedziała m.in. o swojej pracy w ogrodach króla Karola III, a także o historii kształtowania się ogrodów w Anglii na przestrzeni dziejów.

23.11. w **Gminnej Bibliotece Publicznej w Jaksicach** odbył się wieczór artystyczny ph. „Stanisław Przybyszewski – Edward Munch. Historia pewnej przyjaźni w obrazach zakłętą”, zorganizowany w ramach projektu autorstwa Elżbiety Piniewskiej, Przewodniczącej Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Podczas spotkania wystąpili aktorzy Inowrocławskiego Teatru Otwartego. Oprawę muzyczną zapewnili: Michał Witkowski (gitara), Bartosz Leszczyński (śpiew), Martyna Ryszkiewicz (sopran), Paweł Kaczmarek (obój), Marcin Kopczyński (fortepian). Wykład o sztuce malarskiej wygłosił Łukasz Wudarski. Wydarzenie poświęcone Stanisławowi Przybyszewskiemu w 97. rocznicę śmierci, objęto honorowym patronatem Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego Piotra Całbeckiego. 25.11. artystyczne spotkanie miało miejsce w **Bibliotece Miejskiej**

w Inowrocławiu. Aktorzy Inowrocławskiego Teatru Otwartego wraz z Łukaszem Wudarskim przedstawili historię fascynującej, pełnej twórczych inspiracji relacji pisarza z norweskim malarzem Edvardem Munchem. Oprawa muzyczna, w wykonaniu uczniów Państwowej Szkoły Muzycznej w Inowrocławiu pod opieką Marcina Kopczyńskiego, a także Michała Witkowskiego z Katarzyną Gil, stanowiła znakomite dopełnienie artystycznej uczty.

25.11. **Gminne Centrum Kultury i Biblioteki w Kcyni** zorganizowało spotkanie z Grażyną Bąkiewicz, autorką książek dla dzieci i młodzieży. Dzieci ze Szkoły Podstawowej w Laskownicy wysłuchały fragmentów wybranych powieści, m.in. z cyklu *Ada, strażniczka skarbów* oraz odpowiadały na pytania przygotowane przez gościa.

26.11. gościem **Miejskiej Biblioteki Publicznej w Świeciu** był Wojciech Widłak, autor książek dla dzieci, m.in.: *Pan Kuleczka, Opowieści do poduszki, Wesoły Ryjek, Król Gromoryk*. Podczas spotkania skierowanego do dzieci z przedszkola i szkoły podstawowej, pisarz wyjaśnił, jak powstaje książka, na czym polega praca ilustratora oraz jak zostać autorem książek. Zachęcał do rozwijania wyobraźni poprzez zabawy dźwiękiem i obrazem. Najmłodsi mieli okazję porozmawiać o ulubionych bohaterach, pobawić się pacynkami przedstawiającymi postaci z książek, a także wysłuchać wybranych fragmentów znanych opowieści.

27.11. w **Miejskiej Bibliotece Publicznej w Tucholi** odbyło się spotkanie z poetką Agnieszką Krizel. Jest współautorką dwóch książek wraz z dr. Markiem Sassem: *Twórcy ludowi Gminy Kęsowo i WBB, czyli o Wieszczytach i okolicy nie tylko rozmowa* oraz autorką zbioru legend Gminy Kęsowo, a także tomiku poezji *Miraże luster*. Spotkanie poświęcono najnowszej publikacji *Plań*. Wydarzenie przyciągnęło miłośników poezji i lokalnych pasjonatów literatury, którzy mieli okazję nie tylko wysłuchać wierszy autorki, lecz także poznać kulisy jej pracy twórczej. Spotkaniu towarzyszyła wystawa obrazów Joanny Spelbert, które doskonale współgrały z poetycką atmosferą wieczoru. Jeden z obrazów artystki znalazł się na okładce promowanego tomiku, co dodatkowo podkreślało artystyczną więź między słowem a obrazem.

28.11. w **Miejskiej Bibliotece Publicznej w Strzelnie** miał miejsce wieczór wspomnień, zorganizowany wspólnie z Towarzystwem Miłośników Miasta Strzelna, w ramach autorskiego projektu ph. „Ocalić od zapomnienia...”. Patronat honorowy objął Burmistrz Strzelna Dariusz Chudziński. Projekt miał na celu zachowanie pamięci o osobach, wydarzeniach oraz miejscach, które miały ogromne znaczenie dla lokalnej społeczności. Tegoroczną edycję

poświęcono pamięci Haliny Gorlachowej (1908-2004), wspaniałej nauczycielki, której działalność edukacyjna i literacka miały wyjątkowy wpływ na region. W ramach inicjatywy zorganizowano również konkurs literacko-plastyczny, skierowany do uczniów szkół podstawowych i średnich. Zadaniem uczestników było wykonanie pracy plastycznej inspirowanej wybranym wierszem Haliny Gorlachowej. Jury przyznało trzy nagrody w każdej kategorii wiekowej oraz nagrodę główną. Prace konkursowe zostały zaprezentowane na wystawie poświęconej Halinie Gorlachowej oraz umieszczone w publikacji dotyczącej jej osoby.

28.11. Miejska **Biblioteka Publiczna w Świeciu** gościła dr. Jakuba Gołębińskiego z Instytutu Pamięci Narodowej Delegatura w Bydgoszczy. Spotkanie poświęcono promocji albumu *Książd Jerzy Popiełuszko. Historia życia*. Autor podkreślił, iż książka zawiera sporo fotografii i dokumentów zgromadzonych przez Ośrodek Dokumentacji Życia i Kultu Ks. Popiełuszki w Warszawie. Niektóre z nich dotąd nie były publikowane. Historyk opowiedział nie tylko o pracy nad albumem, ale również przybliżył wiele ciekawych informacji o życiu, działalności, porwaniu i męczeńskiej śmierci błogosławionego. Sporo uwagi poświęcił tzw. procesowi toruńskiemu i sposobie jego „reżyserowania” przez ówczesne władze. Moderatorem spotkania był dr Krzysztof Osiński z delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Bydgoszczy. Gośćmi byli również przewodniczący Zarządu Regionu Bydgoskiego NSZZ „Solidarność” Sebastian Gawronek oraz przewodniczący NSZZ „Solidarność” – Oddział Świecie, Marek Witomski.

30.11. **Biblioteka Miejska w Inowrocławiu** zorganizowała XII Wojewódzki Konkurs Krasomówczy „Tu Jestem” adresowany do dzieci i młodzieży ze szkoły podstawowej i liceum. Młodzi pasjonaci pięknego mówienia z regionu kujawsko-pomorskiego, zachwycili jury i publiczność zarówno treścią swoich przemówień, jak i umiejętnością przekazywania emocji. Tematyka wystąpień nawiązywała m.in. do znaczących postaci regionu, małych miejscowości takich jak Łochowo czy Krzywosądz. Można było również posłuchać o Kanale Bydgoskim i Muzeum Kolei Wąskotorowej w Wenecji. W skład jury weszli: Urszula Guźlecka, dziennikarka, redaktorka Telewizji Polskiej Bydgoszcz, autorka programów i reportaży głównie o tematyce kulturalnej, uhonorowana tytułem „Mistrza Mowy Polskiej”, Krystyna Lewicka-Ritter, dziennikarka, publicystka, popularyzatorka kujawskiego folkloru oraz Marcin Woźniak, Dyrektor Muzeum im. Jana Kasprzowicza w Inowrocławiu. Przyznano trzy nagrody oraz dwa wyróżnienia. Konkurs objęty został honorowym patronatem Marszałka Województwa Kujawsko Pomorskiego Piotra Całbeckiego, Przewodniczącej Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego Elżbiety Piniewskiej oraz Prezydenta Miasta

Inowrocławia Arkadiusza Fajoka. Sponsorem nagród dla laureatów był Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz Urząd Miasta Inowrocławia.

GRUDZIEŃ

04.12. w **Filii nr 13 dla dzieci i młodzieży WiMBP w Bydgoszczy** odbyło się spotkanie autorskie z ilustratorką Aleksandrą Krzanowską, połączone z warsztatami plastycznymi. Inspiracją stała się książka Anieli Cholewińskiej-Szkolik *Gdzie jesteś, Precelku?* Podczas spotkania, dzieci przy użyciu przygotowanych szablonów, odrysowały, wycięły i ozdobiły pieski. Na dużych brystolach wspólnie wykonały ulicę i miejsca, które mógł odwiedzić tytułowy Precel. 04.12. odwiedziła **Gminną Bibliotekę Publiczną w Pruszczu**. 05.12. ilustratorka gościła w **Filii nr 15 dla dorosłych z Oddziałem dla dzieci i młodzieży WiMBP w Bydgoszczy**. Spotkania zorganizowano w ramach programu Dyskusyjne Kluby Książki.

04.12. w **Miejskiej i Powiatowej Bibliotece Publicznej w Żninie** odbyło się spotkanie autorskie z Łukaszem Orbitowskim, który opowiedział o najnowszej książce *Wróg*.

05.12. **Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Barcinie** zorganizowała spotkanie z Wojciechem Przyłipiakiem, dziennikarzem, autorem książek (*Czas wolny w PRL, Zakupy w PRL* oraz *Sex, disco i kasety video*) oraz kolekcjonerem pamiątek z czasów PRL, takich jak zabawki, elektronika czy komputery. Grudniowe spotkanie poświęcono najnowszej publikacji *Kelnerki, barmani, wodzireje. Jak obsługiwaliśmy klienta w PRL*. Autor przywołuje wspomnienia pracowników barów mlecznych, kelnerów, kucharzy, dyskdżokejów i kabareciarzy, pracowników zarówno klubów, ekskluzywnych hoteli, jak i barów szybkiej obsługi, czy wagonów restauracyjnych. Według gościa, najciekawsze w pracy nad książką jest spotykanie się z ludźmi, którzy opowiadają ciekawe historie, dzielą się swoimi wspomnieniami.

06.12. gościem **Biblioteki Miejskiej w Inowrocławiu** była autorka tekstów i muzyki, znakomita wokalistka i aktorka Katarzyna Groniec, która w roku ubiegłym zadebiutowała także jako pisarka zbiorem opowiadań *Kundle*. Książka została nominowana do wielu prestiżowych wyróżnień, jak chociażby do Nagrody Conrada, czy Nagrody Literackiej Gdynia oraz zdobyła Specjalną Nagrodę im. Witolda Gombrowicza. Autorka prezentuje w niej losy mieszkańców niewielkiego śląskiego „miasteczka rozbitków”. Podczas spotkania z czytelnikami artystka opowiedziała o kulisach

powstawania książki, o śląskości, polskości i metafizyce. Nie zabrakło także wspomnień i rozmów o muzyce.

09.12. w **Bibliotece Publicznej w Sępólnie Krajeńskim** odbył się Finał XVIII powiatowego konkursu literackiego pt. „Wierszykarnia”. Konkurs skierowano do dzieci w wieku przedszkolnym oraz uczniów klas I-III szkoły podstawowej. Zadaniem uczestników było nagranie recytacji wiersza o tematyce bożonarodzeniowej. W konkursie udział wzięło 53 uczestników. Jury przyznało 3 nagrody w każdej kategorii wiekowej.

10.12. w **Miejskiej Bibliotece Publicznej w Tucholi** miały miejsce dwa spotkania zorganizowane z okazji 116. rocznicy urodzin oraz 50. rocznicy śmierci patrona biblioteki Aleksandra Janty-Polczyńskiego. Gościem był Michał Folega, pasjonat i popularyzator wiedzy na temat rodu Janta-Polczyńskich, a także autor książek: *Życie na świat otwarte. Aleksander Janta-Polczyński* oraz *Pałac rodu Janta-Polczyńskich w Małej Komorzy. Historia. Wydarzenia. Ludzie*. Podczas spotkania wygłosił prelekcję poświęconą życiu i twórczości patrona. Opowiedział również o żonie Walentynie Janta-Polczyńskiej, którą miał zaszczyt znać osobiście. Spotkaniom towarzyszyła wystawa pamiątek po Aleksandrze Janta-Polczyńskim przygotowana przez gości. Wydarzenie uświetnił koncert Dariusza Krygowskiego, który wykonał piosenki do słów tekstów patrona.

11.12. w **Filii nr 4 dla dorosłych z Oddziałem dla dzieci i młodzieży WiMBP w Bydgoszczy** miało miejsce spotkanie poetyckie połączone z promocją almanachu poetyckiego *Spotkaliśmy się na zawsze*, będącego pokłosiem XXXIII Ogólnopolskich Literackich Spotkań Pokoleń Kruszwica-Kobylniki 2024. Podczas spotkania zaprezentowano nagrodzone utwory poetów z Bydgoszczy i regionu, a także wiersze o tematyce świątecznej. Wybrane utwory przedstawili m.in.: Lucyna Siemińska, Jarosław Stanisław Jackiewicz, Helena Dobaczewska-Skonieczka, Marzenna Lewandowska.

12.12. **Filia nr 15 dla dorosłych z Oddziałem dla dzieci i młodzieży WiMBP w Bydgoszczy** zorganizowała spotkanie podróżnicze ph. „Czarodziejska Malta”. Gościem była Bożena Pawlak, która opowiedziała o wyspie położonej na środku Morza Śródziemnego pomiędzy Tunezją, Sycylią a Grecją. Znajduje się na niej 300 kościołów, pałace, wille, cytadele, forty, bramy i przepiękne ogrody. Podróżniczka odwiedziła stolicę Valetta, gdzie można podziwiać aż 320 zabytków. Wiele z nich wpisanych jest na listę UNESCO.

16.12. w **Filii nr 13 dla dzieci i młodzieży WiMBP w Bydgoszczy** odbył się Świąteczny Konkurs Recytatorski adresowany do uczniów klas 1-3 Szkoły

Podstawowej nr 32 w Bydgoszczy. Zadaniem konkursowym była interpretacja wybranego wiersza o tematyce świątecznej. Wśród kryteriów oceny znalazły się: dobór tekstu i jego pamięciowe opanowanie, poprawna recytacja, interpretacja tekstu oraz ogólny wyraz artystyczny. Uczestnicy zaprezentowali wiersze polskich poetów: Lucyny Krzemienieckiej, Doroty Gellner, Leopolda Staffa, Marii Terlikowskiej, Jana Twardowskiego. Konkurs zorganizowano we współpracy z biblioteką Szkoły Podstawowej nr 32 w Bydgoszczy.

JAK TO ROBIĄ INNI

(aktywne formy uczestnictwa w życiu kulturalnym regionu)

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. dr. Witolda Bełzy w Bydgoszczy

Projekt ph. „Będzie dziś święto wasze”- w hołdzie cichym bohaterom Bydgoszczy

Projekt ph. „Będzie dziś święto wasze” - w hołdzie cichym bohaterom Bydgoszczy realizowany był w dniach od 1 czerwca do 20 listopada 2024 roku w Bibliotece Głównej WiMBP. Miał na celu przybliżenie mieszkańcom Bydgoszczy i okolic wydarzeń związanych z powrotem Bydgoszczy do Macierzy, historii przejmowania władzy w mieście przez Polaków oraz repolonizacji życia publicznego.

Kulminacja wydarzeń objętych projektem przypadła na okres od 1 do 5 października 2024 roku i wpisywała się w obchody 121. rocznicy powstania Biblioteki. Główną ich oś stanowiła wystawa prezentująca nie tylko sylwetki zasłużonych dla miasta w tym czasie postaci, ale również tło historyczne wydarzeń oraz problemy, z jakimi zmagali się w grodzie nad Brdą Polacy w pierwszych dniach po objęciu władzy. Ekspozycja skupiła się na najważniejszych wydarzeniach z lat 1920-1939, dotyczących działań państwowotwórczych. Szkolenie kadr nauczycielskich, przeciwdziałanie wywozom dzieł sztuki i rozbiórkom torów kolejowych, wszystko okraszone szeroką działalnością dobroczynną, to tylko niektóre spośród działań, które podejmowało ośmioro bohaterów ekspozycji: dr Witold Bełza, Kazimierz Borucki, ks. Jan Filipiak, dr Stanisław Łabendziński, Władysław Stoma, Wincentyna Teskowa, , Józef Szügyi Trajtler, Stefania Tuchołkowa.

Dr Witold Bełza, młody bibliotekarz ze Lwowa, pracujący w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, 1 września 1920 r. objął stanowisko Biblioteki Miejskiej w Bydgoszczy. W pierwszej kolejności polonizował zbiory. Prosił o dary dla biblioteki na łamach prasy lokalnej i krajowej, prowadził rozmowy, mające na celu wzbogacenie księgozbioru i pozyskiwał prywatne kolekcje. Dary napływały także z zagranicy. W okresie międzywojennym biblioteka włączyła do swojego zbioru dwie bardzo cenne i ważne kolekcje: klasztorną bibliotekę bydgoskich bernardynów oraz kolekcję dokumentów i listów królewskich, będącą darowizną Kazimierza Kierskiego. Kolejną z inicjatyw dyrektora Bełzy było przystąpienie w 1924 r. do Komitetu Sienkiewiczowskiego, którego zadaniem miało być postawienie w Bydgoszczy pierwszego w Polsce pomnika dedykowanego pisarzowi. W 1934 r. dzięki inicjatywie dyr. Bełzy

Biblioteka weszła w posiadanie rękopisu Roty Marii Konopnickiej oraz autografu kompozycji autorstwa Feliksa Nowowiejskiego.

Kazimierz Borucki, przeprowadził się do Bydgoszczy w 1921 r. 10 lat wcześniej rozpoczął naukę w kierunku konserwacji dzieł sztuki. Wykształcenie pozwoliło mu w 1923 r. na objęcie stanowiska konserwatora dzieł sztuki w Muzeum Miejskim. Z tym muzeum Kazimierz Borucki był związany do końca swojej zawodowej kariery. Współuczestniczył w kompletowaniu wszystkich najcenniejszych kolekcji w Muzeum Miejskim. Poświęcał się również pracy konserwatorskiej – uratował wiele dzieł sztuki z zasobów kościelnych, państwowych i prywatnych. W 1926 r. objął faktyczny zarząd nad instytucją, zajmując stanowisko kustosa. Zajmował się pracą upowszechnieniową. Organizował liczne wystawy dzieł sztuki miejscowych artystów, takich jak Walter Leistikow czy Leon Wyczółkowski. W 1936 r. pojawił się „Salon Bydgoski”, czyli doroczny przegląd twórczości lokalnych artystów, połączony ze sprzedażą ich prac. Kazimierz Borucki angażował się w pracę w wielu towarzystwach, między innymi Towarzystwie Miłośników Miasta Bydgoszczy, a także w Bydgoskim Towarzystwie Numizmatycznym oraz Radzie Artystyczno-Kulturalnej, która koordynowała i opiekowała się wszystkimi działaniami kulturalnymi w mieście.

Ksiądz Jan Filipiak pojawił się w Bydgoszczy w 1915 roku, gdzie szybko dał się poznać jako osoba mocno zaangażowana w sprawy ojczyzny. Opiekował się rodzimymi bibliotekami, dostarczając do nich polskie książki. Tego typu placówki oświatowe, szczególnie Towarzystwa Czytelni Ludowych oraz Czytelni Kobiet przy Farze, były często jedynym źródłem polskiej literatury dla ponad 1000 członków. Kiedy w końcowym okresie I wojny światowej w mieście szalał Grenzschutz, ks. Filipiak wstawiał się za rodakami i organizował pomoc. Wspierał również powstańców wielkopolskich. Ksiądz Jan Filipiak kierował sekcją szkolną w powstałej w 1918 roku Radzie Ludowej, stawiając sobie za cel jak najszybsze przywrócenie nauki języka polskiego w szkołach. Wraz z początkiem 1919 r., ks. Filipiak rozpoczął zbieranie kadry nauczycielskiej, pragnącej nauczać języka polskiego i jednocześnie – zbieranie wniosków o dopuszczenie dzieci do nauki w języku ojczystym. Udało mu się również uzyskać od władz pruskich zezwolenie na rozpoczęcie półrocznego kursu pedagogicznego dla pomocniczych sił nauczycielskich, mających organizować szkolnictwo polskie. W październiku 1919 r. ks. Jan Filipiak został polskim delegatem w deputacji szkolnej bydgoskiego magistratu, dzięki czemu udało mu się przygotować cały schemat szkolnictwa w nowym państwie. W latach 1920-1928 r. pełnił funkcję dyrektora Polskiego Męskiego Seminarium Nauczycielskiego w Bydgoszczy, w miejscu dawnego Niemieckiego Seminarium Nauczycielskiego.

Stanisław Łabendziński – doktor chemii, nauczyciel, przyrodnik i krajoznawca, w 1920 r. zamieszkał w Bydgoszczy, gdzie wykładał w Państwowej Szkole Gospodarstwa Wiejskiego. W 1923 r. objął stanowisko dyrektora Gimnazjum Matematyczno-Przyrodniczego im. Mikołaja Kopernika. Z jego inicjatywy już 24 kwietnia 1920 r. powołano w Bydgoszczy Oddział Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Wspólnie z ks. Janem Kleinem zabezpieczył zbiory Nadnoteckiego Towarzystwa Historycznego, które w 1923 r. stały się załącznikiem powstającego Muzeum Miejskiego. Rozpoczął szeroko pojętą akcję odczytową z dziedziny krajoznawstwa, historii regionu, turystyki, ochrony zabytków i przyrody. Przyczynił się do repolonizacji regionu bydgoskiego. Był współzałożycielem Organizacji Inteligencji Polskiej oraz Uniwersytetu Powszechnego im. Braci Śniadeckich w Bydgoszczy, pomysłodawcą Muzeum Przyrodniczego, inicjatorem budowy pierwszego w kraju pomnika Henryka Sienkiewicza oraz autorem pierwszych polskich opracowań krajoznawczych o Bydgoszczy i okolicy.

9 lipca 1927 roku aktor Władysław Stoma został dyrektorem Teatru Miejskiego w Bydgoszczy. Od początku „miał dobrą prasę”. Wiedział, czego oczekuje publiczność. Niemniej wpłatał do repertuaru także przedstawienia ambitniejsze, stopniowo „ucząc” widzów tego rodzaju widowisk. Przez 11 sezonów, kiedy pełnił funkcję dyrektora, stworzył zgrany i doborowy zespół aktorów. Sam również wcielał się często w rozmaite role – dodatkowo zaskarbiając sobie przychyłność władz. Teatr pod dyktando Władysława Stomy rozwinął skrzydła nie tylko w samej Bydgoszczy. W czasie rządów Stomy Teatr Miejski przechodził liczne remonty, wprowadzane były różne usprawnienia, między innymi jedna z pierwszych w kraju ruchomych scen obrotowych. Oblicze bydgoskiego teatru przez jedenaście lat zmieniło się znacząco – ze sceny „prowincjonalnej”, targanej problemami i ciągłymi zmianami dyrektorów, na teatr zawodowy.

Wincentyna Teskowa w 1907 r. wraz z mężem przybyła do Bydgoszczy z Gniezna w celu założenia gazety codziennej „Dziennik Bydgoski”. Nabyli drukarnię i do 1920 r. byli jej wyłącznymi właścicielami. W okresie zaboru pruskiego Wincentyna wspierała antypruską działalność męża, a gdy ten odsiadywał liczne wyroki „za obrazę władzy”, to właśnie ona kierowała wydawnictwem. W latach 1914–1918, okresie I wojny światowej, kiedy Jan Teska został siłą wcielony do wojska niemieckiego, Teskowa pełniła funkcję administratora wydawnictwa, pozyskując do współpracy dwie miejscowe literatki – Stefanię Tuchołkową i Alinę Prus-Krzemińską. Pod jej zarządem wydawnictwo pozbyło się długów i zyskało nowych czytelników. Od początku pobytu w Bydgoszczy prowadziła działalność społeczną. Już w 1907 r. dała się poznać jako niezwykle aktywna członkini Towarzystwa

„Czytelni dla Kobiet”, a w 1908 r. wraz z innymi kobietami założyła gniazdo „Sokolic”. W roku 1918 wstąpiła do Polskiej Rady Ludowej. Nieustannie udzielała się charytatywnie, a podczas Powstania Wielkopolskiego wraz ze Stefanią Tuchołkową i Apolonią Ziółkowską organizowała przeprawę ochotników na tereny objęte Powstaniem Wielkopolskim. W końcu listopada 1920 r. „Dziennik Bydgoski” przekształcono w spółkę akcyjną „Drukarnia Bydgoska S.A”. Wincentyna Teskowa zapewniła sobie wtedy kontrolny pakiet akcji, by w następnych latach stać się główną akcjonariuszką spółki.

Józef Trajtler urodził się w Budapeszcie, dyplom inżyniera uzyskał na Węgierskiej Królewskiej Politechnice. Od 1900 r. pracował w Bośniensko-Hercegowińskich Kolejach Państwowych w Sarajewie. Po zakończeniu I wojny światowej, Trajtler chciał wyjechać z szarpanej niepokojami politycznymi Bośni i Hercegowiny. Nie mógł wrócić na Węgry z powodu trwającego wówczas w kraju tzw. czerwonego terroru. Otrzymał dwie oferty: pierwszą z Holandii (objęcie kierownictwa budowy kolei na Jawie, wówczas posiadłości zamorskiej Holandii), drugą od przyjaciół z Polski. Ostatecznie jednak zdecydował się pojechać do Holandii, ale przez Warszawę. Koledzy już go nie wypuścili. Trafił do Bydgoszczy, gdzie w wyniku przejścia władzy przez siły polskie, zlikwidowano pruską Bydgoską Dyрекcję Kolejową. Do 10 stycznia 1920 r. władza formalnie należała do Niemców – trwała masowa grabież mienia kolei. Dzięki staraniom Józefa Trajtlera i pomocy polskich pracowników, część taboru kolejowego oraz urządzeń i materiałów warsztatowych udało się ocalić przed rabunkiem. Po wyjeździe niemieckiej kadry, trzeba było przywrócić ruch kolejowy, zawieszony od końca 1919 r. Trajtlera sprawił, że już od 20 stycznia 1920 r., jak tydzień później donosił „Dziennik Bydgoski”, „Ruch osobowy na kolejach prawie całkowicie przywrócony został”.

Stefania Tuchołkowa początkowo kształciła się w domu, a po 12. roku życia na pensji w Poznaniu, gdzie poznała swego przyszłego męża. Na przełomie XIX i XX wieku małżonkowie osiedlili się w Bydgoszczy. Wolny czas Stefania poświęcała pracy literackiej, oświatowej, akcjom czytelniczym i działalności charytatywnej. Angażowała się w walkę o zachowanie polskości, organizowała tajne nauczanie, jubileusze i rocznice narodowe oraz amatorskie przedstawienia teatralne. Przez długi czas była przewodniczącą Czytelni dla Kobiet w Bydgoszczy oraz przewodniczącą Koła Kobiet Polskich. W 1912 r. rozpoczęła współpracę z Dziennikiem Bydgoskim, publikując tam swoje utwory. W czasie I wojny światowej pomagała Wincentynie Teskowej w redagowaniu i wydawaniu Dziennika Bydgoskiego. W roku 1919 tymczasowo pełniła funkcję redaktora naczelnego i redaktora odpowiedzialnego Dziennika Bydgoskiego. Od 1918 r. niestrudzenie podejmowała rozmaite działania na rzecz powrotu

Bydgoszczy do Polski. Podczas Powstania Wielkopolskiego werbowwała i rekrutowała ochotników do walki zbrojnej. Stefania Tuchołkowa była autorką powieści obyczajowych i historycznych. 15 stycznia 1920 r. na scenie Teatru Miejskiego, wystawiono dramat Tuchołkowej, zatytułowany „Gdy zabrzmią trąby Chrobrego”. Po 1920 r. dalej angażowała się w sprawy polityczne – przewodziła Kołu Kobiet Chrześcijańsko-Demokratycznych, a w 1921 r. została wybrana do Rady Miejskiej. Jeszcze przed wkroczeniem do Bydgoszczy Wojska Polskiego, Tuchołkowa współorganizowała polską kulturę oraz szkolnictwo i bez reszty poświęcała się działalności charytatywnej.¹

Dzięki wystawie uczestnicy lekcji bibliotecznych przeprowadzonych w dniach od 1 do 5 października 2024 przez autora i koordynatora projektu, a zarazem kuratora wystawy Michała Gęsikowskiego, mieli okazję poszerzyć swoją wiedzę z zakresu tworzenia struktur państwa Polskiego na terenie Bydgoszczy, poznać sylwetki osób, które aktywnie działały na rzecz repolonizacji życia w mieście po powrocie Bydgoszczy do Polski w 1920 roku. Wystawa została zrealizowana w oparciu o materiały własne Biblioteki, zasoby Archiwum Państwowego w Bydgoszczy oraz zdjęcia przedstawiające współczesny wizerunek miejsc związanych z przedstawionymi osobami. Z początkiem listopada 2024 roku wielkoformatowe plansze przeniesione zostały do budynku WiMBP przy ul. Długiej 39 i są eksponowane na klatce schodowej.

Projekt „Będzie dziś święto wasze” obejmował również efektowną multimedialną prezentację w formie videomappingu 3D, wyświetlaną na fasadzie budynku przy Starym Rynku, cztery razy dziennie w dniach 1- 5 października. Jeden pokaz trwał ok. 5 minut. Dotyczył on działalności patriotycznej dr. Witolda Bełzy, od 2002 roku patrona bydgoskiej WiMBP.

Zwieńczeniem działań była zorganizowana 5 października projekcja filmu „Sąsiedzi” z roku 1969 w reżyserii Aleksandra Ścibor-Rylskiego, będącego fabularyzowaną wersją wydarzeń „krwawej niedzieli”, rozgrywających się we wrześniu 1939 roku w Bydgoszczy.

Zadanie zostało dofinansowane przez Biuro „Niepodległa” w ramach Programu Dotacyjnego „Niepodległa”. Całkowity koszt zadania wyniósł 110 943 zł (kwota dofinansowania - 79 800 zł; dofinansowanie z budżetu Województwa Kujawsko-Pomorskiego - 20 000 zł oraz z budżetu Miasta Bydgoszczy - 10 000 zł).

¹ Skrócone biogramy opracowane zostały na podstawie materiałów przygotowanych na potrzeby wystawy przez kuratora wystawy Michała Gęsikowskiego.

XIV Bydgoski Festiwal Nauki

15 listopada 2024 roku w Bibliotece Głównej oraz wybranych filiach Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Witolda Bełzy w Bydgoszczy przeprowadzono szereg interaktywnych zajęć, w ramach XIV Bydgoskiego Festiwalu Nauki. To cykliczne wydarzenie odbywające się od 2010 roku. Początkiem Festiwalu były Dni Nauki organizowane w latach 2006-2009 na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego. Bydgoskie Środowisko Akademickie postanowiło połączyć siły i zorganizować wspólne wydarzenie, którego głównym celem jest popularyzacja nauki. Podczas tegorocznej edycji, w ramach partnerstwa, Biblioteka Główna oraz filie WiMBP w Bydgoszczy zaprezentowały wiele inspirujących wydarzeń, warsztatów oraz prelekcji, skierowanych do dzieci, młodzieży i dorosłych, które stanowiły doskonałą okazję do nauki, rozrywki i odkrywania tajemnic świata.

W ramach Festiwalu, w Bibliotece Głównej odbyły się trzy spotkania. Wykład pt. „Dziedzictwo Bartłomieja z Bydgoszczy, czyli jak mówiono w grodzie nad Brdą 500 lat temu” wygłosił Rafał Marcinkowski ze Słowiańskiej Pracowni Kultury i Dialogu SLAVOS. Od ponad 120. lat Biblioteka Publiczna w Bydgoszczy troszczy się o zasoby pobernardyńskiej biblioteki, a Bartłomiej z Bydgoszczy jest jednym z najbardziej znaczących bernardynów bydgoskich z pierwszej połowy XVI wieku. Jego słowniki łacińsko-polskie z 1532 i 1544 roku są uważane za najbogatsze zbiory leksyki polskiej z pierwszej połowy XVI stulecia. Podczas kolejnych spotkań ph. „Zabawy z czerpanym papierem”, uczestnicy mieli okazję dowiedzieć się jak działa recykling makulatury oraz ile razy można przerabiać papier i wciąż uzyskiwać nowe arkusze. Nowo powstałe arkusze wzbogacono naturalnymi dodatkami, m.in. nasionami.

W świat wynalazków i eksperymentów, a także nowoczesnych technologii wprowadziły zajęcia edukacyjne dla dzieci i młodzieży przygotowane i przeprowadzone przez pracowników bibliotek osiedlowych. Młodzi pasjonaci nauk ścisłych wyruszyli w podróż po świecie technologii. Dzięki zestawom Lego WeDo 2.0 i Lego Mindstorms EV3 oraz wykorzystaniu robotów Photonów, zgłębili tajemnice programowania oraz kodowania. Poznali także różne oblicza wody występującej w przyrodzie, przeanalizowali naturę światła i poddali się złudzeniu optycznemu oraz wzięli udział w kosmicznych zabawach przybliżających ciekawostki o Wszechświecie. Zapoznali się z osiągnięciami wielkich naukowców na podstawie serii komiksów Jordi Bayarri i Dani Seijas *Najwybitniejsi Naukowcy*, a także wykonali proste eksperymenty naukowe, m.in. ciecz nienewtonowską z mąki ziemniaczanej, wybuchający wulkan w butelce.

Powstały również prace plastyczne w postaci statków kosmicznych, a także proste zabawki optyczne.

W ramach Bydgoskiego Festiwalu Nauki ogółem odbyło się 11 imprez, w których uczestniczyło 206 osób.

Biblioteka – Centrum Kultury i Promocji Gminy Lubiewo

Projekt „Z Borową ciotką przez sztukę”

W Lubiewie zrealizowano projekt ph. „Z Borową Ciotką przez sztukę” w ramach programu Kultura – Interwencje. Edycja 2024. Głównym celem wydarzenia była integracja mieszkańców gminy Lubiewo i rozbudzanie ich zainteresowań tradycją i kulturą regionu. W różnych miejscach na terenie gminy Lubiewo (Bysław, Lubiewo, Sucha) odbyły się spotkania i warsztaty ukierunkowane na zachowanie, promocję i propagowanie kultury borowiackiej oraz inspirowanie do wykorzystania tradycji we współczesnych formach. Źródłem inspiracji do twórczych działań, a zarazem motywem przewodnim był borowiacki folklor, ze szczególnym uwzględnieniem Borowej Ciotki. To postać legendarna, dobrotliwy duch borów i opiekunka leśnej zwierzyny, która rozdaje zagubionym dzieciom zabawki, cukierki i orzechy oraz ochrania je przed czarownicami. Ludzi niszczących drzewa i płoszących zwierzynę leśną potrafiła zamienić w jałowiec. Wśród zaplanowanych działań skierowanych do dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów znalazły się: zwiedzanie Muzeum Borów Tucholskich, warsztaty przybliżające kulturę i sztukę ludową, warsztaty teatralne, wystawa.

Realizację projektu rozpoczęła sierpniowa wycieczka rowerowa do Muzeum Borów Tucholskich, które posiada w swoich zbiorach wspaniałe pamiątki dawnego życia Borowiaków. Była to okazja do poznania przedmiotów codziennego użytku, którymi posługiwali się pradziadkowie, a także ich unikatowych strojów, m.in. odświętnych czepców. Wizytę zakończyły warsztaty prania na tarkach.

Wrześniowe rodzinne warsztaty garncarskie w Bysławiu i Lubiewie pozwoliły na zapoznanie się ze sztuką tworzenia naczyń z gliny przy użyciu tradycyjnego koła garncarskiego oraz metodą wałeczkową. Seniorzy i osoby z niepełnosprawnością uczestniczyli w warsztatach ceramicznych z Joanną Wlizio z Tułette Osada Rękodzieła Artystycznego, podczas których zapoznali się z podstawowymi narzędziami i urządzeniami w pracowni ceramicznej. Nauczyli się technik ręcznego formowania ceramiki oraz szkliwienia. W ten sposób powstały przedmioty ceramiczne, które zostały ozdobione motywami borowiackimi wzorowanymi na wzornikach haftu borowiackiego. Dla

mieszkańców Lubiewa i Suchej przygotowano warsztaty malowania na szkle, które poprowadziła twórczyni ludowa Anna Przytarska. Borowiackie malowanie wyróżnia dekoracja kwiatowa wypełniająca tło. Najczęściej środek obrazów to malowany wizerunek świętych. Dopiero w późniejszym czasie zaczęto również malować zwyczaje i obrzędy z kultury borowiackiej. Kolejnym etapem w realizacji projektu były warsztaty graficzne z Andrzejem Poprostu, adresowane do dzieci i młodzieży z Bysławia. Do stworzenia portretów Borowej Ciotki i Borowego Dziada w wersji 3D, posłużyły opisy ich wyglądu zawarte w lokalnych legendach.

Podczas warsztatów teatralnych ph. „Teatr cieni”, które poprowadziła Dorota Nowak, aktorka lalkarka, pedagog teatru i trener emisji głosu z Torunia, młodzi aktorzy z Grupy Teatralnej B-CKiP pracowali nad stworzeniem etiudy teatralnej o Borowej Ciotce i Dziadzie. Za pośrednictwem teatru cieni, młodzi artyści przenieśli widzów do magicznego świata borowiackich legend. W planie cienia pokazali dobroć i opiekuńczość Borowej Ciotki, ale także straszne oblicze Borowego Dziada, który przepędzał z lasu, wszystkich którzy ingerowali w jego naturalny byt. W planie realnym wcielili się w role kłusowników, którzy zostają ukarani za swoje postępowanie przez Borowego Dziada.

Efekty wszystkich spotkań z kulturą i sztuką Borów Tucholskich zostały zaprezentowane podczas uroczystego finału ph. „Rodzinne popołudnie z Borową Ciotką”, który odbył się 20 października 2024 roku. Podsumowanie rozpoczęło od etiudy o Borowej Ciotce i Borowym Dziadzie, którą przygotowała i zaprezentowała Grupa Teatralna B-CKiP. Po krótkim występie odbyły się warsztaty. Na uczestników czekały następujące atrakcje: warsztaty tworzenia glinianych garnków na kole garncarskim poprowadzone przez Pracownię Garncarską Rodziny Arkuszyńskich, warsztaty kiszenia kapusty przygotowane przez Koło Gospodyń Wiejskich w Bysławiu, warsztaty plastyczne dla dzieci inspirowane motywami borowiackimi, wystawa prac wykonanych podczas warsztatów (garncarskich, ceramicznych, malowania na szkle oraz graficznych). Na zakończenie na scenie wystąpiła grupa teatralna „Światlicowe Babeczki” z Gminy Cekcyn, która zaprezentowała spektakl w gwarze borowiackiej *Szykujma się na rajby i wesele*. Nie zabrakło również wspólnych, weselnych tańców.

Projekt ph. „Z Borową Ciotką przez sztukę” otrzymał dofinansowanie w wysokości 22 000 zł ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury: Kultura – Interwencje. Edycja 2024.

Projekt pt. „Teatralna Feta w Borach”

„Teatralna Feta w Borach” to kolejny projekt zrealizowany przez w Lubiewie w ramach programu edukacja kulturalna, na który instytucja pozyskała 30 000 zł dofinansowania ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – państwowego funduszu celowego. Głównymi celami projektu były: zwiększenie potencjału kulturalnego mieszkańców powiatu tucholskiego w obszarze edukacji teatralnej; nawiązanie partnerstwa między amatorskimi teatrami działającymi na terenie powiatu tucholskiego oraz wzmocnienie dotychczasowej współpracy na drodze wymiany doświadczeń i rozwoju teatralnych kompetencji w czasie profesjonalnych warsztatów; dotarcie do osób, które chcą się rozwijać teatralnie, ale nie są związane z żadną grupą. Projekt skierowany był przede wszystkim do amatorskich grup teatralnych z powiatu tucholskiego, a cykle warsztatowe zostały zaprojektowane tak, aby stworzyć przestrzeń do rozwijania aktorskich umiejętności, a także sięgać po nowe, teatralne formy i narzędzia. Proces zawiązania partnerstwa rozpoczęto jeszcze przed wakacjami. W maju i czerwcu zorganizowano spotkania, podczas których zostały omówione zasady współpracy oraz dobre praktyki w prowadzeniu amatorskich grup teatralnych. Udział w projekcie wzięły: Grupa Teatralna B-CKiP, Gminny Ośrodek Kultury w Cekcynie wraz z amatorską grupą teatralną „Świetlicowe babeczki”, Gminna Biblioteka Publiczna w Kęsowie wraz z amatorską grupą teatralną „Dorośli dzieciom”, Senioralna Grupa Teatralna „Szpakowaci”, Szkoła Podstawowa im. Wojak Polskiego w Lubiewie wraz z grupą teatralną „A co tam”, Wojewódzki Ośrodek Kultury i Animacji w Toruniu.

Tematem wspólnym, a zarazem źródłem inspiracji wszystkich działań warsztatowych był borowiacki folklor z całym swoim bogactwem (m.in. legendy, gwara, obrzędy). Hasłem przewodnim stało się zdanie: „Pewnego razu w Borach...”, które stanowiło punkt wyjścia do tworzenia finałowych etiud w czasie zaprojektowanych cykli warsztatowych.

Cykl kreatywnych spotkań rozpoczęły sierpniowe warsztaty przybliżające techniki wykorzystywane w teatrze cieni. Poprowadziła je Dorota Nowak, aktorka lalkarka, pedagog teatru i trener emisji głosu z Torunia. Młodzi aktorzy z Grupy Teatralnej B-CKiP dowiedzieli się m.in. w jaki sposób przygotować scenę do przedstawienia z wykorzystaniem cieni, ile osób buduje jedną scenę, jak ustawić światło i rekwizyty. Nowo poznana forma teatralna stała się inspiracją do stworzenia etiud teatralnych inspirowanych Borami Tucholskimi.

W drugiej połowie września rozpoczęto realizację warsztatów aktorskich ph. „Ruch-ciało-wyobraźnia-głos”, które poprowadziła Joanna

Pietraszak, pedagog teatru, instruktor teatralna, animator kultury, która od wielu lat pracuje z grupami teatralnymi w Teatrze Polskim w Warszawie. Wzięły w nich udział trzy grupy teatralne: „Świetlicowe babeczki”, „Dorośli dzieciom” oraz „Szpakowaci”. Podczas zajęć wykorzystano metody i narzędzia pochodzące, m.in. z repertuaru pedagogiki przeżyć oraz improwizacji, ale także elementy teatru fizycznego, elementarne zadania aktorskie, techniki dramowe, strategie animacyjne, ćwiczenia ze świadomości ciała, elementy ćwiczeń z emisji głosu i twórczego pisanie. Podczas warsztatów użyto również technik wizualizacyjnych, które doskonaliły pomysłowość i inwencję twórczą.

5-6 października 2024 roku odbyły się warsztaty improwizacji z Pawłem Gębałą, dyrektorem Domu Kultury w Strzelnie. W warsztatach uczestniczyli dorośli i młodzież z Grupy Teatralnej B-CKiP, którzy mieli okazję poznać podstawy improwizacji teatralnej dzięki wykorzystaniu amerykańskich technik (tworzenie pojedynczych scen, ale również całego spektaklu bez scenariusza). Wykonali szereg zadań improwizacyjnych oraz wzięli udział w grach i treningu skupienia.

W świat nowoczesnych technologii wprowadził młodych artystów Piotr Nykowski, fotograf teatralny, reżyser i realizator oświetlenia scenicznego, od wielu lat związany z Teatrem Współczesnym w Szczecinie. Podczas październikowych spotkań ph. „Świetlne wizualia” uczestnicy dowiedzieli się, w jaki sposób wykorzystać światło i cień jako narzędzia kreujące przestrzeń i tworzące sztukę. Gość pokazał, jak ogromne znaczenie odgrywa światło w spektaklach teatralnych oraz jak zaplanować wrażenia wizualne odbiorców. Przedstawił również kilka sposobów na uzyskanie nieoczekiwanych świetlnych efektów.

Podsumowaniem wszystkich elementów projektu była finałowa Teatralna FETA w Borach, która odbyła się 24 listopada 2024 roku. Wszystkie grupy teatralne zaprezentowały wypracowane podczas warsztatów etiudy, a elementem łączącym było profesjonalnie wyreżyserowane oświetlenie. Grupa Teatralna B-CKiP razem z Mikołajem i Natalią zaprezentowała teatr cieni; grupa „Świetlicowe babeczki” z gminy Cekcyn przygotowała spektakl pt. „Agroturystyka u Borowej Ciotki”; grupa „A co tam” wspólnie ze Szkołą Podstawową im. Wojska Polskiego w Lubiewie zaprezentowały etiudę z wykorzystaniem młodzieżowego języka oraz współczesnego zapętlenia w wirtualnym świecie; grupa „Dorośli dzieciom” z Kęsowa zaskoczyła wszystkich spektaklem i poszukiwaniami zaginionego Mikołaja. Na zakończenie Grupa Teatralna B-CKiP razem z Natalią, Bogusią, Weroniką i Izą zaprezentowała pokaz impro, z wykorzystaniem elementów konferencji prasowej, scen z kapelusza oraz pamiątek z wakacji.

JUBILEUSZ 75-LECIA DZIAŁALNOŚCI GMINNEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ W ŚWIEKATOWIE

Rok 2024 zapisał się w historii Gminnej Biblioteki Publicznej w Świekatowie jako wyjątkowy. Zbiegły się w nim dwa niezwykle ważne dla tej instytucji wydarzenia. Wiosną odbyło się uroczyste otwarcie nowej siedziby biblioteki, a jesienią świętowaliśmy jubileusz 75-lecia jej istnienia. Uroczystość jubileuszowa odbyła się 20 listopada. Udział w niej wzięli przedstawiciele lokalnych władz, Radni Gminy Świekatowo, przedstawiciele Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bydgoszczy, Dyrektorzy i Kierownicy Bibliotek z sąsiednich miejscowości oraz czytelnicy, a także były Kierowniczką – Danuta Szot oraz Anita Łysek-Gracz. Podczas spotkania zaprezentowana została krótka historia biblioteki.

75 lat obfitowało w wiele ważnych wydarzeń, ale i momentów kryzysowych. Kiedy biblioteka rozpoczynała swoją działalność jako Gromadzka Biblioteka Publiczna, jej siedziba mieściła się w Zalesiu Królewskim. Aż do 1953 roku prowadziła ją Filomena Barwik. Następnie opiekę na nią przejął Jerzy Jaremba i po pięciu latach przekazał w ręce Stefani Krzyżalewskiej, która pracowała 2 lata. W latach 1960-1969 bibliotekę przeniesiono do Świekatowa i zatrudniono w niej Marię Kuczorę. Pierwsze lokum znajdowało się przy ulicy Bohaterów Września. W latach 1969-1972 bibliotekę prowadziła Janina Madaj i za jej czasów funkcjonowała największa w historii liczba punktów bibliotecznych. W późniejszych latach opiekę nad biblioteką przejęła Maria Franke. W wyniku reformy administracyjnej biblioteka została wówczas włączona do gminy Bukowiec i straciła wszystkie punkty biblioteczne. W latach 1984-2008 biblioteką kierowała Danuta Szot. Jest to najdłuższy staż pracy w historii tej instytucji. Pani Danuta podczas swojej pracy przeprowadzała się z księgozbiorem dwa razy – z ulicy Koronowskiej na Tucholską i z Tucholskiej na Dworcową. W 1991 roku po reaktywowaniu gminy Świekatowo, biblioteka została odłączona od Bukowca, lecz niedługo po tym ówczesne władze gminne podjęły decyzję o jej likwidacji. Ostatecznie udało się tego uniknąć poprzez skrócenie czasu pracy do 4 godzin dziennie. Ważnym momentem było również utworzenie Centrum Kształcenia. Mieszkańcy zyskali dostęp do komputerów i Internetu, a co za tym idzie zaczęli częściej odwiedzać bibliotekę. W 2007 roku Gminna Biblioteka Publiczna stała się samodzielną instytucją kultury. W tym czasie prowadziła działalność na I piętrze w budynku dawnego pawilonu handlowego, należącego do Gminnej Spółdzielni w Bukowcu, mając do dyspozycji powierzchnię liczącą ok. 200

metrów kwadratowych. Były to 3 pomieszczenia: wypożyczalnia, sala komputerowa i pomieszczenie przeznaczone na spotkania. W latach 2008 – 2019 instytucją kierowała Anita Łysek-Gracz. W tym czasie biblioteka znacznie poszerzyła swoją działalność zarówno kulturalną, jak i edukacyjną. Wypożyczenia zostały w pełni zautomatyzowane. Powstała strona internetowa wraz katalogiem bibliotecznym, a później fanpage na Facebooku. W 2016 roku uruchomiono dostęp do platformy Academica, a rok później do cyfrowej wypożyczalni Legimi. Od 2017 roku księgowość biblioteki jest prowadzona komputerowo. W tym czasie coraz częściej myślano o nowym budynku, pozbawionym barier architektonicznych, w którym można by prowadzić coraz szerszą działalność kulturalną. Od 2015 roku podejmowane były próby pozyskania dotacji na budowę ze środków programu Infrastruktura Bibliotek. Zakupiony został wówczas grunt oraz wykonano projekt budowlany. Mimo czterech prób aplikowania do programu, dofinansowania nie uzyskano. W kwietniu 2021 roku rozpoczęła się kolejna w historii biblioteki przeprowadzka. Miała ona związek z rozpoczynającym się remontem budynku, w którym funkcjonowała dotychczas. Tym sposobem biblioteka została ponownie przeniesiona na ulicę Tucholską 23/2 i w tym tymczasowym lokum prowadziła działalność biblioteczną przez kolejne 3 lata. Było to mieszkanie na I piętrze w domu jednorodzinnym. Z uwagi na bardzo organiczną ilość miejsca, ok. 70m², przeniesiono tam tylko niewielką część zbiorów, dokumenty, 3 komputery i urządzenia wielofunkcyjne. Reszta zbiorów oraz wyposażenia została przewieziona do budynku po byłej Szkole Podstawowej w Tuszynie. Z uwagi na brak miejsca biblioteka nie ograniczała jednak swojej działalności. Większe wydarzenia organizowano w Świetlicy Wiejskiej, kameralne w pokoju przeznaczonym na czytelnię. Potrzebne mieszkańcom zbiory były sukcesywnie przewożone między Świątkowem a Tuszynami. Latem 2021 roku pojawiła się kolejna szansa na pozyskanie środków na budowę, gdyż rozpoczął się nabór wniosków o dofinansowanie w ramach programu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego Infrastruktura Bibliotek. Jesienią ogłoszono wyniki naboru, a dokładnie 8 października, w piękny, słoneczny piątkowy poranek. Udało się, pozyskaliśmy środki na budowę. Niecałe trzy tygodnie później Gmina Świątkowo pozyskała drugą dotację z Rządowego Programu Inwestycji Strategicznych Polski Ład. Ostatecznie decyzją Władz Gminy bibliotekę wybudowano ze środków Polskiego Ładu. Prace rozpoczęły się w czerwcu 2022 roku, a skończyły jesienią 2023. Każdego dnia w drodze do i z pracy widzieliśmy postępy prac. W styczniu 2024 roku został ogłoszony przetarg na wyposażenie biblioteki. W marcu tego samego roku powołutku rozpoczęto

kolejną w historii przeprowadzkę. Nowy budynek jest niedaleko tymczasowego lokalu, mieści się na ulicy Tucholskiej 2.

7 maja 2024 roku oficjalnie otwarto nowy budynek Gminnej Biblioteki Publicznej w Świekatowie, a 8 maja, w Dniu Bibliotekarza, biblioteka została otwarta dla czytelników i dalej pisze się jej historia.

Fot. z archiwum GBP w Świekatowie

Jubileusz stał się okazją do wspomnień i przypomnienia wszystkich osób, które przez lata tworzyły bibliotekę. Z okazji 75-lecia czytelniczka, Maria Haymann napisała wiersz o naszej bibliotece, który osobiście zaprezentowała podczas uroczystości. Część oficjalną uświetnił występ artystyczny. Na scenie wystąpili Katarzyna Kotłęga-Szys (skrzypce) oraz Bartłomiej Szys (pianino). Oboje są absolwentami Akademii Muzycznej imienia Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy, a także laureatami wielu konkursów krajowych i zagranicznych. Ich występ pozwolił nam przenieść się do wspaniałego świata muzyki i przybliżyć twórczość wielu wybitnych kompozytorów. Po części oficjalnej zaprosiliśmy wszystkich na słodki poczęstunek. Nasi goście mieli okazję obejrzeć wystawę przygotowaną specjalnie z okazji 75-lecia pt. „Biblioteka na afiszu”.

NAGRODY LITERACKIE 2024 POLSKA

MARZEC

Nagroda im. Kazimierza Wyki: PROF. PAWEŁ PRÓCHNIAK – eseista, krytyk literacki, literaturoznawca, badacz i znawca poezji współczesnej

KWIECIEŃ

Poznańska Nagroda Literacka: MARCIN ŚWIETLICKI, AGA ZANO
Nagroda Europejski Poeta Wolności: chorwacka pisarka MONIKA HERCEG za tom *Okres ochronny* oraz autorka jego polskiego tłumaczenia ALEKSANDRA WOJTASZEK

MAJ

Nagroda Literacka im. Marka Nowakowskiego: PIOTR PAZDEJ za książkę *Ostatnia sarna na ziemi*
Literacka Nagroda Warmii i Mazur Wawrzyn: ISHBEL SZATRAWSKA za powieść *Toń*

CZERWIEC

Nagroda Literacka m.st. Warszawy w kategorii prozatorskiej: TOMASZ RÓŻYCKI za powieść *Złodzieje żarówek*,
w kategorii poetyckiej: JUSTYNA KULIKOWSKA za tomik *Obóz zabaw*
Nagroda Wielkiego Kalibru: AGNIESZKA GRACA za powieść *Czarny Poniedziałek*
Nagroda Transatlantyk: VERA VERDIANI – tłumaczka literatury polskiej na język włoski

LIPIEC

Nagroda im. Wisławy Szymborskiej: MAGDALENA BIELSKA za tom *Poradnik dla niedawno zmarłych*
Nagroda im. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego za najlepszy tom poetycki 2023: MARZANNA BOGUMIŁA KIELAR za tom *Orfeusz*

SIERPIEŃ

Międzynarodowa Nagroda Literacka im. Zbigniewa Herberta: chiński poeta YANG LIAN

Nagroda Literacka Gdynia w kategorii proza: GRZEGORZ BOGDAŁ
za zbiór opowiadań *Idzie tu wielki chłopak*,
w kategorii poezja: WOJCIECH KOPEĆ za książkę *jest taki konik*

WRZESIEŃ

Nagroda im. Ryszarda Kapuścińskiego: meksykańska pisarka
FERNANDA MELCHOR za książkę *To nie jest Miami*

Nagroda Literacka im. Witolda Gombrowicza: GRZEGORZ BOGDAŁ
za zbiór opowiadań *Idzie tu wielki chłopak*

Nagroda im. Cypriana Kamila Norwida w kategorii debiut literacki:
TOMASZ TYCZYŃSKI za zbiór opowiadań *Niezasadnione poczucie
szczęścia*

PAŹDZIERNIK

Wrocławska Nagroda Poetycka Silesius w kategorii książka roku:
DOMINIK BIELICKI za książkę *Wielki ping-pong*

Nagroda Literacka Nike: URSZULA KOZIOŁ za tom wierszy *Raptularz*
Ogólnopolska Nagroda Literacka im. Kornela Makuszyńskiego:
ARLETA REMISZEWSKA za książkę *Krucze życie pancernika*

Nagroda im. Jana Długosza: PIOTR PYTLAKOWSKI za książkę *Strefa
niepamięci*

Literacka Nagroda Europy Środkowej Angelus: austriacka pisarka
MONIKA HELFER oraz autor polskiego przekładu ARKADIUSZ
ŻYCHLIŃSKI za powieść *Halastra*

Nagroda Czytelników im. Natalii Gorbaniewskiej: rumuńska pisarka
TATIANA TIBULEAC za powieść *Szklany ogród*

Nagroda Conrada za najlepszy polski debiut 2024: MARIA HALBER
za książkę *Strużki*

Górnośląska Nagroda Literacka Juliusz: RAFAŁ KSIEŻYK za książkę
Śnialnia

Nagroda Literacka im. Jerzego Żuławskiego: ISTVAN VIZVARY
za powieść *Lagrange. Listy z Ziemi*

Nagroda Fandomu Polskiego im. Janusza A. Zajdla: ISTVAN VIZVARY
za powieść *Lagrange. Listy z Ziemi*

**Pomorska Nagroda Literacka „Wiatr od morza” w kategorii Literacka
Książka Roku:** *Urban. Biografia* DOROTY KARAS i MARKA
STERLINGOWA

LISTOPAD

Nagroda Literacka im. Józefa Mackiewicza: KRZYSZTOF KOSIŃSKI za książkę *Bunt duszy polskiej. O twórczości politycznej i literackiej Romana Dmowskiego*

Nagroda im. Ferdynanda Wspaniałego: EWA SOLARZ, ROBERT CZAJKA za książkę *Ziemianie*

GRUDZIEŃ

Nagroda Najlepsza Książka Roku Pióro Fredry: wydawnictwo KARAKTER za zestaw książek Jamesa Baldwina: *Człowiekowi na spotkanie, Mój Giovanni, Następnym razem pożar*

Nagroda Dobre Strony: Wydawnictwo DWIE SIOSTRY za książkę *Duchowy przewodnik po Polsce, czyli 101 wycieczek z dreszczykiem* MARTYNY SKIBIŃSKIEJ z ilustracjami DOMINIKI CZERNIAK-CHOJNACKIEJ

Nagroda Historyczna im. Kazimierza Moczarskiego: GRZEGORZ MOTYKA za książkę *Akcja »Wisła« '47. Komunistyczna czystka etniczna*

Nagroda Fundacji im. Kościelskich za 2024: ALEKSANDRA TARNOWSKA za powieść *Wniebogłos*

Nagroda Literacka im. Juliana Tuwima: ARTUR DOMOSŁAWSKI

Grand Press 2024 w kategorii Książka Reporterska: książka *Kocia muzyka. Chóralna historia pogromu krakowskiego. T.1* JOANNY TOKARSKIEJ-BAKIR

Paszport Polityki 2024 w kategorii Książka: JUL ŁYSKAWA za powieść *Prawdziwa historia Jeffreya Watersa i jego ojców*

NAGRODY LITERACKIE 2024 ŚWIAT

STYCZEŃ

Heinrich-Mann-Preis (Niemcy): LENA GORELIK – pisarka niemiecka rosyjskiego pochodzenia

KWIECIEŃ

Österreichischer Staatspreis für Europäische Literatur (Austria): JOANNA BATOR

MAJ

Man Booker International Prize (Wielka Brytania): niemiecka pisarka JENNY ERPENBECK oraz autor angielskiego przekładu MICHAEL HOFMANN za powieść *Kairos*

IMPAC Dublin Literary Award (Irlandia): pisarz rumuński MIRCEA CĂRTĂRESCU za powieść *Solenoid*

CZERWIEC

Bologna Ragazzi Award (Włochy): książka *Kintsugi* peruwiańskiej autorki ISSY WATANABE

Pulitzer Prize (USA): Amerykanka JAYNE ANNE PHILLIPS za powieść *Night Watch*

Premio Princesa de Asturias de las Letras (Hiszpania): poetka rumuńska ANA BLANDIANA

International Griffin Poetry Prize (Kanada): meksykański poeta greckiego pochodzenia HOMERO ARIDJIS za tom wierszy *Self-Portrait in the Zone of Silence*

WRZESIEŃ

Arthur C. Clarke Award (Wielka Brytania): szkocki pisarz MARTIN MACINNES za powieść *In Ascension*

PAŹDZIERNIK

Georg-Büchner-Preis (Niemcy): OSWALD EGGER – mieszkający we Wiedniu Włoch piszący po niemiecku

Literacka Nagroda Nobla: HAN KANG – pisarka z Korei Południowej

Man Booker Prize for Fiction (Wielka Brytania): powieść *Orbital* angielskiej pisarki SAMANTHY HARVEY

Deutscher Buchpreis (Niemcy): niemiecka pisarka MARTINA HEFTER za powieść *Hey guten Morgen, wie geht es dir?*

Premio Strega (Włochy): pisarka włoska DONATELLA DI PIETRANTONIO za powieść *L'età fragile*

Premio Strega Europeo (Włochy): francuska pisarka NEIGE SINNO za powieść *Triste tigre* (pol. *Ponury tygrys*, tł. Katarzyna Marczevska)

LISTOPAD

Prix Goncourt (Francja): algierski pisarz KAMEL DAOUD za powieść *Houris*

National Book Award (USA): powieść *James* amerykańskiego autora PERCIVALA EVERETTA

Kirkus Prize (USA): amerykańska powieść *James* PERCIVALA EVERETTA

Österreichischer Buchpreis (Austria): austriacki pisarz REINHARD KAISER-MÜHLECKER za książkę *Brennende Felder*

Kulturhuset Stadsteatern internationella litteraturpris (Szwecja): węgierski pisarz i scenarzysta filmowy LÁSZLÓ KRASZNAHORKAI za powieść *Herscht 07769*

Premio Cervantes (Hiszpania): hiszpański poeta ÁLVARO POMBO

GRUDZIEŃ

Hugo Award (USA) w kategorii **najlepsza powieść**: angielska pisarka EMILY TESH za powieść *Some Desperate Glory*

Nagroda Grand Continent (Europa): niemiecka pisarka MARTINA HEFTER za powieść *Hey guten Morgen, wie geht es dir?*